

Him Yaaim Me Krajs Jon

Kewisim Mau Tiwei

Menmen mekre tiwei ik

Jon Baptais katip mit him me God 1:19-34

Jisas kehimitan mit disaipel narak 1:35-51

Jisas katip mit him me God 2:1-12:50

Jisas katip mit disaipel him marak 13:1-17:26

Mit newenkek Jisas kaa 18:1-19:42

Jisas pike kekrit mit narek 20:1-31

Jisas ketike mit disaipel neit Galili 21:1-25

Nipaa enum eik mit ik kiutip kepu kakwetai him yaaim

¹*Nipaa enum eik, God kiriak ti wen au, mitik kiutip kepu kerek kakwetai him yaaim. Hirak kau ketike God, hirakit tau niutip tipirakit.

²Menmen mepu wen au, hirak kau ketike God.

³*God katip mitik ik, te hirak kewis menmen yapirwe kerek mepu, hirak kiriakem. Menmen meiyam miutip ap te hiremes mekrit au. Hirak Haai ke himin hak yaaik kikaap mit hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik.

⁴*Hirak kikaap mit nertei God, hir nanu werek nanir ke si mir te mit hir nanir yayiwe.

⁵*Him me mitik ik hiram mire si mirius ein ein. Menmen enum mire witaan toto mekre han

---

* **1:1** Jo 17:5; 1Jo 1:1-2; Rev 19:13   * **1:3** 1Ko 8:6; Kl 1:16-17; Hi 1:2
 * **1:4** Jo 5:26   * **1:5** Jo 3:19

ke haiu mit ap te maminem mamawaankem taau.

6 *God keriuwet mitik kakwepyapir menmen im, hirak itai kai niuk mirak Jon.

7 Hirak kan katip mit me mitik ik. Hirak yaaik kire si mir, te mit yapirwe nemtau him me Jon, hir nanises mitik ik.

8 *Hirak hirekes ap mitik ik au. Hirak kan katip mit him me mitik ik yaaik kire si mir.

9 *Mitik ik hirak kire si, hirak kan ti. Hirak kikaap mit miyapir kerek nepu te hir nertei God.

10 *Nipaa God kiriak ti keriuwerek, te mitik ik kan kau ti. Mit nau ti nepitari mitik ik hirak Mitik luwe kiriak menmen im au.

11 Hirak kan ti kerek nipaa hirak kiriakek, te mit narak en ne weiwik me Isrel neweikin sip newetiwek.

12 *Te mit han kerek nemtewek nisesik, hirak katip hiram werek te hir nire nikerek ne God.

13 *Hir ap nire nikerek ne God nentar miye haai ninen au. Hir nikerek ne God nentar God kehimiteni hir narak.

14 *Mitik ik kan ti keit yink kar ke haiu mit. Haiu mirek hirak Mitik Yaaik kire God, hirak kereyei haiu mit menmen yaaim, hirak katip him kemipin au. Hirak kiriak menmen im yaaim kentar hirak Nikan kiutip kerekek God kiriakek, te hirak mitik kar ek.

---

* **1:6** Mt 3:1; Lu 1:13-17, 76, 3:2   * **1:8** Jo 1:20   * **1:9** Jo 8:12;
 1Jo 2:8   * **1:10** Jo 1:3, 17:25; Kl 1:16   * **1:12** Ga 3:26   * **1:13** Jo
 3:3-6; Je 1:18; 1Pi 1:23   * **1:14** Ga 4:4; Fl 2:7; Hi 2:14; Ais 60:1-2;
 Lu 9:32; Jo 2:11

15 *Jon kewepyapirek katip mit kar ik: “Mitik ik hirak mitik nipaa hi hetpiyek har ik: ‘Hirak kikaru kakwepyapir him te hirak iuwe kinina kentar nipaa miye wina wen au, hirak kepu ketike God.’”

16 *Haiu mit meit menmen yaaim me God mentar mitik ik ketenen menmen mirak yapirwe kewetaiyem keteipim keteipim.

17 *Nipaa God kewet Moses him lo mirak hirak kewetaiyem haiu emisesim o au en, haiu mami. Te Jisas Krai kerekek kerekyei yaaim kewetai him mirak ham yaaim.

18 *Mitik kiutip keiyak ap kir God au. Mitik kiutip kerekek hirak hirekes kire God kau ketikerek menep, hirak epei kewepyapirek keteiknaiyek te haiu mertei God hirak kire mekak.

Jon Baptais

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Lu 3:2-18)

19 Wi ham mit iuwe naanmipre mit ne Isrel hir neriuwet mit pris netike mit han ne weiwik miutip me Livai kerek hir nikaap pris niriak menmen, hir nan nitehi Jon nar ik: “Ti hatip ti keim+n?”

20 *Hirak kepak+n au hirak kewepyapirem ketpor kar ik: “Hi ap Mitik God kehimitena hi akaap mit ne Isrel au.”

21 *Hir pike nitiwekhi, “Ti ap Mitik God kehimitenut ti ekepai haiu mit ne Isrel au, te ti

---

* **1:15** Jo 1:27, 30; Mt 3:11   * **1:16** Kl 2:10   * **1:17** Eks 34:28; Ro 6:14, 10:4   * **1:18** Eks 33:20; Jo 6:46; 1Ti 6:16; 1Jo 4:12; Mt 11:27
* **1:20** Jo 3:28   * **1:21** Mt 11:14; Diu 18:15, 18; Jo 6:14, 7:40; Ap 3:22

keimín? Ti mítik profet Ilaija o au?” Hírak ketpor: “Hi ap Ilaija au.” Hír nitíwekhi neteipim: “Ti mítik profet haiu memeryut ti enen o au?” Hírak katíp: “Hi mítik profet ik au.”

²² Hír netpíwek: “Te ti keimín? Mít kerek neriuwetai haiu man in hanhan nanírtei ti atíp mít ti keimín. Te ti etpai.”

²³ *Jon ketpor kar ik: “Hi mítik ik ek. Hi mítik herp wit tenhaan weiník mít ap newi hi hínap hatíp, ‘Yi mít einetít yayiwe eiríakem yaaim te Mítik Iuwe kakitetik kaknen.’” Nípaa profet Aisaia hírak kewis híim im mau tíwei.

²⁴ Mít ne Farisi kerek ninín nertei híim me Moses hír nisesim, hír keriyen neriuwet mít in nan nitehi Jon menmen im.

²⁵ *Te mít in hír nitehi Jon, “Ti ap Mítik God kehimítenut ti ekaap haiu mít ne Isrel, ti Ilaija au, ti mítik haiu memeryut au, ti henmak te ti híkír mít miyapír neriuwe típar a?”

²⁶ Itai kai Jon ketpor, “Hi híkír mít neriuwe típar weiním, te mítik kiutíp kerp nímín ke yi mít yí yepítariyek.

²⁷ *Hírak kísisa, te hírak Mítik Iuwe kinína, hi híre mítik enuk weiník.”

²⁸ *Menmen im man meit wit Betani meit menke men pínak ein ke mani Jodan kerek Jon kíkíri keitai en.

Jisas Níkan kóre Sipsip ke God kaki kakísak menmen enum maiu

---

* **1:23** Ais 40:3   * **1:25** Mt 21:25; Jo 1:33   * **1:27** Jo 1:15; Ap 13:25   * **1:28** Mt 3:6; Jo 10:40

29 *Maain wɨ ham itai kai Jon kɨr Jisas kaknen kakɨrek hɨrak katɨp, “Eiyɨrek! Mɨtik ik ek hɨrak kɨre Sipsip ke God. Hɨrak kerɨuwetek kan in kaki kakɨkrehɨr ke haiu mɨt te hɨrak kakɨsak menmen enum haiu mɨrɨakem.

30 *Hɨrak mɨtik kerekek kerek nɨpaa hi etpiyek kerek maain kɨkaru kakɨsɨsa kaknen, hɨrak Mɨtik Iuwe kinɨna kentar nɨpaa hɨrak kinɨna kepu ketike God me wɨ miye ap wina wen au.

31 Nɨpaa hi ap hertei hɨrak kakre keimɨn, te hi hɨkɨr mɨt har ik ek te hi eteikɨn yi mɨt ne Isrel yi eiyɨrtei hɨrak keimɨn.”

32 *Jon katɨp hɨm im em me menmen hɨrak kɨrem. Hɨrak katɨp, “Hi hɨr God Hɨmɨn Yaaik kenke keke nepni kan kɨre hore tapɨ kan kenterik.

33 *Hi nɨpaa hepɨtari God kehɨmɨtanek hɨrak mɨtik kerek kakɨkepai, te God kerɨuweta hi akɨri eiriuwe tɨpar em, hɨrak ketpo, “Ti ahɨr God Hɨmɨn Yaaik kakɨnke kaknen kakɨkre mɨtik, mɨtik ik kerekek kakwet mɨt God Hɨmɨn Yaaik kaku kakreri.”

34 *Hi epei hɨrek, te hi etpi hɨrak Nɨkan ke God.”

Jisas keithis mɨtikɨt disaipel tekyaaɨt (4)

35 Teipmen, itai kai Jon wen kepeit mani Judan ketike mɨtikɨt disaipel wiketeret.

36 *Hɨrak kɨr Jisas kan ken te hɨrak katɨp, “Mɨtik ik hɨrak Sipsip ke God. Hɨrak kerɨuwetek kan kaki kakɨkaap haiu mɨt.”

37 Mɨtikɨt wik temtau Jon katɨp kar ik, te hɨrakɨt tises Jisas ten tetikerek.

---

* 1:29 Jo 1:36; Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19 * 1:30 Jo 1:15 * 1:32 Mt 3:16 * 1:33 Lu 3:2-3 * 1:34 Mt 3:17, 17:5, 27:54 * 1:36 Jo 1:29

38 Jisas keweikïn kîret tisesik, te hîrak kitîwekîthi, “Yi yayîr mekam?” Hîrakît tetpîwek, “Rabai, ti hau heit nein?” (Hau meweikïn hîm Rabai hîram matîp Mitîk Iuwe tisa.)

39 Hîrak katîp, “Einen eiyîrem.” Te hîrakît tetikerek tariyakît ten tîr wit kerek hîrak kewiyen, te hîrakît ten en tetikerek ere wîtaan (Hîram epei hînkewî te hîrakît tetpîwek menmen im.)

40 *Mitîk hak niuk mîrak Endru hîrak nîkik ke Saimon Pita hîrak mîtik kiutîp ke mîtikît wiketeret hîrak kemtau hîm me Jon te hîrak kises Jisas.

41 *Wasenum, mîtik Endru kînaaiwîr Jisas ken kînapîn heiyiwe kîrak Saimon, hîrak ketpîwek, “Hawîr epei wînapîn Mitîk Iuwe Mesaia.” (Hau meweikïn hîm Mesaia hau matîp Krai, Mitîk kerek God kehimitanek kakîkaap hau mît.)

42 *Hîrak ketpîwek epei au, Endru keithis Saimon keiyîk ken kîr Jisas. Jisas kîrek, hîrak ketpîwek, “Ti Saimon nîkan ke Jon. In ek hi eweikïn niuk mit mamre Sifas.” (Hau meweikïn hîm hîram matîp, “Pita” o “Nan”.)

Jisas kenîne Filip ketike Nataniel hîrakît tisesik

43 *Wî ham Jisas kekrit kakno provins Galili. Hîrak han kitet kakno en te hîrak kînapîn mîtik Filip ketpîwek kar ik: “Ti enen eisîsa!”

44 Filip hîrak ke wit Betsaida, wit ke Endru ketike Pita.

* 1:40 Mt 4:18-20
Mt 16:18; Mk 3:16

* 1:41 1Sml 2:10; Sam 2:2; Jo 4:25
* 1:43 Mt 8:22; Mk 2:14

* 1:42

45 *Te Filip kinapin Nataniel hirak ketp>wek, “Haiu epei minapin mitik kerek nipaa Moses kewisim mau t>wei mirak, hirak ketike mit profet newisim mau t>wei. Haiu epei minap>nek, hirak Jisas, n>kan ke Josep ke Nasaret.”

46 *Nataniel ketp>wek, “Menmen mei miut>p yaaim ap te mam>ke Nasaret mamnen auye!” Filip kewenhi ketp>wek kar ik: “Ti eno eh>rek.”

47 *Jisas kir Nataniel kan kak>rek, hirak kat>p, “Eiy>rek. Hirak mitik ke Isrel ap kemip>n au.”

48 Nataniel ketp>wek, “Ti harkeik te ti herteiya?” Jisas ketp>wek, “Filip ken>nut wen au, hi h>rit kerek ti hau h>n>ik nu fik ek.”

49 *Nataniel ketp>wek kar ik: “Ti Mitik Iuwe, ti N>kan ke God kerekek. Ti Mitik Iuwe ehin>n naanmamrai haiu mit ne Isrel.”

50 Jisas ketp>wek, “Hi hetput hi h>rit hau h>n>ik nu fik te me menmen in ti han kiteta hi Mitik Iuwe a? Hi hetput maain ti eh>r menmen iuwe min>n menmen im em.”

51 *Te Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi maain yay>r wit ke God kakwep te yi eiy>r mit ensel ne God nan>n>iu nan>kiuwe nan>ntar hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe.”

2

Mitik hak keit mite te Jisas keweik>n t>par wein>m h>ram m>re wain

---

* 1:45 Diu 18:18; Ais 7:14, 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23   * 1:46 Jo 7:41,
52   * 1:47 Sam 32:2   * 1:49 Mt 14:33, 16:16, 27:42; Mk 3:11; Jo
12:13   * 1:51 Jen 28:12

¹ *Wî wikak epei men, mitîk ketike mite nanitan nanit wit Kena keit provins Galili. Jisas miye pîrak hire wepeit en.

² Te Jisas ketike mit disaipel nîrak natip nanino naniri nanitan.

³ *Maain hîr naam tîpar wain mîr epei au, Jisas miye wetpîwek war ik: “Hîr naam tîpar wain epei au mesi.”

⁴ *Jisas ketpîwe, “Ti ap etpo menmen hi ehisesim. Hîram ap menmen mit. Au, hîram menmen mai. Wî ap man wen au te hi hewepyapîr hirekes hi keimîn.”

⁵ Te Jisas miye pîrak watip mit kerek nîriak menmen me mit en, “Yi eirîak menmen eiyises him mîrak kerek hîrak ketpi ek.”

⁶ *Mit ne Isrel newis him lo mau tîwei matip hîr naninîn nankemyet his te hîr nanim menmen. Me menmen im hîr newis mîn iuwe mar hispînak kiutip (6) (hîram mîre heurek nun) hîram mepu. Hîram iuwe te mamtenen tîpar yapîrwe (Mar ke heurek hiswiyen hiswiyen hiswiyen (30).

⁷ Te Jisas katip mit en, “Yi eiwen tîpar emîkre mîn.” Te hîr newen tîpar mekrerem ere mau him.

⁸ Epei au, hîrak ketpor, “Yi eiwen tîpar mei eiyîm einu eiwet mitîk naanmîpre menmen me neitan em.” Hîrak katip epei au, hîr neiyîm nen newet mitîk ek em.

⁹ Hîr neiyîm nen newetîwekem, hîrak kaam tîpar mei kike kerek Jisas keweikînhis em mîre

---

* 2:1 Jo 1:43   * 2:3 Jo 19:26   * 2:4 Jo 7:30, 8:20   * 2:6 Mk 7:3-4

tɪpar wain, hɪrak kepɪtari mɪt neit tɪpar wain im neit nein. (Te mɪt kerek nɪmɪan (o nɪmin) tɪpar im em hɪr nerteiyem.) Te hɪrak kenɪne mɪtɪk kerek keit mɪte ep hɪrak ketpɪwek kar ik:

10 “Mɪt yapɪrwe newet mɪt tɪpar wain yaaim, hɪr ninɪn nanɪm, te maain hɪr netaritari, hɪr newetɪr tɪpar yaaim kike. Te ti au! Ti etenen tɪpar wain yaaim ti ewet mɪt em emakaru.”

11 *Menmen im hɪram menmen iuwe Jisas kinɪn kɪrɪakem. Hɪrak kɪrɪakem keit Kena hɪrak wit kike ke provins Galili. Ik ek keteikɪn haiu mɪt disaipel nɪrak menmen iuwe God kewetɪwekem, te haiu han kitet hɪrak Mɪtɪk God keriuwetek kan kakɪkepai haiu mɪt.

12 *Epei au, Jisas ketike miye pɪrak kikrek tɪrak netike mɪt disaipel nɪrak nen wit Kapaneam nau en wɪ ham.

Jisas kepir mɪt nesiuwe menmen neit pewek neit wɪnak iuwe ke God keit Jerusalem

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

13 *Wɪ Pasova menep mamnen te mɪt ne Isrel han tewenɪn nɪpaa God kenep mɪt ne Isip, te maamrer nɪr au. Me wɪ im Jisas ken wit iuwe Jerusalem.

14 Hɪrak ken kekre wɪnak iuwe ke God, hɪrak kɪr mɪt kerek nesiuwe bulmakau metike sipsip, hore nɪmanp nanɪt pewek mamrerim. Hɪrak kɪr mɪt in netike mɪt han nau yeno hɪr neit pewek me mɪt nerer wit wit newetɪr pewek ham yaaim me Isrel.

---

* 2:11 Jo 1:14, 4:54, 11:40; Lu 9:32   * 2:12 Mt 4:13   * 2:13 Eks 12:1-17; Jo 6:4, 11:55

15 Hīrak kīr menmen im, Jisas keit waai kīriakek kīre nīpīn kīwaaiyek kenep sipsip bulmakau. Mīt nau yeno netenen pewek hīrak kepīri nen witeik. Hīrak kepīri nen wit eik, hīrak kenke kīnaan keit pewek mīr kewīrem mesikenīk mīwaai tī.

16 *Hīrak katīp mīt kerek nesiuwe hore kar ik: “Yi eikinīm eiyīm eino wit eik. Hi hīnapen yi yīriak wīnak ke Haai kai enuk kīre wīnak maket mīt neiyīk neisuwe menmen neitak.”

17 *Hāiu mīt disaipel nīrak han kitet hīm nīpaa hāiu mekinaam mau tīwei me God hīram matīp mar im: “Hi hanhan iuwe me naanmamprut wīnak kit kaku werek werek.”

18 *Hīrak kīriak menmen im epei au, hīr mīt iuwe ne kaunsil ke Isrel nan netpīwek, “Ti eriak menmen iuwe manmen emteikīn God kewisit te ti han hepīr menmen im meit wīnak iuwe kīrak ik ek.”

19 *Jisas ketpor kar ik: “Yi yaiwen wīnak ke God ik ek, te wi wikak hi pīke eimaak.”

20 Hīr pīke netpīwek, “Me 46 tito mīt nime wīnak iuwe ke God ik ek. Te ti hatīp ti pīke eimaak me wī wikak keremem a? Taauye!”

21 *Jisas ap katīp me wīnak ke God. Au, hīrak katīp me yīnk kīrak.

22 *Te maain mīt nenep Jisas kaki, God kīkiak hīrak kekrit kepu, hāiu mīt disaipel nīrak meket han hīm nīpaa hīrak ketpim, te hāiu mises hīm

---

* 2:16 Lu 2:49   * 2:17 Sam 69:9   * 2:18 Mt 21:23   * 2:19 Mt 26:61, 27:40; Ap 6:14   * 2:21 1Ko 6:19   * 2:22 Jo 12:16, 14:26

nipaa God kewisim mau tiwei. Hiram metike him me Jisas.

Jisas kertei han ke mit yapirwe

23 *Jisas wen kepu Jerusalem me wi Pasova, wi kerek mit han tewenin God kenep mit ne Isrel au, mit ne Isip keriyen. Me wi im mit yapirwe nisesik nentar menmen yaaim iuwe hir nirek hirak kiriakem.

24 Te Jisas ap kemtau him hir netpivekem kisesim au. Hirak ap kewisi hir nehimitanek mitik iuwe king kir naanmpri au, kentar hirak kertei menmen mit ne ti hir hanhanem.

25 *Hirak epei kertei werek werek menmen mekre han ke mit ne ti ap mitik hak te kakinnek kertei han ke mit te hirak ketpivekem au.

3

Jisas ketike Nikodimas tewepnak

1 *Mitik niuk mirak Nikodimas kepu. Hirak mitik hak ke mit ne Farisi kerek hir ninin nises him me Moses. Hirak mitik iuwe hak ke mit kerek ninin naanmpre mit ne Isrel.

2 *Witaan ham hirak kan kir Jisas ketpivek kar ik: “Mitik luwe, haiu mertei God keriuwetit ti han ti heteiknai menmen. God kekepit ti hirak menmen. Mit neiyen ap te nanriak menmen iuwe mamir ke ti hiriakem taau!”

3 *Jisas ketpivek kar ik: “Hi hetput him im em hiram yaaim. Mitik ap kakweikin yaaik kakir ke

---

* 2:23 Jo 7:31   * 2:25 Mk 2:8   * 3:1 Jo 7:50, 19:39   * 3:2 Mt 22:16; Jo 9:16   * 3:3 Mt 18:3; 1Pi 1:23

nikan miye winaak ek, hırak ap te kaku kaktike God taau!”

⁴ Nikodimas kitıwekhi kar ik: “Markeik te mıtık nepei enuk ke mıtık hırak pıke kakre mıtık pipıak. Hırak pıke kaku kakıkre tu ke miye pırak te hire pıke wawinaak?”

⁵ *Jisas kewenhi ketpıwek kar ik: “God ap te kakinın naanmampre mıt ere mıt han nankırı nanriuwe tıpar, God Hımın Yaaik kakrıak hımın kır hırak yaaik.

⁶ *Mıtık kerek miye winaak, hırak kire mıtık kerekek. Mıtık God Hımın Yaaik kakrıakek hımın kırak hırak yaaik, hırak kire God.

⁷ Ti ap han kekrit epıpır entar hım im hi hetputem me yi yapırwe God Hımın Yaaik ekrekıyı hımın ki hırak kakre yaaik.

⁸ *Nıme mınıu mepno in mepno ein. Yi yemtau hıram matıp, te yi ap yertei hıram meke nein man, te mamno nein. God Hımın Yaaik hırak kire nıme. Haiu mepıtari karkeik hırak kırık menmen kıkıap mıt au.”

⁹ Nikodimas kitıwekhi kar ik: “Mamırkeik te menmen im em manmen?”

¹⁰ Jisas ketpıwek, “Ti mıtık iuwe tisa ti hertei menmen yapırwe hinın mıt ne Isrel, te ti ap hertei menmen im au a? Menmen mıt!

¹¹ *Hi hetput werek. Haiu matıp menmen haiu epei merteiyem, haiu matıp menmen haiu epei mırem. Te yi yeweikın sip yewet menmen haiu metpiyem.

---

* **3:5** Esi 36:25, 27; Ta 3:5
11:5 * **3:11** Jo 3:32, 8:26

* **3:6** Sam 51:5; Jo 1:13

* **3:8** Ekl

12 *Hi nepei hetpi menmen me ti im e te yi ap han kiketim yisesim au. Te hi hetpi me menmen me wit ke God, mamirkeik te yi yayimtau menmen hi etpiyem me wit ke God yi yayisesim a? Taauye!

13 *Mitik keiyak ap nipaa ken wit ke God heven au. Hi Mitik ke wit ke Mitik luwe kerekek, hi hinaaiwir wit kirak hekiuwe han ti ik e.

14 *Nipaa Moses kirkak manpen kau niu keit wit weinik mit ap newi. Mar im, mit nanwenkika hi Mitik ke wit ke Mitik luwe nanwisa antar nu tentarakit.

15 *Te mit yapirwe kerek nises God, hir nanu nantikerek tipmain tipmain enum eik.

16 *"God hanhan mit ne ti ik iuwe te hirak keruwet nikan kirak kiutip kerekek kan ti ik. Te neimin kerek nanisesik, hir ap nani au. Hir nanu nanit nantike God tipmain tipmain enum eik.

17 *God ap kesiuwe hi Nikan kirak hi han ti ik skelim mit au. Hi han hahi akaap mit ne ti ik.

18 *Neimin nisisa hi Nikan ke God ap te God skelim hir nanino si au. Te neimin kerek ap nisisa hi Nikan ke God ehu, hirak God epei skelim mit in nentar hir ap han kitet he Nikan kiutip kerekek kirak ahisak menmen enum hir nirakem.

19 *God skelim mit kakir ik. Him mai yaaim mire wepni kir, hi han ti ik heteikin mit menmen me God. Te hir hanhan menmen enum me ti

---

* **3:12** Lu 22:67 * **3:13** Pro 30:4; Ro 10:6 * **3:14** Nam 21:9; Jo 8:28, 12:32 * **3:15** Jo 20:31 * **3:16** Ro 5:8, 8:32; 1Jo 4:9-10; Jo 3:36, 10:28 * **3:17** Lu 19:10; Jo 5:22, 12:47; Ap 17:31 * **3:18** Jo 3:36, 5:24 * **3:19** Jo 1:5, 9, 8:12

hıram mıre wıtaan toto. Menmen yaaim em me God au. Hir hanhan menmen enum me tı nentar hır nırıak menmen enum enum.

²⁰ *Neimın hır nırıak menmen enum hır nıre mıt enun nepan ne menmen yaaim me God. Te hır ap nanınen nanises hi Nıkan ke God nanıntar hır nınapen hi ewepyapır menmen enum hır nırıakem.

²¹ Te neimın hır hanhan nanrıak menmen yaaim, hır nanınen hi Nıkan ke God kerek hım mai yaaim hıram mıre wepni te hır nanteikın mıt yapırwe hır nırıak menmen yaaim God katıp hır enrıakem.”

Jon kewepyapır Jisas hırak keimın

²² *Jisas katıp Nikodimas epei au, Jisas ketike mıt disaipel nırak nınaaiwır Jerusalem nen wit hak kike ke Judia. Hırak kau en ketikeri wı ham, hır nıkır mıt miyapır neriuwe tıpar.

²³ Jon hırak kıkır mıt neriuwe tıpar menep tı niuk mırak Inon, hırak menep wit Selim. Hırak kıkır mıt in kentar tıpar yapırwe meitai. Mıt nen nanırek te hırak kıkırı.

²⁴ *(Mıtık iuwe King Herot ap kewis Jon kekere wınak enuk ke gavman wen au.)

²⁵ Mıt disaipel han ne Jon netike mıtık hak ke Isrel hır nenehan nentar menmen me nıkır mıt neriuwe tıpar nises hım mıt ne Isrel nıpaa nisesim.

²⁶ *Te hır nen Jon nitıwekhi nar ik: “Mıtık luwe, ti han kitet mıtık kerek nıpaa ketikewit yeit manı Jodan yeit pınak eik, kerek ti hatıp hım

---

* **3:20** Ef 5:11-13   * **3:22** Jo 4:1-2   * **3:24** Mt 4:12   * **3:26** Jo 1:26-34

mīrak em? Hīrak epei kīkīr in ek, te mīt yapīrwe nanino nanīrek.”

27 *Jon ketpor, “God keit wit kīrak Heven ap keriuwet mītīk kiutīp menmen hīrak ap kaktīwem au.

28 *Yi hīras yertei hīm mai kerek nīpaa hi hetpim. Hi hatīp har ik: ‘Hi ap Kraiss au. God keriuweta te hi hīnin han hewepyapīrek.’

29 *Mītīk kerek kakīt mīte hīre mīte pīrak. Jisas hīrak kīre mītīk ik. Mīt nises hīm mīrak hīr nīre mīte pīrak. Mītīk kerek wariyakīt kīrak kemtewek hīrak kaknen ketpīwek menmen, hīrak han yaaik kar ke in ek hi han yaaik iuwe. Te hi ap yīnk enuk hentar mīt yapīrwe nisesik au. In ek hi han yaaik iuwe.

30 Hīrak kakre Mītīk luwe keit niuk iuwe, te hi au hi hīre mītīk weinīk.”

31 *Jisas kerek keke wit ke God kan tī ik hīrak kinīn mīt. Keimīn hīrak ke tī ik hīrak mītīk kerekek, hīrak han kitet menmen me tī ik. Hīrak kerek ke wit ke God hīrak hīrak kinīn menmen yapīrwe.

32 *Hīrak kewepyapīr hīm me menmen hīrak epei kīrem, menmen hīrak apei kemtewem. Hīrak kewepyapīrem katīp mīt em te mītīk keiyak ap kemtewem kisesim au.

33 Mītīk kerek hīrak kemtau kises hīm mīrak hīrak keteikīn mīt han God hīrak katīp hīm yaaim.

---

* 3:27 Jo 19:11, 1Ko 4:7, Hi 5:4   * 3:28 Jo 1:20, 23; Mt 11:10

* 3:29 Mt 9:15   * 3:31 Jo 8:23; 1Jo 4:5   * 3:32 Jo 3:11

34 *Mitīk kerek God keriuwetek h̄irak kak-wepyap̄ir h̄im me God kentar h̄irak kewetīwek Him̄in k̄irak Yaaik keneises han k̄irak kekepik k̄irīakem.

35 *God Haai hanhan Nīkan k̄irak, te h̄irak kewetīwek menmen yap̄irwe meit his mīrak.

36 *Neim̄in nises nīkan ke God nan̄it h̄im̄in yaaik kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik. Neim̄in neweik̄in sip newet h̄im me nīkan ke God, h̄ir ap te nanu nan̄it au. God han enuk kakriuweri.

4

Jisas ketike mite pe Sameria h̄ir newepnak

1 *Me wī im m̄it ne Farisi kerek nin̄in nises h̄im me Moses nemtau h̄im ham mar im: “Jisas keithis m̄it yap̄irwe te h̄irak k̄ik̄iri nin̄in Jon.”

2 Te Jisas h̄irekes ap k̄ik̄ir m̄it au. H̄ir m̄it disaipel nīrak keriyen nīk̄iri.

3 Jisas kertei menmen m̄it ne Farisi h̄ir nemtewem, te h̄irak k̄inaaiw̄ir provins Judia h̄irak p̄ike kepno provins Galili.

4 *Te yayiwe h̄irak kitetik ek ken kerekir provins Sameria.

5 *Te h̄irak ken wit hak iuwe ke Sameria niuk mīrak Saika. Wit ik h̄irak menep tī me ni kerek nīpaa enum eik Jekop epei kewet nīkan k̄irak Josep em.

6 Hei ke m̄it h̄ir nanm̄ian tīpar keit in kerek nīpaa maam ke Isrel h̄irak kekin̄ik. Jisas h̄it

* 3:34 Jo 1:32; Ap 10:38 * 3:35 Mt 11:27; Jo 5:20, 10:17 * 3:36

Jo 3:16-18; 1Jo 5:12; Lu 3:7 * 4:1 Jo 3:22, 26 * 4:4 Lu 9:52

* 4:5 Jen 33:19; Jos 24:32

mekek te h̄irak kau menep hei kerekek. Wepni nepei kan kau n̄im̄niuwe.

⁷ Jisas kau en, m̄ite hap pe Sameria wan waum̄ian t̄ipar. Te Jisas kit̄iwehi, “Ti eweto t̄ipar mei eh̄im.”

⁸ (H̄ir m̄it disaipel ne Jisas epei nen wit eik nanw̄ir pewek nan̄it menmen me h̄ir nan̄im.)

⁹ *M̄ite pe Sameria wewenhi wat̄ip, “Ti m̄itik ke Isrel, hi m̄ite pe Sameria. Kenmak te ti hitauhi t̄ipar te ti eh̄im a?” (M̄it ne Isrel ap te nan̄it menmen me Sameria m̄ire t̄ikenup wenkepye kerek naam menmen nekrerem em au. H̄ir han kitet God kakt̄ip h̄ir enun nan̄interim.)

¹⁰ *Jisas ketp̄iwe, “Ti ertei werek menmen God kakweti yi m̄it em, ti hertei hi keim̄in hi hituthi, ‘Ti eweto t̄ipar mei eh̄im’, te ti etpo, ‘Ti eweto t̄ipar mei yaaim mamu mam̄it tipmain tipmain enum eik.’”

¹¹ M̄ite wat̄ip war ik, “M̄itik Iuwe, ti ap heit menmen me t̄ipar. Hei ke t̄ipar ik h̄irak ke-sikekre. Te ti eh̄it t̄ipar yaaim mamkaap haiu m̄it mamu werek tipmain tipmain enum eik eh̄it nein?”

¹² *N̄ipaa maam n̄ipu kiau Jekop kewetei hei ik. H̄irak n̄ipaa ketike n̄ikerek, sipsip, bulmakau m̄irak, h̄ir naam t̄ipar im em. Ti are iuwe hin̄in maam kiau Jekop?”

¹³ Jisas kewenhi kat̄ip, “M̄it yap̄irwe nan̄im t̄ipar im em maain h̄ir p̄ike h̄im niu enuk (o mar kakwenk̄ikor h̄im) nan̄im t̄ipar meiyam.

¹⁴ *Te neim̄in nan̄im t̄ipar kerek hi ewet̄irem,

---

* **4:9** Esr 4:1-5, 9:1-10:44; Lu 9:52-53   * **4:10** Jo 4:26, 7:37-38; Rev 21:6   * **4:12** Jo 8:53   * **4:14** Jo 6:35

maain h̄ir ap te h̄ir p̄ike h̄im niu enuk (o mar kakwenk̄ikor h̄im) au. T̄ipar kerek hi ewet̄irem h̄iram mamre t̄ipar mam̄ikre han k̄ir mamu mam̄it mamkaap m̄it nanu werek werek tipmain tipmain enum eik.”

¹⁵ Hire p̄ike wit̄iwekhi war ik: “M̄it̄ik Iuwe, ti eweto t̄ipar mei im em. Te hi ap p̄ike h̄im niu enuk (o mar kakwenk̄ikor h̄im) au. Te maain hi ap p̄ike anen in am̄ian t̄ipar mei au.”

¹⁶ Jisas ketp̄iwe, “Ti eno en̄ne m̄it̄ik kit te ti p̄ike enen in.”

¹⁷ M̄ite wat̄ip, “Hi ap heit m̄it̄ik au.” Jisas ketp̄iwe, “Ti hat̄ip ti m̄it̄ik au. Ti at̄ip werek.

¹⁸ N̄ipaa ti heit m̄ikaan nar hisp̄inak (5). In ek m̄it̄ik ti hau het̄ikerek h̄irak ap m̄it̄ik kit. Ti epei hat̄ip werek.”

¹⁹* Hire wetp̄iwek, “M̄it̄ik Iuwe, hi hertei ti h̄ire m̄it̄ik profet.

²⁰ *Maamrer nai ne Sameria nises God newen̄piyek neit m̄iniu (o neiȳip) ik ek. Te haiu emwen̄pi God emeitak. Te yi m̄it̄ ne Isrel yat̄ip wit̄ iuwe Jerusalem h̄irak yaaik kerekek. Wit̄ hak au.”

²¹ Jisas ketp̄iwe, “M̄ite, ti ehises h̄im mai. Maain w̄i ham mamnen te yi m̄it̄ ne t̄i yaiwen̄pi niuk me Haai kai yaȳit m̄iniu (o neiȳip) ik au, o yaȳit wit̄ iuwe Jerusalem au.”

²² *Jisas ketp̄iwe, “Yi m̄it̄ ne Sameria ap yertei werek keim̄in yi yisesik yewen̄piyek. Haiu m̄it̄ ne Isrel mertei werek keim̄in haiu misesik

---

* **4:19** Jo 7:40, 9:17; 1Ko 14:24-25   * **4:20** Diu 12:5-14; Sam 122:1-5   * **4:22** 2Kin 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5

mewen+piyek. Menmen God hırak kırıakem keithis mıt miyapır hır nisesik, hırak kewetaiyem.

23 Wı epei mamnen menep te mıt kerek hır yaain nises God Haai, hır nanwen+piyek neriuwe han kır. Te mıt nar ik God Haai hanhan hır enisesik enwen+piyek.

24 *God hırak Hımın Yaaik kerekek. Hır mıt hır newen+pi niuk mırak, hır enises menmen yaaim enwen+piyek enriuwe hımın kır yaaik.”

25 *Te mıte wetpıwek, “Hi hertei maain mıtık Mesaia kerek God kehimitanek kaknen, hır mıt nenewek Krais, maain hırak kaknen hırak kakıtpai menmen yapırwe.”

26 *Jisas ketpıwe kar ik: “Hi kerekek hi atıp etikewit hi Krais.”

27 Hırak katıp kar ek, hır mıt disaipel nırak hır nırek katıp ketike mıte hap, hır han kitet yapırwe. Te in ek mıtık keiyak ap kitıwehi kar ik: “Ti ehıt mekam?” O hır nitıwekhi, “Kenmak te ti hatıp hetikerep?”

28 Hıre wınaaiwır heurek ke tıpar mıre, hıre pıke wen wit iuwe eik, te hıre wen watıp mıt yapırwe.

29 Hıre wetpor, “Yi einen eiyır mıtık ik. Hırak ketpo menmen yapırwe kerek hi nıpaa hırıakem. Hırak mıtık Mesaia kerek God kehimitanek kakıkaap haiu mıt?”

30 Hıre wetpor, te hır nınaaiwır wit ek nen nanır Jisas.

31 Mıte wen wit kıre eik, mıt disaipel natıp Jisas, “Mıtık Iuwe, ti ehım menmen.”

* 4:24 2Ko 3:17; Ro 12:1; Fl 3:3

* 4:25 Jo 1:41

* 4:26 Mk

14:61-62; Jo 9:37

32 Te Jisas ketpor, “Hi menmen mai yi ap yerteiyem hi hahim.”

33 Mit disaipel narak hiras natip nar ik: “Mitik keiyak ketiwek menmen keiyim kan o?”

34 *Jisas ketpor, “Menmen mai mar im: Hi hises him me Haai harak nipaa keriuweta te hi han. Hi ararak wok mirak enemtin hiram mar ke menmen hi ahim.”

35 *Yi mit yatip yar ik: “Wenke tekyaaait (4) ere wi mamnen te haiu mamket menmen mau ni. Hi hetpi. Yi eiwaainaan heriyai heriyai eiyar ni werek werek. Teket epei me yaaim te yi eiketim mamnen.

36 Mitik harak kerek epei keit menmen, harak keit pewek hiram mamu werek. Hiram mar ke harak kari han ke mit hir enises him me God te hir enu enit tipmain tipmain enuk eik. Mitik kerek kamir ni harak ketike mitik kerek keit menmen me ni harakit han yaaik tekiyakit. Mit han natip mit him me God netike mit hir nari han ke mit hir nises him me God hir nire mitikit wik it.

37 Mar ek te him im hiram yaaim. ‘Mitik kiutip kamir menmen, maain mitik hak kakiketim.’

38 Nipaa hi eriuweti yi yen yari han ke mit hir nises him me God yar ke mitik kakit menmen epei me yaaim meit ni eim. Nipaa yi ap yen yetpor menmen, te yi yikiak han kir te hir nanises him me God. Mit han keriyen narak menmen im. Te in ek yi yikaap mit hir nanises him me God.”

39 Maain mit yapirwe ne wit kike Saika ke provins Sameria nises Jisas nentar hir nemtau

---

* 4:34 Jo 6:38, 17:4   * 4:35 Lu 10:2

hım me mıte hıre epei wetpor, “Hırak ketpo menmen yapırwe nıpaa ein hi hırıakem.”

⁴⁰ Te mıt ne Sameria nan nır Jıas hır netpıwek eku ektikeri. Te hırak kau ketikeri neit wit eik wı wik.

⁴¹ Mıt han yapırwe hır nemtau hım mırak te hır nısesik.

⁴² *Te hır natıp mıte, “In ek haiu memtau hım mırak te haiu mısesim. Haiu ap mısesim mentar menmen nıpaa ti etpaiyem au. Haiu hıras memtewem te haiu han kitet hırak Mıtık Kraıs kerek God kerıuwetek kaknen kakıkaap haiu mıt miyapır ne tı.”

Jıas kıkaap nıkan ke mıtık iuwe ke gavman

⁴³ *Wı wik epei au, Jıas kınaaiwır wit ik hırak ken Galili.

⁴⁴ *Jıas hırekes epei katıp, “Mıtık profet niuk mırak iuwe meit wit kırak au.”

⁴⁵ *Te wı Jıas epei ken kiun provıns Galili, mıt nau en netpıwek, “Ti yaaik ti han.” Hır netpıwekem nentar hır hıras nıpaa nen nır menmen me wı Pasova neit Jerusalem me wı mıt nererik han tewenın God nıpaa kenep mıt ne Isip hır naa. Te hır epei nır menmen yaaım hırak kırıakem keit ein.

⁴⁶ *Epei au, Jıas pıke ken wit Kena ke provıns Galili, wit kerek nıpaa hırak keweikın tıpar weinım mıre tıpar wain. Mıtık iuwe ke gavman keit Kapaneam kau in. Nıkan kırak hırak kınap.

---

* **4:42** 1Jo 4:14   * **4:43** Jo 4:40   * **4:44** Mt 13:57   * **4:45** Jo 2:23   * **4:46** Jo 2:1-11

47 *Hirak kemtau Jisas epei kinaaiwir provins Judia kan Galili, te hirak ken kirek kitiwekhi eknen ekikaap nikan kirak kinap. Nikan kirak epei menep kaki.

48 *Jisas ketp>wek, “Yi ap yir menmen iuwe hi ariakem, te yi ap eiyimtau him mai eiyisesim au.”

49 Mitik iuwe ke gavman ketp>wek, “Mitik Iuwe, ti esiukin, o au en, nikan kai kaki.”

50 *Jisas ketp>wek, “Ti eno! Nikan kit kaku werék.” Mitik ik kemtau him me Jisas kisesim te hirak kinaiwerek ken.

51 Hirak kepno winak kirak, mit kerek nereky>wek menmen hir nan newenek yayiwe hir netp>wek, “Nikan kit epei kire yaaik.”

52 Hirak kitorhi, “Kewaa meruri nikan kai hirak kire yaaik?” Hir netp>wek, “Nepip wepni kau niminiuwe hirak yink sisi epei au meit.”

53 *Te haai kertei me nepip wepni kau niminiuwe, Jisas ketp>wek nikan kaku werék. Te hirak ketike mite nikerek narak hir nises him me Jisas.

54 *Menmen im hiram menmen yaaim wik hirak kiriakem me wi hirak kinaaiwir Provins Judia ken kiun provins Galili.

5

Jisas kikaap mitik hak kinap hirak kire yaaik keit wan werweik ke Betesda

---

* 4:47 Mt 8:5-6   * 4:48 Jo 2:18; 1Ko 1:22   * 4:50 Mt 8:13; Mk 7:29   * 4:53 Ap 16:14-15, 31   * 4:54 Jo 2:11, 23

¹ Jisas kikaap nikan ke mitik iuwe epei au, wi ham kerek mit ne Isrel nererik naam menmen epei man. Te Jisas pike ken Jerusalem.

² Meit Jerusalem menep weipir iuwe ke sipsip, wanwerweik iuwe kiwaairi. Mit natip him Hibru hir nenewek Betesda. Menep wan werweik kerekek mit newep weisaak hispinak (5) te mit ninapen wepni o hawi te hir nisawin newim.

³ Mit miyapir yapirwe kerek hir ninap hir niwaairi. Hir mit han nanamir toto, mit han his hit min enum, mit han his hit epei maa.

⁴ Wi ham mitik ensel ke Mitik Iuwe God kenke kan wan kerekek te hiram tipar mitanik. Tipar mitanik nepei au, mitik kinin kakikwe kakno kakikre tipar, hirak kakre yaaik.

⁵ Mitik kiutip kau weisaak nipaa hirak kinap ere 38 tito.

⁶ Jisas kir mitik ik kipwaai en, hirak kertei hirak kinap kiwaai wi yapirwe, te Jisas ketpiwek kar ik: “Ti hanhan ti pike are yaaik a?”

⁷ Mitik ik kerek kinap hirak ketpiwek, “Mitik Iuwe, kerek tipar miririr, hi ap mit nei nekina newisa hekre tipar au. Hi hirekes eno, mit han hir ninatin nan ninina.”

⁸ *Jisas ketpiwek, “Ti ekrit ehirp ehit yeno mit eiyim eno.”

⁹ *Wasenum hirak mitik kinap ek hirak kire yaaik. Hirak keit yeno mirak keiyim ken.

Wi im hiram wi Sabat.

¹⁰ *Mit iuwe ne Isrel nir mitik ik kemerir yeno mirak te hir nenerek netpiwek, “Petepin hiram

---

* 5:8 Mt 9:6 * 5:9 Jo 9:14 * 5:10 Nia 13:19; Jer 17:21; Lu 13:14

wi Sabat. Wi im em ti ap emerir yeno mit emit!”

¹¹ Hirak kewenhi ketpor, “Hirak mitik kerekya hi hire yaaik ketpo, ‘Ekin yeno mit eiyim ekrit eno.’”

¹² Hir nitiwekhi, “Keimin hirak ketput ti ekin yeno mit eiyim ekrit eno a?”

¹³ Mitik kerek Jisas kekepik ap kertei hirak keimin kentar Jisas kinaiwirek ken ek, mit yapirwe nererik neit wit eik e.

¹⁴ *Maain Jisas kinapinek keit winak iuwe ke God hirak ketpiwek, “Ti epei hire yaaik. Ti ap pike hanhan ehises menmen enum te menmen ham iuwe enum mamnen mamwit.”

¹⁵ Hirak ketpiwek epei au, mitik ik ken katip mit iuwe ne Isrel kar ik: “Mitik kerekek kerekya hi yaaik hirak Jisas.”

¹⁶ *Hirak ketpor Jisas kekepik te mit iuwe ne Isrel hir ninin niriak Jisas enum nentar hirak kikaap mitik enuk kinap iuwe hirak kire yaaik me wi Sabat (kerek mit niriak menmen au. Hir nau weinim.)

¹⁷ *Hir natip Jisas enum nenerek, te hirak ketpor, “Hekrit hekrit Haai kai kiriak menmen, te hi ariakem har ke hirak kiriakem.”

¹⁸ *Him im kerek Jisas ketpim miriak mit iuwe ne Isrel han enuk iuwe te hir hanhan naninep Jisas kaki. Hir hanhan nankip kentar hirak kikaap mitik ke wi Sabat kerekek au. Hir han enuk nankip nanintar hirak katip God hirekes Haai kirak, te hirak kiriak hirekes iuwe kire God Haai.

---

* 5:14 Jo 8:11   * 5:16 Mt 12:14   * 5:17 Jo 9:4   * 5:18 Mt 26:4;
Jo 7:1, 30, 10:30, 33

God kehimitan nikan kirak hirak iuwe kiriak menmen mirak

19 *Mit iuwe ne Isrel nenerek, te Jisas ketpor, “Hi etpi him yaaim! Hi Nikan ap te hi hirekes ariak menmen mei weinim me han kai au. Hi hiriak menmen mamir ke hi hir Haai kai kiriakem. Haai kai kiriak menmen, hi herteiyem te hi hiriakem.

20 *Haai hirak hanhan keriuwa hi Nikan kirak, hirak keteikno menmen iuwe hirak kiriakem. Maain hirak kakteikno menmen iuwe minin menmen hi epei hiriakem te yi yapirwe han kakikrit kakriuwere.

21 *Hiram mar ke Haai kikian mit kerek epei naa ek te hir pike nekrit nau, te hi nikan kirak ehises han kai awis himin yaaik kaku kakikre han ke mit kerek hi hanhan hewisik kakikre han kir.

22 *Haai kai hirekes ap skelim mit au. Hirak kewisa hi Nikan kirak hi ekrehir kirak hi skelim mit.

23 *Te mit yapirwe nanwenipi niuk me hi Nikan mamir ke hir newenipi niuk me Haai kai. Mit kerek ap newenipi niuk me hi Nikan, hir ap nanwenipi niuk me Haai kai kerek keriuweta hi han in.

24 *“Hi hetpi him yaaim. Neimin nemtau him mai hir nisesim, te hir nanises him me hirak kerek keriuweta hi han in, te hir nanit himin yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Hi

---

* 5:19 Jo 5:30, 8:28   * 5:20 Jo 3:35   * 5:21 Ro 4:17; Ef 2:5; Jo 11:25   * 5:22 Jo 3:17; 5:27; 9:39; Ap 10:42   * 5:23 Fl 2:10-11; 1Jo 2:23   * 5:24 Jo 3:15-18, 8:51; 1Jo 3:14

ap te skelim mīt au. Hīr nepei nīnaaiwīr menmen enum, hīr neit hīmīn yaaik nanu werek.

25 *Hi hetpi hīm yaaim. Wī kerek nīpaa God kehimītanem hīram epei man, te mīt nīpaa naa hīr nanīmtau hīm me hi Nīkan ke Mītīk Iuwe God. Te neimīn nanīmtewem, hīr nanīt hīmīn yaaik nanu werek.

26 *God Haai hīrak kaki au. Hīrak Haai ke menmen mamkaap menmen yapīrwe mamu mamīt. Te hīrak keweto hi Nīkan kīrak menmen te hi ap hahi au. Hi hetenen menmen im te hi akaap mīt miyapīr te hīr nanu nanīt tipmain tipmain enum eik.

27 *Hīrak kewisa hi Iuwe hi skelim mīt hentar hi Mītīk ke wīt kīrak.

28 Yi ap han kekrit ke menmen im epei au emīt. Wī mamnen te mīt kerek nīpaa naa mīt newisi nekre hei nanīmtau hīm me hi Nīkan ke Mītīk Iuwe.

29 *Te hīr nanīnaaiwīr hei, hīr nanītpaan nanīnen witik. Neimīn kerek nīpaa nīriak menmen yaaim e, hīr nanīkrit nanu nanīt. Te mīt nīpaa nīriak enum, hīr nanīkrit nanīno si enum.

Menmen mewepyapīr Jisas hīrak mītīk God keriuwetek kan

30 *“Hi ap hīriak menmen hises han kai au. Menmen hi hemtau God ketpewem te hi hisesim skelim mīt ariuwere. Hi skelim mīt werek werek hentar hi ap hises han kai. Hi hises han ke God kerek keriuweta te hi han tī ik e.

31 *Te hi kerekek etpi menmen me hi hīrekes yi

---

* 5:25 Mt 8:22; Ef 2:5-6 * 5:26 Jo 1:4 * 5:27 Jo 5:22 * 5:29 Dan 12:2; Mt 16:27; Jo 6:40; Ap 24:15 * 5:30 Jo 5:19, 6:38 * 5:31 Jo 8:13-14

han kitet hi hemipin.

³² *Mitik kiutip kepu kewepayapir him mai. Hi hertei him im hiram matip mit me hi hiram him yaaim.

³³ Yi nipaa yesiuwe mit hir nen nir Jon nitiwekhi menmen, te hirak ketpi him im me hi hiram yaaim.

³⁴ *Hi ap han kitet yapirwe me mitik hirak kewepayapir niuk mai au. Hi hetpiyem te yi eiyirteiyem eiyises him mai te God kakikepi yi eiyu eitikerek eiyu werek werek.

³⁵ Jon hirak kire si keteikni yayiwe, hirak keteikni menmen me God. Me wi hirak kepu yi hanhan yisesik.

³⁶ *Menmen ham minin him nipaa Jon ketpim me hi. Hiram im. Menmen yaaim haai kai ketpo hi hiriakem. Menmen ham nipaa hi hiriakem, hiram meteikin mit miyapir te hir nertei Haai kai God keriuweta te hi han in.

³⁷ *Haai kerek keriuweta hi han in, hirak kewepayapir ketpi hi keimin. Te yi ap yemtau him mirak au. Yi ap nipaa yir ninaan mirak au.

³⁸ *Him mirak ap mau mekre han ki. Yi ap yemtau him me hirak Mitik luwe kerek keriuweta hi han tik.

³⁹ *Yi han kitet him me God mau tiwei, yi yekinaam te yi han kitet hiram mamkepi yi eiyu eitike God, God kakweti himin yaaik te yi eiyu tipmain tipmain enum eik. Te him im yi

---

* 5:32 Jo 5:36-37; 1Jo 5:9   * 5:34 Jo 1:19-34, 3:27-30   * 5:36 Jo 3:2, 10:25, 38; 14:11   * 5:37 Mt 3:17; Jo 5:32, 8:18   * 5:38 Jo 6:29
* 5:39 Lu 24:27, 44; Ap 13:27; 2Ti 3:15-17; 1Pi 1:10-11

yekinaam hiram matip me hi!

⁴⁰ Te yi yinapen eiyimtau him mai te hi akepi yi eiyit himin yaaik te yi eiyu eiyit tipmain tipmain enum eik.

⁴¹ Hi ap hanhan mit nanwenipi niuk mai nantip hi yaaik. Hiram menmen weinim.

⁴² Te hi hertei yi mit yi yire mekak. Yi ap hanhan God yekre han ki au.

⁴³ *Hi han hekrehir ke Haai kai, te yi ap yises him mai au. Mit han ne ti hir nannen netpi hir mit iuwe, yi yemtau him mir yisesim. Te yi ap yemtau him mai au!

⁴⁴ *Yi mit hanhan yaiwenipiyaniuk mi, te yi yinapen Mitik Iuwe kiutip hirak God hirak kakwenipi niuk mi kakipi yi yaain. Yi han kitet menmen im hiram weinim. Yi ap hanhan hirak kaktip yi yaain, te yayirkeik te yi hanhan eiyises him mai?

⁴⁵ *Yi ap han ekitet hi esiuwi him hatip Haai kai me menmen yi yirakem. Au, him kerek Moses kewisim mau tiwei kerek yi yekinaam han kitet hiram mamkepi te God kaktip yi yaain, hiram mamsiuwi him.

⁴⁶ *Yi yises him me Moses werak werak, te yi eiyises him mai yentar hirak kewis him me hi.

⁴⁷ *Te yi ap yises him Moses kewisim mau tiwei, te yi ap eiyises menmen hi hetpiyem au!”

6

Jisas kewet mit yapirwe nar 5,000 menmen hir

---

* 5:43 Mt 24:5   * 5:44 Jo 12:43   * 5:45 Diu 31:26-27   * 5:46
 Diu 18:15; Ap 3:22   * 5:47 Lu 16:31

*naam**(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)*

¹ Jisas ketpor menmen im epei au, h̄rak ken kerekir wan iuwe ke Galili (kerek m̄t nenewek niuk ham Wan ke Taibirias).

² M̄t yap̄rwe nises Jisas nentar h̄r n̄paa n̄r menmen iuwe h̄rak k̄r̄iakem k̄kaap m̄t n̄naap. Mar ik te h̄r nisesik.

³ Jisas ken k̄niū m̄niū wank ken kau ketike m̄t disaipel n̄rak.

⁴ *W̄i Pasova man menep. H̄ram w̄i kerek m̄t ne Isrel nererik naam menmen han tewen̄n w̄i n̄paa God kenep m̄t ne Isip, k̄kaap m̄t ne Isrel.

⁵ Jisas kerenaan k̄r m̄t miyap̄r yap̄rwe nan n̄rek. Te h̄rak kat̄p Filip, “Haiu mam̄t niū o bret mam̄t nein te haiu mamwet m̄t miyap̄r em h̄r nan̄m?”

⁶ (Jisas kat̄p m̄t̄k Filip h̄m im em te h̄rak kakri han k̄rak kakises mekam. Jisas epei kertei menmen h̄rekes kak̄iakem.)

⁷ Filip kewenhi ketp̄wek kar ik: “Haiu mew̄r 200 kina mam̄t niū o bret meriuwerem h̄ram ap werek te m̄t in nan̄m kike kike au.”

⁸ Disaipel ke Jisas niuk m̄rak Endru, h̄rak n̄k̄ik ke Saimon Pita h̄rak kat̄p Jisas kar ik:

⁹ “M̄t̄k pip̄ak ik e keit bret bali mar hisp̄nak (5) metike saauk wik. Te h̄ram ap iuwe me m̄t yap̄rwe nar ik.”

¹⁰ Jisas ketpor, “Yi eiwen m̄t miyap̄r enu t̄i. Yenkis yap̄rwe meit in.” Te m̄t 5,000 h̄r yap̄rwe keriyen nererik nau yenkis keremem nau t̄i.

---

* 6:4 Jo 2:13

11 Hír nau tí epei au, te Jisas keit bret keiyim kitehi God, te hírak kewenem keketim kewet mít nírak em hír newet mít miyapír em. Epei au, hírak keit saauk kewepim kewetirem kar ke nepei ein hírak kewetír bret bali, te hírak kewet mít menmen mar ke hír hanhanem.

12 Hír epei naam tu iuwe, Jisas katíp mít disaipel nírak kar ik: “Eikinen yinam yinam mít ap naam. Hi hínapen hír nanwísim mamu tí. Yi ap eiwis mei kike mamu au.”

13 Hírak katíp epei au, hír nekoririm (o nekurerim) ere epei au mesi, te hír nemi mekre taník mar hiswiyen wik (12) meke bret hispínak (5) nípaá Jisas ketíwem kewet mít em hír naam.

14 *Mít miyapír nír menmen yaaim Jisas kíriakem te hír natíp, “Híram hím yaaim. Mítík ik hírak profet ik ek kaknen tí.”

15 *Jisas kertei hír hanhan nantenenik naníhimitanek hírak mítík iuwe king kí hírak kaku kakín n naanmípror. Te hírak kínaiwíri hírak kerekek píke ken míniu (o neiyíp) eik.

Jisas ken kitet wan keke niu

(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)

16 Me hínkewí disaipel ne Jisas hír nekiuwe nen wan eik.

17 Hír nehín níniu nekre bot newik nerekir wan naníno pínak ein. Hír nen Kapaneam. Nepei au wítaan, te Jisas ap kan kiunor wen au.

18 In ek níme iuwe míniu te wan kewenín iuwe.

19 Hír neit niu mírak neiyík nari wan ere 5 o 6 kilomita nau nímin, hír nír Jisas kitet wan kitet

---

* 6:14 Diu 18:15; Jo 5:46   * 6:15 Jo 18:36; Mt 14:23

tɪpar keke niu ken menep bot. Hɪr nɪrek te hɪr nɪnaain.

²⁰ Te Jisas ketpor, “Hi kerekek han. Yi ap einaain.”

²¹ Hɪrak ketpor te hɪr han yaaik netɪwekhis kɪniu ketikeri nekre bot. Te wasenum bot kepno menep wit hɪr hanhan nanɪnori.

Hɪr mɪt miyapɪr nɪnatɪn Jisas

²² Hekrit eik, mɪt miyapɪr hɪr wen nepeit wan pɪnak eik, hɪr nertei nepɪp bot ap keiyak kepu au. Kiutɪp kerekek kepu, Jisas ap kau ketike disaipel au. Hɪr disaipel keriyen nekre bot ik ek te hɪr nen.

²³ *Te bot ham me Taibirias man menep wit kerek Jisas kewetɪr bret hɪr naam newi.

²⁴ Mɪt yapɪrwe nɪr Jisas hɪrak ap ketike mɪt disaipel ap nau, te hɪr nehɪn nekre bot hak, hɪr nen Kapaneam nɪnetnɪwek.

Jisas hɪrak kɪre bret yaaik kɪkaap mɪt hɪr nanu werek

²⁵ Maain mɪt nɪnapɪn Jisas keit wan pɪnak ein epei au, hɪr netpɪwek, “Mɪtɪk Iuwe, hewaai meruri te ti han in a?”

²⁶ *Jisas kewenhi ketpor, “Hi hetpi werek. Yi yɪnyetno yentar yi epei yaak bret ere tu iuwe. Yi ap han kitet menmen yaaim iuwe hi hɪrɪakem au.

²⁷ *Yi ap hanhan yayɪt menmen me yayɪm keremem hɪram mamɪwaank au ekɪt! Yi hanhan eiyɪt menmen yaaim hɪram mɪre menmen me yi eiyɪm, hɪram mamkepi te yi yayɪt hɪmɪn yaaik ke kaku kakɪt tipmain tipmain enum eik. Menmen

---

* 6:23 Jo 6:11   * 6:26 Jo 6:11-12   * 6:27 Jo 4:14; 6:48-58

im hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe awetiyem hentar God Haai kiriak menmen keteikin mit hirak keruweta hi hirak menmen mirak.”

28 Hirak ketpor him im, te hir nitiwekhi natip nar ik: “Hiau emriak mekam te hiau emriak menmen God han yaaik keriuwerem?”

29 *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen yi yirakem God han yaaik keriuwerem hiram im. Yi eiyises him me hi Mitik kerek God keruweta hi han tik.”

30 *Hir newenhi natip, “Ti eriak mekam iuwe te hiau emirem te hiau emises him mit a?”

31 *Maamrer nau naam menmen niuk miram mana neit wit weinik mit ap newi en. Him me God matip Moses kewetir menmen meke wit ke God hir naam.”

32 Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Moses kewetir menmen au. Haai kai kewetirem. Menmen me nipaa hiram ap bret yaaim mamkaap himin ki au. In ek Haai kai kerekek keweti menmen yaaim me wit kirak, hiram yaaim mire bret mamkaap himin ki kaku werek.

33 Bret God kewetiyek ek, hi Jisas kerek heke wit ke Mitik Iuwe han hi bret ik. Hi aweti himin yaaik kaku kakikri tipmain tipmain enuk eik.”

34 *Hir nitiwekhi nar ik: “Mitik Iuwe, ti ewetai bret kit eknen in ere tipmain tipmain enum eik.”

35 *Jisas ketpor, “Hi hirekes hire bret hikaap mit nanu nanit himin yaaik. Hir neimin nanisisa te hir ap nimp mamn. Neimin hir nanisisa ap te him niu enuk (o mar kakwenkikor him) hanhan

---

* 6:29 1Jo 3:23   * 6:30 Mt 16:1; Jo 2:18   * 6:31 Eks 16:14-15;
Nam 11:7-9; Sam 78:24   * 6:34 Jo 4:15   * 6:35 Jo 4:14, 6:48-58

nanim tɪpar mei au. Neimɪn hɪr nanisɪsa ap te hɪm niu enuk (o mar kakwenkɪkor hɪm) hanhan nanim tɪpar mei au.

36 * “Hi hetpi yi epei yɪra te yi ap yises menmen hi etpiyem.

37 * Mɪt neimɪn kerek Haai kai God kewetauri, hɪr nanɪnen nanisɪsa. Hi ap te aweikɪn sip ewet neimɪn kerek nanɪnen nanisɪsa au.

38 * Hi hɪnaaiwɪr wit ke God te hi hises han kai au. Hi hises han ke hɪrak Mɪtɪk Iuwe kerek keruweta hi han tɪ ik e.

39 * Hɪrak kerek keruweta hi han tɪ ik hɪrak hanhan menmen im. Hɪrak hanhan hi ap hɪnaaiwɪr mɪtɪk kiutɪp ke mɪt yapɪrwe hɪrak epei keruweti au. Hi akɪan mɪt miyapɪr yapɪrwe nanɪkrit nanu me wɪ maain God skelim mɪt.

40 * Menmen im Haai kai God hanhanem hɪram im: Neimɪn nɪra hi Nɪkan kɪrak, hɪr nisɪsa nanɪmtau hɪm mai, hɪr nanɪt hɪmɪn yaaik kaku kakɪt tipmain tipmain enum eik, te hi akɪan nanu nanɪt me wɪ maain God skelim mɪt.”

41 Hɪrak katɪp epei au, mɪt ne Isrel natɪpan nen Jisas nentar hɪrak katɪp hɪm im: “Hi bret kerek heke wit ke God hi han in.”

42 * Te hɪr natɪp, “Mɪtɪk ik hɪrak kerekek nɪkan ke Josep. Haiu mertei miye haai nɪrak. Kenmak te hɪrak katɪp hɪrak keke wit ke God kan a?”

43 Jisas kewenhi ketpor, “Yi ap eitɪp einahan me yi hɪras emɪt!

44 * Mɪtɪk kiutɪp ap te kakisɪsa ere God Haai kerek keruweta hi han hɪrak kakri han kɪrak. Hi

* 6:36 Jo 20:29 * 6:37 Jo 17:6-8; Mt 11:28 * 6:38 Mt 26:39;

Jo 4:34 * 6:39 Jo 10:28-29, 17:12 * 6:40 Jo 11:24 * 6:42 Mt

13:55 * 6:44 Jo 6:65

akiak h̄irak kak̄it h̄im̄in yaaik ke kaku kak̄it me w̄i maain God skelim m̄it.

45 *M̄it profet newis h̄im̄ im mau t̄iwei h̄iram mat̄ip mar im: ‘M̄it yap̄rwe te God kak̄itpor menmen kak̄ikepi werek werek.’ M̄it neim̄in niut̄ip niut̄ip kerek epei nemtau h̄im̄ me Haai kai God te h̄ir nanis̄isa.

46 *M̄it̄ik kiut̄ip ke m̄it yap̄rwe ap te k̄ir God Haai ek au. Hi M̄it̄ik kerek God keriuweta hi han t̄i ik ek, hi kerekek epei h̄irek.

47 *Hi hetpi werek. H̄irak keim̄in kises h̄im̄ mai kak̄it h̄im̄in yaaik ke kaku kak̄it tipmain tipmain emum eik.

48 *Hi h̄irekes kerekek h̄ire bret, hi akaap m̄it nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik.

49 Maamrer ni n̄ipaa naam menmen mana God kewet̄irem neit wit wein̄ik m̄it ap newi, te h̄ir ap nepu au. H̄ir epei naa.

50 Hi M̄it̄ik kerek h̄inaaiw̄ir wit ke God han t̄i ik ek hi h̄ire bret m̄ikaap m̄it nanu. Neim̄in nis̄isa h̄ir nani au. H̄ir nanu tipmain tipmain enum eik.

51 Hi h̄ire bret akaap m̄it nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik. Hi heke wit ke God han. M̄it kerek nan̄im bret im h̄ir nanu nan̄it tipmain tipmain enum eik. Bret im h̄iram ȳnk kai kerek h̄i hewet m̄it ne t̄i h̄ir nan̄im te hi akepi h̄ir nan̄it h̄im̄in yaaik.”

52 Menmen im h̄irak ketpor menip m̄it ne Isrel nenehan nat̄ipan h̄im̄ me h̄ir h̄iras, h̄ir nat̄ip nar ik: “M̄it̄ik ik kak̄irkeik te h̄irak kakwetei naan me ȳnk k̄irak haiu mam̄ik a? Taauye!”

---

* 6:45 Ais 54:13   * 6:46 Jo 1:18   * 6:47 Jo 3:15-16   * 6:48 Jo 6:35, 58

⁵³ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi ap yayik yink kai ke hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe, o yi ap yayim hemkre mai, te yi ap yayit himin yaaik kakikri.

⁵⁴ Neimin nanik yink kai o nanim hemkre mai, hir nanit himin yaaik. Te hi akian hir mit kerek nipaa naa, hir pike nanikrit nanu nanre mit me wi maain God skelim mit.

⁵⁵ Yink kai hirak menmen yaaik kire samiyak kakikepi. Hemkre mai hiram mire tipar yaaim mamkepi.

⁵⁶ *Neimin naak yink kai ketike hemkre mai, hir nau netikewa nises him mai, te hi hau hekre han kir

⁵⁷ God kerek hirak Haai ke menmen yapirwe mepu, hirak keriuweta hi han, hirak kenipa hi ahu tipmain tipmain enum eik. Neimin nanik yink kai hir nanu nanit nanriuwerek.

⁵⁸ Hi hirekes hi hire bret keke wit ke God kan. Bret ik hirak ap kire menmen nipaa maamrer ni nipaa naam au. Hir naam ere hir ne mit te hir naa. Neimin nanik bret ik hirak yaaik kakikepi te hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik.”

⁵⁹ Jisas katip mit menmen im keit winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai en neit wit Kapaneam.

Jisas katip him yaaim mamkaap mit nanu tipmain tipmain enum eik

⁶⁰ Mit yapirwe kerek nipaa nises him mirak nemtau menmen im epei au, hir natip, “Him im hiram enum merekyei han enuk. Neimin nanu nanimtau him mamir im a? Taauye!”

---

* 6:56 Jo 15:4-5; 1Jo 3:24

61 Jisas epei kertei kekre han k̄irak h̄ir m̄it disaipel n̄irak nat̄ipan menmen im h̄irak ketpor kar ik: “H̄im mai merekyi te yi han enuk a?”

62 *Maain yi eiȳir hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik Iuwe hi p̄ike h̄iniu eno wit kerek n̄ipaa hi hewik, te yi han enuk yeriuiwa w̄isenum a!

63 *Yi m̄it h̄iras ap te eikaap h̄iras te yi yayu tipmain tipmain enum eik taau. God H̄im̄in Yaaik kerekek kak̄ikepi. H̄im im hi epei hetpim em, h̄iram mamkepi h̄im̄in ki te yi yayu tipmain tipmain enum eik.

64 *Te m̄it han ne yi m̄it ap yis̄isa au.” (Jisas epei kertei w̄i kerek h̄irak kehimitan m̄it disaipel n̄irak, keim̄in ap kakisesik kakwep̄yap̄irek kakwet m̄it enun nepan ek h̄ir neiȳik nan̄ino nank̄ip.)

65 *Jisas wen kat̄ip, “N̄ipaa hi hetpi ap m̄it̄ik keim̄in kis̄isa ere God Haai kakri han k̄irak h̄irak kakis̄isa.”

66 H̄irak kat̄ip epei au, m̄it yap̄irwe n̄ipaa nisesik neweik̄in sip newet̄iwek.

67 H̄ir neweik̄in sip newet̄iwek, h̄irak kat̄ip m̄it disaipel n̄irak nar hiswiyen wik (12) kitorhi kar ik: “Yi eiweik̄in sip eitikeri einaiw̄ira a?”

68 Saimon Pita kewen̄iwekhi ketp̄iwek kar ik: “M̄it̄ik Iuwe, haiu mamno keim̄in? Ti kerekek hetpei h̄im mamkepei te haiu mamu tipmain tipmain enum eik.

69 *In ek haiu h̄iras keriyen merteiyit ti keim̄in haiu misesit. Ti M̄it̄ik kerek God kehimitenit ti

* 6:62 Jo 3:13; Ap 1:9-11   * 6:63 2Ko 3:6   * 6:64 Jo 13:11

* 6:65 Jo 6:44   * 6:69 Mt 14:33, 16:16; Mk 1:24; Jo 1:49

akaap haiu mit.”

⁷⁰ Jisas ketpor kar ik: “Hi hirekes hehimitan yi mit yar hiswiyen wik (12), te mitik hak kiutip ke yi mit hirak enuk kire Seten.”

⁷¹ Hirak katip ke Judas nikan ke Saimon ke wit Iskeriot. Hirak mitik kiutip ke mit hiswiyen wik (12), maain hirak kakwepyapir Jisas kakwet mit enun ek.

7

Jisas kikrek narak ap han kitet hirak Kraiss

¹ *Menmen im epei au, Jisas ken kerer wit wit me provins Galili hirak kinapen kakno kakrer wit wit me provins Judia kentar mit iuwe nare nankip.

² *Wi epei man menep te mit ne Isrel nanrerik nanim menmen nau nekre weisaak mir, hir newet God menmen mei me ni mir.

³ Jisas kikrek narak nemipin netp+wek, “Ti enaaiwir wit ik e eno Judia, te mit kerek nises him mit eninen enir menmen yaaim ti eriakem.

⁴ Mitik kerek hanhan mit nanirteiyek ap te kakriak menmen kaksawinem au. Hirak kakriakem kakrer wit wit te mit yapirwe enirem. Ti ariak menmen im yaaim, ti eno wit Jerusalem eteikin mit iuwe rem.”

⁵ *(Kikrek narak natip menmen im nentar hir ap han kitet hirak Kraiss kerek God kakriuwtek kaknen kakikaap mit au.)

⁶ *Te Jisas ketpor kar ik: “Wi mai ap epei man te hi awepyapir hirekes hi Mitik Iuwe kerek God

---

* **7:1** Jo 5:18   * **7:2** Lev 23:34   * **7:5** Mt 13:55; Ap 1:14   * **7:6**
Jo 2:4, 7:30

keriuweta hi han tî ik. Wî yi han kitetim yi yaino, te yi eino wit Jerusalem eitike mît eiyîm menmen.

⁷ *Mît ne tî ik ek hîr ap han enuk neriuwi au. Te hîr han enuk neriuwa nentar hi hewepyapîr menmen enum hîr nîrîakem.

⁸ Yi eino eitikeri eiyîm menmen. Hi au, hi ehu in me wî ham hentar hi ap ewepyapîr hi Mîtik God kehimitena wen au.”

⁹ Hîrak ketpor epei au, hîrak wen kepu provins Galili.

Jisas ken kau ketike mît kerek nererik naam menmen nekre weisaak

¹⁰ Jisas kikrek nîrak nen netike mît han nererik naam menmen epei au, Jisas kepno. Hîrak ap ketike mît yapîrwe nen au. Hîrak kerekek ken kau kîre mîtik kîsawîn.

¹¹ *Mît iuwe ne Isrel nînatîn Jisas neit wit kerek hîr nererik naam menmen neitai ein. Hîr nitehiyan, “Hîrak keit nein?”

¹² Neit ein ek, mît yapîrwe newepnak natîpan me Jisas. Mît han natîp hîrak yaaik, mît han au natîp hîrak enuk kari han ke mît yapîrwe hîr nises hîm mîrak.

¹³ *Ap mît nei natîp nerp yaain menmen me Jisas nentar hîr nînapen mît iuwe ninîn naanmîpre mît ne Isrel hîr nanîmtewem te hîr neneri.

¹⁴ Wî wikak epei men kerek mît nererik naam menmen, te Jisas ken wînak iuwe ke God keit Jerusalem, hîrak katîp mît hîm mîrak kerp yaain ketpor menmen.

---

* **7:7** Jo 15:18   * **7:11** Jo 11:56   * **7:13** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19

15 *Mìt iuwe ne Isrel nehìn hìn natìp, “Mìtik ik weinik kertei menmen mau tìwei karkeik? Nìpaa hìrak ap ken skul te mìt iuwe tisa neteiknìwek menmen au.”

16 *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen hi etpiyem hìram ap mai au. Hìram hìm me hìrak kerek keruweta te hi han tì ik.

17 Neimìn hìr nises menmen God hanhan hìr nisesim, hìr nanìrtei hìm hi hetpiyem hìram me God o hìm hi hìrekes han kitetim etpiyem.

18 *Keimìn hìrak katìp mìt menmen hìrak han kitetim hìrak hanhan mìt nanwenìpi niuk mìrak keremem. Keimìn hanhan kakwenìpi niuk me mìtik kerek keruwetek, hìrak kakises menmen yaaim kempìn au.

19 *Moses nìpaa keweti hìm mìrak mau tìwei te keimìn ke yì mìt hìrak kisesim werek werek? Taauye! Te yì yenmak yì yaiyep hi hahi yentar yì yatìp hi ap hises hìm me Moses werek werek au a?”

20 *Mìt en hìr nitìwekhi nar ik: “Neimìn hìr hanhan nanitep te ti hahi a? Herwe enuk kersìsit te ti han ken sip te ti hatìp menmen mar im!”

21 *Jisas ketpor, “Hi hìrak menmen miutìp yaaim me wì Sabat te yì han kekrit han enuk yeriwa.

22 *Nìpaa Moses ketpi yì yerekir yìnk ke nìkerek hìrakìt ti. (Nìpaa maaamrer ninìn nìriak menmen im. Moses au.) Yì yerekir yìnk ke

---

* 7:15 Mt 13:54; Lu 2:47   * 7:16 Jo 12:49, 14:10   * 7:18 Jo 5:41, 8:50
 * 7:19 Ap 7:53; Ro 2:21-24   * 7:20 Jo 8:48, 52, 10:20
 * 7:21 Jo 5:16   * 7:22 Lev 12:3, Jen 17:9-13

nĭkerek hĭrakĭt ti me wĭ Sabat te yi yises hĭm me Moses.

²³ *Yi yĭrĭak menmen im me wĭ Sabat, te yi yises hĭm me Moses werek werek. Te yi yenmak yi han enuk yeriwa yentar hi hĭkaap mĭtĭk kĭnap hĭrak kĭre yaaik me wĭ Sabat a?

²⁴ *Yi ap han ekitet menmen hi etpiyem eiyĭntar yi han kitet hi heremir hĭm yi yisesim. Yi han ekitet menmen werek werek te yi eiyĭrtei menmen hi hetpiyem hĭram yaaim.”

Mĭt han natĭp Jisas hĭrak mĭtĭk Krais

²⁵ *Mĭt han nau Jerusalem natĭp, “Mĭt iuwe ninĭn naanmĭprai hĭr hanhan nanĭnep mĭtĭk ik kaki.

²⁶ Te yi eiyĭrek. Hĭrak katĭp mĭt menmen mĭrak keit wit yaaik me ninaan mĭr, te mĭtĭk hak ap kesiuwek hĭm au. Mĭt iuwe han kitet mĭtĭk ik hĭrak Mĭtĭk Krais kerek God keriuwetek kaknen kakĭkaap haiu mĭt o au a?

²⁷ *Karkeik te hĭrak Mĭtĭk God kehimitanek kaknen kakĭkepai a? Haiu mertei mĭtĭk ik ek wit kĭrak. Maain wĭ Mĭtĭk Krais kerek God kehimitanek kaknen in, haiu mĭt ap te nanĭrtei hĭrak keke nein kan au!”

²⁸ *Jisas keit wĭnak ke God katĭp hĭm iuwe kar ik: “Yi han kitet yi yertei hi keimĭn, yi yertei wit hi hewik. Te yi yepĭtari hi ap han weinĭm au. Mĭtĭk kerek hĭrak keriuweta hi han ik, hĭrak kerekek kepu, te yi au yepĭtariyek.

---

* **7:23** Jo 5:8-10, 16   * **7:24** Lev 19:15; Ais 11:3-4; Jo 8:15   * **7:25**
Jo 5:18   * **7:27** Jo 7:41, 9:29   * **7:28** Mt 11:27; Jo 8:55

29 Hi hertei ek werék werék entar hi nîpaa hau hetikerek hîrak keriuweta hi han tî ik e.”

30 *Hîrak katîp menmen im epei au, mît iuwe hanhan nantîwek his nanwisîk kakîkre wînak enuk ke gavman. Hîr ap netîwek his nentar wîkerek maain hîrak kaki hîram ap epei man wen au.

31 *Mît yapîrwe ne mît kerek nemtau hîm mîrak hîr nisesik. Hîr natîp nar ik: “Maain Mîtik Kraiskerek God kehîmîtanek hîrak kaknen ap te kakînin menmen yaaîm iuwe mîtik ik kîriakem taauye! Mîtik ik hîrak Kraisk!”

Mît iuwe neriuwet mît polis nan nanîthis Jiskas nanwisîk kakîkre wînak enuk

32 Mît ne Farisi kerek ninîn nertei hîm me Moses hîr nisesim, hîr nemtau mît natîpan nar ik me Jiskas, te hîr netike mît iuwe pris neriuwet mît naanmîpre wînak ke God en hîr nan nanît his Jiskas.

33 *Hîr epei nan, Jiskas katîp, “Hi wen hahu hatikewi wîham, te maain hi pîke ano hahu atike hîrak kerek nîpaa keriuweta hi han tî ik e.

34 *Maain yi yayînyayîtno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yayîsîsa yainen taau.”

35 Hîrak katîp epei au, mît iuwe ne Isrel natîpan nar ik: “Hîrak kakno nein te haiu ap mamnapînek a? Hîrak kakno kakrer wit wit me mît ap ne weiwîk me Isrel kerek mît han nai ne Isrel newiyen te hîrak kaktîp mît ne weiwîk me Grik hîm me God a?

---

* 7:30 Jo 7:44, 8:20, 13:1 * 7:31 Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11,
42 * 7:33 Jo 13:33 * 7:34 Jo 8:21, 13:36, 17:24

³⁶ Kenmak te h̄irak kat̄ip menmen im: ‘Maain yi yaȳnyaitno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yais̄sa yainen taau?’ ”

Jisas h̄irak k̄ire t̄ipar yaaim mamkaap mit nanu werek

³⁷ *Me w̄i m̄ikaru me mit h̄ir nererik naam menmen, h̄iram w̄i iuwe epei man, Jisas kekrit kerp kat̄ip keriuwe h̄im iuwe kar ik: “Keim̄in h̄im niu enuk (o mar kewenk̄ik̄iwek h̄im) kaknen kak̄ira te kak̄im t̄ipar mei.”

³⁸ *Menmen im h̄iram mar ke h̄im me God met-pim. H̄iram mat̄ip, “Keim̄in kis̄isa, te menmen yaaim mamu mat̄ maain m̄ire h̄it̄ik meke han k̄irak mamnen witeik.”

³⁹ *Jisas kat̄ip h̄im im me God H̄im̄in Yaaik kerek neim̄in nisesik, te h̄ir nant̄iwek kaku kak̄kre han k̄ir. Me w̄i im God H̄im̄in Yaaik ap kan wen au kent̄ar Jisas ap kaa p̄ike kekrit ken wit ke God keit menmen iuwe wen au.

Mit newep hasini p̄inan p̄inan nentar h̄im me Jisas

⁴⁰ *Mit yap̄rwe nererik menep menep nemtau Jisas, h̄ir nat̄ip h̄im mar im: “Mit̄ik ik ek h̄irak k̄ire mit̄ik profet h̄irekes kin̄in kaknen me w̄i menep Mit̄ik Kraiskaknen.”

⁴¹ *Mit han nat̄ip h̄irak kerekek Mit̄ik God kehimit̄anek keriuwetek kaknen ek. Te mit han nat̄ip, “Mit̄ik kerek God keriuwetek kaknen ap te mit̄ik kei ke provins Galili taau!”

---

* **7:37** Lev 23:36; Ais 55:1; Jo 4:10, 14   * **7:38** Ais 58:11; Sek 14:8

* **7:39** Jo 16:7, 20:22; Ap 2:4   * **7:40** Diu 18:15; Jo 6:14; Ap 3:22

* **7:41** Jo 4:29, 1:46, 7:52

42 *Tⁱwei me God matⁱp, “Mⁱtⁱk God keriuwetek kaknen hⁱrak nepenyek ke mⁱtⁱk Devit. Te mⁱte wawinaak kakⁱt Betlehem kerek wit nⁱpaa Devit kewi en.”

43 *Te hⁱr mⁱt yapⁱrwe nererik newep nau nⁱmⁱn pⁱnan en han kitet hⁱm ham, pⁱnan natⁱp han kitet hⁱm ham me Jisas.

44 *Hⁱrak katⁱp menmen im epei au, mⁱt han hanhan nantⁱwekhis nanwisⁱk kakⁱkre wⁱnak enuk ke gavman. Te hⁱr ap netⁱwekhis nentar wⁱ kerek maain kaki ap man wen au.

Mⁱt iuwe ninⁱn naanmⁱpre mⁱt ne Isrel ap nises Jisas au

45 Menmen im epei au, mⁱt in naanmⁱpre wⁱnak ke God nⁱnaaiwⁱr Jisas pⁱke nen natⁱp mⁱt iuwe pris ninⁱn naanmⁱpror, netike mⁱt ne Farisi. Te hⁱr netpor, “Yenmak te yi ap yetⁱwekhis yeiyⁱk yan in a?”

46 Te mⁱt in ne wⁱnak iuwe ke God netpor, “Mⁱt nei ap nⁱpaa natⁱp nar ke mⁱtⁱk ik ek hⁱrak katⁱp.”

47 Te mⁱt ne Farisi neneri netpor nar ik: “Hⁱrak kari han ki ketike mⁱt miyapⁱr en a?”

48 Yi ap yⁱr mⁱtⁱk kei kerek kinⁱn naanmⁱpri ek o haiu mⁱt ne Farisi mises hⁱm mⁱrak au!

49 Mⁱt yapⁱrwe in en ap nertei hⁱm lo me Moses nisesim werek nar ke haiu mⁱt au. Te God kakriwaank kakⁱt ninaan mⁱrak me wⁱ maain hⁱrak skelim haiu mⁱt ne tⁱ.”

50 Nikodimas kerek nⁱpaa ke wⁱtaan ken kⁱr Jisas hⁱrak mⁱtⁱk kiutⁱp ke hⁱr mⁱt ne Farisi hⁱrak ketpor,

* 7:42 2Sml 7:12; Sam 89:3-4; Mai 5:2; Mt 2:5-6   * 7:43 Jo 9:16

* 7:44 Jo 7:30

51 “Him lo maiu hiram matip haiu mit iuwe eminin mamintau him mitik hirak ketpin, mamir menmen hirak kiriakem, te maain haiu matip hirak yaaik o enuk. Haiu emimtau him mirak werak, te haiu emirtei menmen hirak kiriakem werak werak.”

52-53 Te hir nenerek netpivek, “Ti enuk ke Galili har ke mit en a? Ehir tiwei me God werak werak te ti ertei mitik profet kei ap te kaknen in hirak ke provins Galili auye!”

8

Him me mite wari mitik his wewenem

1 [Hir natip epei au, hir mit yapirwe kerek nererik hir nen wit kir, te Jisas ken miniu (o neiyip) mit nenewek wit Oliv.

2 Teipmen wen hekrit enum eik, Jisas ken winak iuwe ke God. Te mit yapirwe nenerik neweiknivek nau ti te hirak ketpor him.

3 Mit iuwe ninin nertei him lo me Moses natip mit em, hir netike mit ne Farisi neit his mite kerek epei wetike mitik hak hir niriran hir neiyip nan. Hir netpive werp nimin ke ninaan me mit.

4 Hir natip Jisas nar ik: “Mitik luwe, mite ip ep epei wari mitik hak his wewenem te mit han niri.

5 Him lo Moses keweteyem matip mite wiriak menmen enum mar im haiu emwir nan mamip wawi. Te in ek ti atip mekam?”

6 Hir natip him mar im me nanri han ke Jisas te hir nesiuwek him nantivek his kakno winak enuk. Te hir ap nanmitivekpın au. Hirak kertei, te hirak kitehir kenke his tiwak kirak kewis him mawaai ti.

⁷ Te h̄ir au nerp nit̄iwekhi menmen. Jisas kekrit kari h̄irekes werek te h̄irak ketpor, “M̄it̄ik keim̄in kiut̄ip ke yi m̄it̄ kerek ap kises menmen enum k̄ir̄iakem au, h̄irak ekin̄in ekw̄ir nan ekip.”

⁸ H̄irak kat̄ip epei au, h̄irak kiteh̄ir kewis h̄im meriuwe histuwak k̄irak mau t̄i.

⁹ Te h̄ir nemtau h̄im Jisas ketpor kar ik, h̄ir nenepep n̄ire ne kiut̄ip kiut̄ip nen witeik. M̄it̄ iuwe niut̄ip niut̄ip nin̄in netpaan, h̄ir m̄it̄ han wein̄in n̄ikaru ere h̄ir n̄inaaiw̄ir Jisas kiut̄ip kepeit̄ n̄im̄in ein ketike m̄ite kerepep weperp.

¹⁰ Jisas kekrit kerp kari h̄irekes te h̄irak ketp̄iwe, “H̄ir m̄it̄ neit̄ nein? Ap kei kiut̄ip kerp in te h̄irak kaks̄iwut h̄im me menmen enum ti h̄ir̄iakem?”

¹¹ M̄ite wewenhi wat̄ip, “M̄it̄ik luwe h̄ir epei nen. Ap kei kiut̄ip kerp in au.”

Jisas ketp̄iwe, “Hi ap te heswut h̄im me menmen im enum ti h̄ir̄iakem taau. Ti enaaiw̄ir in eno, te ti ap p̄ike er̄iak menmen enum au em̄it̄!”]

Jisas k̄irak k̄ire wepni k̄ir ke t̄i ik ek

¹² Jisas p̄ike kat̄ip m̄it̄ nisesik kar ik: “Hi h̄ir h̄ire wepni ke t̄i ik ek. Keim̄in kis̄isa kemtau h̄im mai, h̄irak ap kakises menmen enum m̄ire w̄itaan toto taau. H̄irak kakises menmen mai yaa'im m̄ir m̄ire wepni te h̄irak kak̄it̄ h̄im̄in yaaik kaku kak̄it̄.”

¹³ M̄it̄ ne Farisi nat̄ip Jisas, “In ek ti etpim me ti h̄irekes. Menmen im ti etpim h̄iram menmen wein̄im meteiknai ti keim̄in au.”

¹⁴ Jisas ketpor kar ik: “Au, menmen hi h̄irekes er̄iakem hat̄ip me hi h̄irekes h̄iram yaa'im werek

hentar hi hertei hi eke nein han te hi ano nein. Te yi ap yertei hi heke nein han o hi p̄ke ano nein.

¹⁵ Yi skelim hi te yises menmen enum me t̄i. Yi ap yertei werek menmen me hi h̄r̄iakem te yi wen yeswo h̄m. Te hi ap skelim m̄t̄ik kiut̄ip kerekek kar ik au.

¹⁶ Te hi kitet m̄t̄ nan̄r̄p ninaan mai me menmen h̄r̄ n̄r̄iakem h̄ram te yaaim werek mentar hi ap h̄rekes kiut̄ip skelim h̄r̄ m̄t̄ me menmen im. Haai kai God kerek keriuweta hi han in h̄rak kau ketikewa kekepa haw̄r w̄r̄iak menmen im.

¹⁷ H̄ram h̄m lo mi mat̄ip m̄t̄ik̄it wiketeret tat̄ip menmen miut̄ip h̄rap yaaim werek mentar h̄rak̄it tat̄ip h̄m miut̄ip m̄p̄ram.

¹⁸ Hi hetpi me hi h̄rekes hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik luwe. Haai kai kerek keriuweta hi han in h̄rak ketikewa haw̄r wewepyap̄r hi keim̄n.”

¹⁹ H̄r̄ m̄t̄ en nit̄iwekhi, “Haai kit keik?”

Jisas ketpor, “Yi ap yertei hi keim̄n te yi yep̄tari Haai kai. Yi yerteiya te yi yaȳr̄tei Haai kai.”

²⁰ Jisas ketpor h̄m im keit w̄nak iuwe ke God, keit haau kerek m̄t̄ newis pewek mekre bokis newet God em m̄waai en. Te m̄t̄ nei ap new̄rek kekere w̄nak enuk nentar w̄ mirak h̄rak kaki ap epei man wen au.

Yi ap te eitikewa yaino wit kerek hi anori en taau

²¹ Jisas p̄ke ketpor keteipim, “Hi ano eh̄t en eh̄t (o ano auwesi eh̄t). Te yi maain yaȳnyaitno te yi yayi yeriuwe menmen enum yi ȳr̄iakem. Te yi ap eino nein kerek hi ano en taau.”

²² Te mıt iuwe ne Isrel natıp, “Hırak katıp kar ik, ‘Yi ap yaino wit kerek hi ano taau.’ Hım im hırak ketpim mire hırak kaknep hırekes kakıt nein te haiu ap mamno mamtikerek?”

²³ Jisas kewenhi ketpor, “Yi mıt yi ne tı ik ek keriyen. Te hi au hi ke tı ik au. Hi ke wit kau niu.

²⁴ Mar keremem te hi etpi yi yayi yeriuwe menmen enum mau mekre han ki. Yi ap yerteiya hi Mıtık God keriuweta hi han tı ik e. Te yi yaino si yayıntar menmen enum yi yırıkem.”

²⁵ Hır nitıwekhi, “Ti keimın?”

Jisas kewenhi ketpor, “Hi epei hetpi hım menmen nıpaa ein ek, wı kerek hi hinın hewepiyapır hım God ketpewem.

²⁶ Menmen yapırwe yi yırıkem te hi etpiyem skelim yi mıt ariuwereh ahır ke mıtık masistret hırak kırıkem. Te hi ap arıkem in ek au. In ek hi etıp yi mıt ne tı hım me Mıtık luwe kerek hırak keriuweta hi han in hırak yaaik hırak ketpewem te hi epei hemtewem. Hi arık menmen im keremem. Menmen ham au.”

²⁷ Hır ap mertei menmen hırak ketporem me Haai kırak God ek au.

²⁸ Te hırak ketpor, “Maain te yi eırık hi Mıtık ke wit ke Mıtık luwe yewerıkıka hahu nu tentarakıt, te yi yayırteı hi keimın hi hırekes. Te maain yi eıyırteı hi ap hırık menmen me hi hırekes au. Hi hetpi menmen miutıp kerek epei Haai kai ketpewem.

²⁹ Hırak kerek keriuweta hi han ti ik hırak kepu ketikewa. Hırak ap kınaiwıra hi kiutıpen hepu.

Au, hekrit hi hemtau menmen m̄rak hisesim te h̄rak han yaaik keriuwa.”

³⁰ M̄t yap̄rwe nemtau h̄m me menmen Jisas ketpim, te h̄r nisesik.

Jisas kat̄p h̄m me m̄t nau werek, m̄t au nau enum

³¹ Jisas kat̄p m̄t ne Isrel kerek nemtau h̄m m̄rak nisesik kar ik: “Yi yises h̄m mai hi epei hetpiyem yi ȳre m̄t disaipel nai.

³² Yi yaȳrtei h̄m yaaim werek, te h̄m yaaim im mamkepi yainep̄m yaikeip̄n menmen enum, yar ke m̄tik epei ketpaan k̄naaiw̄r w̄nak enuk.”

³³ M̄t han en nat̄p, “Haiu nepenyerer ne m̄tik Ebrahim. Haiu ap n̄paa m̄re m̄t n̄riak menmen wein̄m me m̄tik hak kerek naanm̄prai au. Ti henmak te ti at̄p h̄m im em, ‘Yi yayu yaaim werek yainop̄n yaikeip̄n menmen enum yar ke m̄tik epei ketpaan k̄naaiw̄r w̄nak enuk a?’”

³⁴ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi m̄t yap̄rwe kerek yi ȳriak menmen enum yi yar ke m̄t nekre w̄nak enuk ke menmen enum yi yisesim h̄rak mewenkeki mari han ki yi ap te einaiw̄rem au.

³⁵ M̄t kerek nepu nekre w̄nak enuk ap te nanises han k̄r nanriak menmen au. Te m̄tik kerek kepu witeik h̄rak kepu kepeit en kises han k̄rak k̄riak menmen.

³⁶ Te hi N̄kan ke God hi herekyi yi eire yaain einop̄n eikeip̄n menmen enum, te yi eiyu werek werek.

³⁷ Hi hertei yi nepenyerer ne Ebrahim. Te yi yayiyep yaȳntar yi ap yemtau h̄m mai yisesi.

38 Hi hetpi menmen nɪpaa Haai kai epei keteiknewem, te yi yɪrɪak menmen kerek nɪpaa haai ki hɪrak ketpiyem.”

Jisas katɪp mɪt haai kɪr hɪrak Seten

39 Hɪr newehi netpɪwek, “Haai kaiu hɪrak Ebrahim.” Jisas ketpor, “Yi nɪkerek ne Ebrahim hɪras, te yi yairɪak menmen yaaɪm mamɪr ke hɪrak kɪrɪakem.

40 Te menmen hi epei hetpiyem hɪram hɪm yaaɪm werek hi hemtewem meke God man. Te yi wen hanhan yaitɪp yayiyep. Ebrahim hɪrak kɪnapen menmen im.

41 Yi yɪrɪak menmen kerek haai ki kɪrɪakem.”

Hɪr nenerek natɪp, “Miyerer nau ap nɪwaai netike mɪt han te hɪr ninaiu nar ke ti au. Haiu Haai kaiu kiutɪp God hɪrekes.”

42 Jisas ketpor, “God hɪrak Haai ki hɪrekes, te yi han tewenɪna. Hɪrak keriuweta hi heke wit kɪrak han te hi hau in ek. Hi ap hises han kai hɪnaaiwɪr wit te hi han tɪ ik auye! Haai kai keriuweta.

43 Yi yenmak te yi ap yertei menmen hi epei hetpiyem a? Yi yepɪtariyem yentar yi ap yau werek werek yemtau hɪm mai.

44 Yi nɪkerek ne haai ki Seten, te yi hanhan yayises menmen enum mɪrak. Nɪpaa enum eik wɪ kerek hɪrak kinɪn kau ek, hɪrak enuk kenepep mɪt naa. Hɪrak ap pɪke kɪre yaaik mei kike au, kentar hɪrak ap katɪp hɪm yaaɪm mamkaap mɪt au. Hɪrak enuk kemipɪn mɪt kari han kɪr mekrerek. Hekrit hekrit hɪrak enuk kemitetpɪn, hɪrak haai ke mɪt hɪr nemitetpɪn.

45 Hi hetpi hɪm yaaɪm ap hemipɪn au, te yi ap yisɪsa yentar menmen hi nepei hetpim me Seten.

⁴⁶ Keimín kiutíp ke yi ektíp menmen hi epei híriakem híram enum? Hi hetpi híim yaaím te yi yenmak yi ap han kiteta?

⁴⁷ Mít kerek hír níkerek ne God hír enímtau híim me God. Te yi ap níkerek ne God au yentar yi ap yemtau híim mírak.”

Ebrahim miye pírak winaak wen au, hi híinék hepu

⁴⁸ Mít iuwe níin naanmípre mít han ne Isrel hír netpíwek, “Nípaa haiu matíp werek. Ti hírekes mítík enuk ke wit Sameria herwe kewit te ti han ken sip.”

⁴⁹ Jisas kewenhi ketpor kar ik: “Hi herwe ap mekra au. Hi hewenípi níuk me Haai kai keremem, te yi au yetpo enum ap yewenípi níuk mai au.

⁵⁰ Hi ap híriak menmen te mít nantíp hi yaaik iuwe au. Maain God kakteikín mít hi yaaik iuwe, hírak han ekitet menmen hi híriakem.

⁵¹ Hi hetpi werek. Neimín nises híim mai, hír ap te nani au. Hír nanu nanít tipmain tipmain enum eik.”

⁵² Mít iuwe ne Isrel netpíwek, “In ek haiu mertei herwe enum mersís han kit te ti han ken sip.

⁵³ Mítík Ebrahim ketike mít profet kerek newepyapír híim me God natíp mít em, hír epei naa. Te ti hatíp neimín nises híim mit te hír nanu nanít tipmain tipmain enum eik. Ti iuwe híin Ebrahim ketike mít profet a? Ti han kitet ti keimín a? Ti han kitet ti híre God a?”

⁵⁴ Jisas katíp kar ik: “Hi hírekes hewenípi níuk mai híram menmen weiním. Hi au Haai

kai kerek yi yatip yi yisesik yewenipiyek hirak kewenipi niuk mai.

⁵⁵ Yi yatip yi yerteiyek, te ti yisesik au. Hi herteiyek hisesik. Hi hatip hi hepitariek, te hi mitik enuk hemipin har ke yi mit. Au, hi herteiyek, hi hises him mirak.

⁵⁶ Maam ki Ebrahim hanhan kakir wi kerek hi anaaiwir wit ke Mitik luwe eweikin hire mitik anen hahu ti ik atike yi mit. Hirak epei kirek te hirak han yaaik.”

⁵⁷ Mit iuwe ne Isrel netpewek, “Ti ap epei enuk he mitik wen au, ti epei hir Ebrahim a? Taauye!”

⁵⁸ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek Ebrahim miye pirak winaak wen au, hi kerekek hepu.”

⁵⁹ Hirak katip epei au, mit neit nan nanwirem nankip. Au, Jisas kiune hirekes hirak kinaaiwir winak iuwe ke God ketpaan ken witeik.

9

Him me mitik nanamir toto Jisas kekepik kire yaaik

¹ Jisas keke ti kepno, hirak kir mitik hak kerek miye winaak hirak enuk nanamir toto.

² Mit disaipel narak nitiwekhi nar ik: “Mitik luwe, neinin nriak enum te miye pirak winaak te hirak nanamir toto? Hirekes o miye haai narak?”

³ Jisas ketpor kar ik: “Mitik ketike miye haai ap nriak enum au. Hirak nanamir toto kentar God kirak menmen yaaim kakriuwerek kakteikin mit em.

⁴ Haiu emriak menmen me God kerek keriuweta hi han. Haiu emriakem me wi hirak kimat

haiu mamriakem. Haiu emriakem emintar maain wi mamnen te mit ap te nanriak menmen mar im au.

⁵ Hi wen hepu ti ik ek, hi hire si mir meteikin mit yapirwe yayiwe, hi heteiknor menmen me God.”

⁶ Hirak katip menmen im epei au, hirak kenikin timank men ti keweiknim mire toni, hirak kewisim mau nanamir ke mitik eik.

⁷ Hirak kewisim epei au, hirak ketpiwek, “Ti eno ekir ekre wan niuk mirak Siloam.” (Haiu meweikin him im haiu matip ‘Mit neriuwetem men.’) Jisas ketpiwek epei au, hirak ken kekemyet ninaan te hirak pike kan kir ein ein werek werek.

⁸ Hirak epei kan, te mit nau menep nirapitek netike mit han nirek nipaa kau ti ek kitehi mit me pewek, hir natipan nar ik: “Mitik ik nipaa kau ti kitehi mit nanwetiwek pewek. Mitik ik o au a?” Mit han en, hir natip, “Mitik ik ninaan mirak mar ke mitik hak eik kau ti.”

⁹ Mit han natip, “Mitik ik kerekek nipaa kau ti kitehi mit pewek.” Au, mit han natip, “Hirekes au. Hirak ninaan mirak mire mitik kerek nipaa nanamir toto ek.” Hirak ketpor, “Au, hi mitik hirekes kerek nipaa nanamir toto.”

¹⁰ Hirak ketpor, te hir nitiwekhi, “Ti harkeik te nanamir kit yaaik te ti hir ein ein a?”

¹¹ Hirak ketpor kar ik, “Mitik ik hir nenewek Jisas kenikin timank mau ti keweiknenim ere mire toni, te hirak kewisim mau nanamir kai te hirak ketpo kar ik: ‘Ti eno ekemyet ninaan emikre wan niuk mirak Siloam.’ Epei au, hi hen

hekemyet ninaan mai te nanamir kai kire yaaik hi hir ein ein werek werek.”

¹² Hirak katip epei au, hir nitiwekhi, “Hirak keit nein?” Hirak katip, “Hi hepitariek.”

Mit ne Farisi nitehi mitik me menmen Jisas kiriakem

¹³ Hir mit neithis mitik ik kerek nipaa nanamir enuk toto ek hir neriyaak ketikeri nen nir mit ne Farisi kerek ninin nises him me Moses.

¹⁴ Wi kerek Jisas kewis toni kau mitik nanamir toto te hirak nanamir yaaik kesiupan kir ein ein werek werek, hirak kiriak menmen im me wi Sabat kerek mit ap niriak menmen au.

¹⁵ Hirak ketikeri nen nir mit ne Farisi, hir nitiwekhi pike kakitpor karkeik te hirak in ek kir ein ein. Hirak kewenhi katip, “Mitik hirak kewen toni kau nanamir kai, hi hekeyet te hi hir ein ein.”

¹⁶ Mit han ne Farisi natip, “God keruwet mitik ik au kentar hirak kiriak menmen me wi Sabat ap kises him me Moses au.” Mit han natip, “Mamirkeik te mitik enuk kakriak menmen yaaim mamir im?” Hir mit newep nau nimin. Pinan natip Jisas enuk, han pinan natip hirak yaaik.

¹⁷ Mit ne Farisi nitehi mitik neteipim nar ik: “Ti han kitet mekam me mitik kerekyut nanamir? Hirak yaaik?”

Hirak ketpor, “Hirak mitik profet kerekek.”

¹⁸ Mit iuwe ne Isrel nertei mitik ik au, te hir ap han kitet nipaa hirak nanamir enuk toto, te in ek hirak kir ein ein. Hir nemtau him mirak au ere hir nitehi miye haai narak.

19 Hır nitorhi nar ik: “Ik ek hırak nıkan kit kerek nıpaa yi yinaak ek, hırak nanamır toto? Karkeik te hırak kır ein ein?”

20 Miye haai nırak netpor, “Haiu mertei ik ek nıkan kawır kerek hawır winaak hırak nanamır toto, hawır werteyek.

21 Hawır wepıtari hırak karkeik te hırak kıpır ein ein. Yi eyitıwekhi. Hırak epei kire iuwe. Hırak kirekes kakıpiyem.”

22 Miye haai nırak natıp nar ik nentar hır nınaain mıt iuwe ne Isrel. Mıt iuwe nıpaa natıp keimın katıp Jisas hırak Mıtık Krais kerek kaknen kakıkaap haiu mıt, hır ap nanwenıwekhi kaknen winak kerek mıt nererik nekine hım me Moses neitai au.

23 Miye haai nırak nertei menmen im te hır netpor, “Hırak epei iuwe, te yi eyitıwekhi em.”

24 Mıt iuwe pıke nari mıtık kerek nıpaa nanamır toto ek hırak kan te hır netpıwek nar ik: “Ti ewenıpi niuk me God, te ti atıp werek. Haiu mertei mıtık ik ap kises God werek werek o au. Ti ewepyapırek hırak enuk.”

25 Hırak ketpor kar ik: “Hi hepıtari mıtık ik hırak yaaik o enuk. Menmen miutıp hi hertei. Nıpaa hi nanamır toto, te in ek hi hır ein ein werek werek.”

26 Hır pıke nitıwekhi, “Hırak kerekyut mekam? Hırak karkeik te hırak keniput nanamır kit kire yaaik?”

27 Hırak ketpor kar ik: “Hi epei hetpiyem, te yi ap yisesim werek werek au. Yi yenmak te yi hanhan yayımtewem yaiteipim a? Yi hanhan yayisesik yi yayır disaipel nırak a?”

28 H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir han enuk netp̄iwek enum nar ik: “Ti kerekek hises h̄im m̄irak. Haiu auye! Haiu mises h̄im me Moses!

29 Haiu mertei God kat̄ip Moses h̄im m̄irak, te m̄it̄ik ik wein̄ik haiu mep̄itari keim̄in keriuwetek kan.”

30 M̄it̄ik keneri ketpor kar ik: “Menmen im yaa'im menipa hi heniwes̄is. Yi yep̄itari keim̄in keriuwetek h̄irak kan, te h̄irak kekepa k̄ir̄iak nanam̄ir kai k̄ire yaaik.

31 Haiu mertei God h̄irak kemtau h̄im me m̄it̄ enun h̄ir nit̄iwekhi menmen au. H̄irak kemtau h̄im keremem me m̄it̄ yaain h̄ir n̄ir̄iak menmen God hanhan h̄ir nisesi.

32 N̄ipaa God kewis t̄i ere in haiu ap memtau m̄it̄ik hak k̄ikaap m̄it̄ nanam̄ir enum toto, te h̄ir n̄ir̄ ein ein werek werek au.

33 God ap keriuwet m̄it̄ik ik te h̄irak ap kakr̄iak menmen werek werek taauye!”

34 H̄ir m̄it̄ nemtaant̄iwo nenerek nar ik: “N̄ipaa miye pit winit ti enuk m̄it̄ik wein̄ik, te ti han kitet ti m̄it̄ik iuwe hetpai menmen me God a?” H̄ir netp̄iwek epei au, h̄ir nep̄irek ken witeik.

M̄it̄ ap nises h̄im me Jisas h̄ir n̄ire m̄it̄ik nanam̄ir toto

35 Jisas kemtau h̄ir epei nep̄irek ken witeik, te h̄irak k̄inketn̄iwek. H̄irak k̄inap̄inek epei au, h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “Ti kerekek hises h̄im me m̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe o au?”

36 M̄it̄ik ik kit̄iwekhi kar ik: “M̄it̄ik luwe, ti etpo h̄irak keim̄in te hi hises h̄im m̄irak.”

37 Jisas ketp̄iwek, “Ti epei h̄irek h̄irak kerek in ek h̄irak ketput menmen.”

³⁸ Hɪrak pɪke katɪp Jisas kar ik: “Mɪtɪk luwe, hi han kitet ti Mɪtɪk ke wit ke Mɪtɪk luwe.” Te hɪrak kewen ninɪp kewenɪpi niuk mɪrak.

³⁹ Te Jisas katɪp, “Hi han tɪ ik te hi hewepyapɪr neimɪn nises God, neimɪn hɪr au. Hi han akaap mɪt netari hɪm me God te hɪrak kakrekyor han kitet hɪr nanamɪr toto te hɪr nanisesik nanɪrteiyek werek werek. Hi han te neimɪn hɪr han kitet hɪr epei nertei hɪm me Moses werek werek, hi heteiknor hɪr ap nises God werek werek au. Hɪr nɪre mɪt enun nanamɪr toto.”

⁴⁰ Mɪt han ne Farisi nerp netikerek nemtau menmen hɪrak ketpim, hɪr netpɪwek nar ik: “Ti ap han kitet haiu nanamɪr toto metike mɪt yapɪrwe weinɪn au a?”

⁴¹ Jisas ketpor, “Yi yepɪtari hi keimɪn te God ap han kitet menmen yi yerekyewem hɪram enum iuwe au. Kike. Te in ek yi yatɪp yi yertei menmen me God werek werek, te menmen enum mekre han ki hɪram emu emɪt!”

10

Hɪm me Jisas naanmɪpre sipsip

¹ “Hi hetpi werek werek. Mɪtɪk kerek ap kitet ya weipɪr kakno nɪwa ke sipsip au, hɪrak kɪniyu nɪwa keke han kerekir ken nɪmɪn ein, hɪrak mɪtɪk enuk kekintɪp menmen.

² Te mɪtɪk kerek kitet ya weipɪr hɪrak mɪtɪk ke naanmɪpre sipsip.

³ Mɪtɪk kerek kekiwo nɪwa kau ya weipɪr kɪre mɪtɪk ik, hɪrak kewisɪk ken nɪmɪn hɪrak kakno nɪmɪn te sipsip mamɪmtau hɪm mɪrak,

h̄irak kekine niuk me sipsip miut̄ip miut̄ip, h̄irak keriyaam keiȳim kakno wit̄ eik.

⁴ H̄irak kari sipsip m̄irak h̄irak kin̄n kakno. Sipsip h̄iram misesik mentar h̄irak ken̄newem (o ken̄norem), h̄iram memtau ton̄ik mekre n̄ik̄ip te h̄iram misesik.

⁵ Te m̄it̄ik hak taau. H̄iram m̄inein̄ik m̄ir̄ir mentar h̄iram ap memtau ton̄ik mekre n̄ik̄ip k̄ire m̄it̄ik kerek naanm̄iprewem (o naanm̄iporem) au.”

⁶ Jisas kat̄ip m̄it̄ ne Farisi h̄im im, te h̄ir ap nertei menmen werek werek h̄irak ketporem me h̄irekes au.

Jisas kat̄ip h̄irekes k̄ire m̄it̄ik naanm̄ipre sipsip

⁷ M̄it̄ netari menmen h̄irak ketpim te Jisas p̄ike kat̄ip kar ik: “Hi hetpi werek werek hi h̄irekes h̄ire weip̄ir ke sipsip. Hi h̄ikaap m̄it̄ h̄ir n̄ire sipsip h̄ir nanises h̄im me God.

⁸ M̄it̄ yap̄irwe n̄ipaa nin̄n nan naanm̄ipre m̄it̄ ne Isrel h̄ir m̄it̄ enun n̄ire m̄it̄ nekint̄ip menmen. M̄it̄ h̄ir n̄ire sipsip ne God ap nises m̄it̄ in au.

⁹ Hi h̄ire ya weip̄ir. Neim̄in nis̄isa h̄ir n̄ire sipsip nan̄nen n̄im̄in n̄iwa, te h̄ir nanu werek maain nan̄no witeik nan̄nant̄in yenkis yaaim nan̄im.

¹⁰ M̄it̄ik enuk kekint̄ip menmen kaknen te kak̄it̄ menmen kaknep sipsip kak̄iwaank menmen. Hi au hi han te h̄ir nani au. H̄ir nanu werek werek nan̄ir ke God hanhan h̄ir nanwim.

¹¹ “Hi h̄ire m̄it̄ik yaaik naanm̄ipre sipsip hi hahi akaap sipsip nai te h̄ir nanu werek werek.

¹² M̄it̄ik kerek naanm̄ipre sipsip kak̄it̄ pewek mamrerim, h̄iram ap sipsip m̄irak. H̄irak k̄ir

nepere iuwe ke yaank kaknen, h̄rak k̄naain k̄r̄r te nepere iuwe ke yaank kemiyei sipsip ken k̄yaau kiut̄p kak̄p, te h̄ram ham m̄r̄r mewep ein mewep ein.

13 M̄t̄k kar ik k̄r̄r kentar h̄rak ap hanhan sipsip au. H̄rak naanm̄prewem kak̄t pewek mamrerim keremem.

14 Hi h̄re m̄t̄k yaaik naanm̄pre sipsip. Hi hertei werek werek m̄t̄ neim̄n h̄r n̄re sipsip nai, h̄r nerteiya nis̄sa.

15 Hi hetike Haai kai werteyak̄t mar im. Hi hertei m̄t̄ n̄re sipsip nai, h̄r nerteiya. Hi hetike sipsip nai hanhan meriuwehan te hi hahi akepi.

16 M̄t̄ han n̄re sipsip nai, h̄r nepu, te h̄r ap ne weiw̄k me m̄t̄ nai ne Isrel au. Hi tewen haryei nantike m̄t̄ han in te h̄r nemtau h̄m mai nanis̄sa. Maain h̄r nanre weiw̄k miut̄p te hi kiut̄p naanmampror.

17 “Haai h̄rak hanhan keriuwa hentar hi hanhan hahi akaap m̄t̄ te hi p̄ke akrit.

18 M̄t̄k hak ap te kakiyep te hi hahi au. Hi han kai kerekek. God ketpo menmen im te hi ariakem. H̄rak kat̄p werek te hi hahi, maain h̄rak kakwisa hi p̄ke akrit hahu.”

19 M̄t̄ iuwe ne Isrel en h̄r newepan nau n̄m̄n p̄nan, han kitet menmen im, p̄nan au han kitet menmen ham nentar h̄m m̄rak.

20 M̄t̄ yap̄rwe nat̄p, “Herwe kau kekrerek, te h̄rak han ken sip h̄rak ketaritari kat̄p menmen im em. Yi yenmak te yi yerp in yemtau h̄m m̄rak a?”

21 M̄t̄ han nat̄p h̄m m̄rak ap h̄m me m̄t̄k kerek herwe kau kekere han k̄rak au. Herwe ap

te kiriak mitik nanamir toto enuk ek te hirak kire yaaik kir ein ein werék werék au.

Mit iuwe ne Isrel neweikin sip newet Jisas

²² Jisas katip menmen im meit wit Jerusalem me wi mit nererik han tewenin nipaa mit nepir menmen enum mekre winak ke God, hir pike nikaisiu wepir, te hir pike nanino nimin newenipi niuk me God. Me wi im hiram mire hawi hitan.

²³ Jisas ken kitet winak iuwe ke God keit haau mit nenewem 'Hinp ke mitik iuwe King Solomon.'

²⁴ Hirak wen kepu en, mit iuwe ne Isrel neweikniwek nitiwekhi, "Wi marmenum te ti heteiknai haiu mamirteiyek. Ti etpai werék werék. Ti Mitik God kehimitanit ti akepai haiu mit o au?"

²⁵ Jisas ketpor, "Hi epei hetpi te yi ap han kitet him mai werék werék au. Menmen yaaim hi hirakem heriuwe menmen iuwe me Haai kai hiram mewepayapir hi keimin.

²⁶ Yi ap yises him mai yentar yi ap yire sipsip nai au. Nipaa hi hetpiyem!

²⁷ Sipsip nai hir nanimtau him mai hi herteiri niutip niutip hir nisisa.

²⁸ Te hi ekepi te hir nanu nantikewa tipmain tipmain enum eik, hir nani au. Mitik hirak ap te kakri mit sipsip nai te hir ap nanises him mai nanawaank taau.

²⁹ Haai kai kerek kewetau mit in hirak kinin menmen yapirwe. Mitik hak ap kakri mit nisesik te hir nanweikin sip nanwetiwék nanawaank taau.

30 Hi etike Haai kai hawir wekiyakit wepu niutip.”

31 Hirak katip menmen in epei au, mit iuwe ne Isrel pike neit nan te hir nankip.

32 Jisas kitorhi, “Hi epei hirak menmen yapirwe me ninaan mi hises menmen Haai kai kehimitena hi hirakem. Me mekam miutip te yi eiwir nan yayiyep a?”

33 Mit iuwe ne Isrel netpiwek, “Haiu mamitep me menmen yaaim ti hirakem au. Haiu mamitep mamintar ti atip enum, ti hire mitik kerekek, te ti hatip ti hirekes hire God.”

34 Jisas katip, “Him me God mau tiwei hiram matip mar im:

35 ‘Hi atip yi yire God.’ Haiu mertei him me God mau tiwei hiram yaaim ap mamweikin matip him ham taau. God katip mit kerek hirak kewetir him mirak hir nire God.

36 God Haai kehimitena hirak keriuweta te hi han hau ti ik ek te yi yenmak yatip hi hatip enum hentar hi etpi hi Nikan ke God a?

37 “Hi ap hirak menmen Haai kai kehimitena, te yi ap eiyses him mai au emit!

38 Te hi hirak menmen me Haai kai. Yi yinapen han ekitet him hi hetpiyem me Haai kai keriuweta hi han ti ik yentar hi mitik kerekek. Te yi han ekitet menmen hi hirakem te yi yayirtei werek werek han ekitet Haai kai God ketikewa hawir wekiyakit wepu han kiutip.”

39 Hirak katip menmen im epei au, hir pike nantiwekhish nanwisik kakikre winaik enuk, te hirak kinaiwiri ken.

⁴⁰ Hırak kınaiwıri pıke ken kerekir mani Judan ken kiun wit kerek nıpaas Jon kıkır mıt, hırak kewiyen.

⁴¹ Mıt yapırwe hır nan natıp, “Jon ap kırık menmen yaaim kıkıap mıt enun hır nıre yaain kar ke mıtık ik kırıkem. Te menmen hırak ketpei me mıtık ik ek hıram yaaim werek.”

⁴² Mıt yapırwe nau en, hır han kitet hırak Mıtık Kraıs kerek God kehımıtaneke kaknen kıkıap hıu mıt.

11

Mıtık Lasaras epei kaa

¹ Mıtık hak kiutıp niuk mırak Lasaras, hırak kau wit Betani. Betani hırak wit kerek Maria wetike heiyuwe pıre Mata newi en.

² (Nıpaas mıtıe Maria ip ep wewen tıpar yaaim mının yaaim mıre natın kıpna em mentar hıt me Mıtık luwe Jıas. Epei au hıre pıke wenke paan kıre pıke weyık wesıunınıwekem. Mıtıe ip e hıre yenten kıre Lasaras. Hırak kınap.)

³ Hırak Lasaras kınap te Maria wetike Mata hır nesıuwe hım men Jıas netpıwek, “Kit yınak Lasaras nepei kınap wısenum. Ti enen ekepik te hırak kakre yaaik.”

⁴ Jıas kemtewem, hırak katıp, “Lasaras kınap keremem ap te kaki herwe enuk kakno kıkısine kakıt au. Menmen im man te mıt nanwenıpi niuk me God, mıt nanwenıpi niuk mai hi Nıkan ke God.”

⁵ Jıas han tewenın Mata wetike kıkıre pıre, netike yenten kır Lasaras.

⁶ Jisas kemtau him me Lasaras kinap, te hirak wen kepu wit kerek hirak kepwi en ere wi wiketerem.

⁷ Epei au, hirak katip mit disaipel n+rak, “Haisu p+ke emno provins Judia.”

⁸ Te mit disaipel newenek natip, “Mitik luwe, ti hanhan p+ke eno wit kerek n+paa ein mit nau en nanwir nan nanitep a? Ek+it haiu emu in!”

⁹ Jisas katip kar ik: “Ap 12 aua me hekrit ere h+inkewi a? Te mitik kakno kakitet yayiwe ap te kakrewo menmen kak+inkew+n kentar hirak wepni kir kan ti ik ek, hirak kir yayiwe hirak kitetik.

¹⁰ Te hirak kakno kaki w+itaan, hirak kakrewo menmen te kak+inkew+n kentar ap wepni kir keteikn+wek menmen werek werek.”

¹¹ Jisas katip him im em epei au, hirak p+ke ketpor keteipim kar ik: “In ek Lasaras epei kiwaai keit, te hi p+ke eno akot+tek kak+krit kaku.”

¹² Mit disaipel netp+wek nar ik: “Mitik luwe, hirak kiwaai, te hirak maain p+ke kakre yaaik. Te haiu emu in a?”

¹³ Jisas ketpor me Lasaras hirak epei kaa, te hir han kitet hirak keptor hirak kiwaai kerekek.

¹⁴ Mar keremem te Jisas ketpor werek werek kar ik: “Lasaras epei kaa.

¹⁵ Te hi han yaaik hi ap hau hetikerek kerek wi hirak kaa kentar maain hi hekepik yi eiy+rtei God keruweta hi han. In ek haiu emno em+rek.”

¹⁶ Mitik Tomas hir nekine niuk m+rak ham nenewek Didimas, hirak katip mit disaipel han ne Jisas kar ik: “T+is, haiu emno emtike Mitik luwe te haiu mami mantikerek.”

Jisas kan kir Lasaras yentenrer narak hir newepnak

¹⁷ Maain Jisas kan, mit netpawek nar ik: “Wi tekyaait Lasaras kaa, hir newisik kiwaai kekrehan kewen kinik.”

¹⁸ Wit Betani ap yanimin ke wit iuwe Jerusalem. Au menep kire 3 kilomita.

¹⁹ Te mit miyapir yapirwe ne Isrel epei nan Betani nanir Mata wetike Maria, hir enwenorhan kir yaaik nentar yenten kir Lasaras epei kaa.

²⁰ Mata wemtau Jisas kaknen, hire wen te wawipiyipirek wawit yayiwe eik. Te Maria au wepu winak eik.

²¹ Mata wan watip Jisas, “Mitik luwe, nipaa ti epei enen ehu in te yenten kai ap te kaki taau.

²² Te hi hertei God in ek kakwetit menmen kerek ti hitipiwexhiyem heriuwerem em.”

²³ Jisas jetpawe, “Yenten kit tewen kakikrit kaku kakre mitik.”

²⁴ Mata wewenhi watip, “Hi hertei maain hirak kakikrit me wi kerek God kehimitenem skelim mit.”

²⁵ Jisas ketpawe, “Hi Haai ke mit pike nanikrit nanu. Hi Haai ke mit nanit himin yaaik. Neimin nises him mai, hir nani, te maain hi pike akian nanu nanit.

²⁶ Neimin kerek nau nisisa hir keriyen nanit himin yaaik nanu nanit tipmain tipmain enum eik. Ti han kitet him mai hisesim o au?”

²⁷ Mata wewenhi war ik: “O Mitik luwe, hi hises him mit. Hi hisesit hentar hi hertei ti Nikan ke God, ti Mitik kerek God kehimitenit ti han ti ik e.”

Jisas kikit kerwe kaa

28 Mata watip him im epei au, hire pike wen wenine kikir pire Maria. Hir wik hasini hire wetpawe main main war ik: "Mitik luwe epei kan kitauhi hi hetput ti eno ehrek." Hire wetpawe epei au, hire wen wiriak menmen.

29 Maria wemtau him im em, hire wesiukin wasenum wen wawir Jisas.

30 Jisas ap epei kan kiun wit ik wen au. Hirak wen kepeit wit kerek Mata epei wen wirek kewiyen.

31 Mit miyapir ne Isrel neit winak kir enwenin han kire hir nir Maria hire wesiuknen wasenum wen, te hir nisesiye. Hir natip, "Hire waunine herwe hei te hire waukitek."

32 Te Maria epei wan wiun wit kerek Jisas kewiyen, hire wirek wenke wiwaai hit mirak wewenpiyek. Hire watip, "Mitik luwe, nipaa ti epei enen in ne, te yenten kai ap te kaki au."

33 Jisas kirep wikit, te mit miyapir ne Isrel kerek epei netikerep hanhan ek hir nipkitek, hirak han enuk te hirak han kirak kekrit.

34 Te hirak kitwehi kar ik: "Yi yewisik kiwaai nein?"

Hir natip, "Mitik luwe enen ehrek."

35 Jisas han teweninek kikitek.

36 Mit han en ne Isrel natip, "Eiyirek, hirak hanhanek wisenuk."

37 Te mit han natip, "Hirak nipaa kiriak mitik kerek nanamir toto hirak kir ein ein ek a? Hirak ap te kakikaap Lasaras kaa au a?"

Jisas kikiak Lasaras kekrit kepu

38 Jisas han enuk han kekrit, te hirak ken han kerek mit epei newisik kiwaairi en. Han ik

kerekek nɪpaa hɪr nekiniɓ kekre nan hɪr newis nan keiyepet hɪm kɪrak.

³⁹ Jisas katɪp, “Yi eiyɪnke nan ik eknepɪn.”

Mata yenten kɪre kerek kaa ek, hɪre watɪp, “Mɪtɪk luwe, hɪrak epei kaa ere wɪ tekyaaɪt epei men, te hɪrak epei kɪnɪn enuk. Ti ap ekeisiuwek ekɪt!”

⁴⁰ Jisas ketpɪwe, “Hi hetput ti ehises hɪm mai te ti tewen hahɪr menmen iuwe me God mamnen.”

⁴¹ Hɪrak katɪp epei au, hɪr nenkre nan ken pɪn, Jisas kɪkɪamnaɪn katɪp, “Haai ti yaaik ti epei emtau menmen hi hituthiyem.

⁴² Hi hertei me wɪ yapɪrwe ti hemtau hɪm mai, te hi hatɪp hɪm im hentar mɪt in en, te hɪr nanɪrtei ti heriuweta hi han tɪ ik ek.”

⁴³ Hɪrak kitehi God menmen im epei au, hɪrak kenɪne hɪm iuwe kar ik: “Lasaras, ti etpaan enen witeik.”

⁴⁴ Te mɪtɪk kerek kaa ek hɪrak ketpaan kan witeik. His hɪt mɪrak hɪr newenkekim meri- uwe laplap kerek nɪpaa hɪr neiyɪm newisɪk ek, te laplap ham mewenkɪkɪwek ninaan mɪrak. Jisas ketpor, “Yi eisiupenɪwek laplap einaiwɪrek ekno.”

*Mɪt iuwe ne Isrel nimenɪpɪnan natɪpan nanɪnep
Jisas kaki*

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Mɪt miyapɪr yapɪrwe ne Isrel kerek epei nan nɪr Maria, hɪr nɪr menmen Jisas kɪrɪakem, te hɪr han kitet hɪrak Mɪtɪk kerek God keriuwetek kan tɪ ik.

⁴⁶ Au, mɪt han pɪke nen natɪp mɪt ne Farisi me menmen Jisas epei kɪrɪakem.

47 Te mıt ne Farisi netike mıt iuwe ne pris netike mıt ne kaunsil hır nererik natıp nar ik: “Haisu emriak mekam? Hırak epei kırıak menmen iuwe mar im!

48 Te haisu mamwisık kakriak menmen mampar im, te mıt yapırwe nanisesik. Mıt nanisesik, te mıt iuwe ne wit Rom nansiuwe ami nanınen nanwen winak iuwe ke God hır nanıwaankai haisu mıt ne Isrel!”

49 Mıtık hak niuk mırak Kaiafas, kerek me tito im hırak hetpris kinın pris yapırwe, hırak ketpor, “Yi hıras ap yertei menmen mei kike taau!

50 Yi ap yertei werek hıram yaaım te mıtık kiutıp ik kaki, haisu mıt yapırwe ne weiwık me Isrel au.”

51 Hırak ap katıp im em me han kırak. Au, hırak mıtık het pris kerek kinın naanmıpre mıt en me tito im em, te hırak katıp hım kire profet kar ik ek: Jisas kaki kakıkaap mıt ne Isrel keriyen.

52 Hır keriyen au, hırak kaki te kakri mıt miyapır nıre nıkerek yapırwe ne God nau nerer wit wit nanınen nanıre mıt ne weiwık miutıp.

53 Me wı in ere maain, mıt iuwe ne Isrel nimenıpın nanınep Jisas.

54 Mar keremem te Jisas ap ken kitet yayiwe yaaik ke mıt ne Judia. Hırak kınaiwıri hırak ken yaank weinık mıt ap newi en, ken wit hak niuk mırak Efraim. In ek hırak kau ketike mıt disaipel nırak.

55 Wı me mıt ne Isrel nererik nanım menmen han tewenın nıpaa God kenep mıt ne Isip, hıram epei man menep. Wı me mıt nererik nanım menmen wen au, hır mıt miyapır nınaaiwır wit kır nınıu nen wit Jerusalem me nanwet pris

menmen te God kaktip h̄ir yaain, nan̄r ke h̄im me Moses ketpim.

⁵⁶ H̄ir yap̄rwe n̄piun wit Jerusalem, h̄ir n̄nat̄in Jisas. H̄ir neit w̄inak iuwe ke God n̄m̄in ein, h̄ir nitehiyan nat̄ipan, “Yi han kitet mekam? Haw̄r han kitet h̄irak ap te kaknen in kak̄im menmen kaktike m̄it miyap̄r in taau.”

⁵⁷ M̄it iuwe pris netike m̄it ne Farisi epei nat̄ip m̄it neim̄in nertei Jisas keit nein, te h̄ir en̄inen nan̄t̄por te m̄it iuwe nan̄no nant̄wek his nank̄ip.

12

Maria wewen t̄ipar m̄in̄in yaaim mentar h̄it me Jisas

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Maain w̄i ham Jisas p̄ike kan wit Betani, wit kerek Lasaras kewiyen. H̄irak m̄it̄ik kerek Jisas k̄ik̄iak te p̄ike kekrit. Me w̄i im, w̄i hisp̄inak kiut̄ip (6) wen mepu ere m̄it nererik nan̄im menmen me Pasova. Me w̄i im m̄it h̄ir han tewen̄in n̄ipaa God kenep m̄it ne Isip, te h̄ir Isrel au.

² M̄it en h̄ir epei nemani menmen me Jisas kak̄im neit wit k̄ir eik. Mata w̄ikaap m̄it kerek newet̄ir menmen. M̄it̄ik Lasaras kau ketike Jisas tekiyak̄it taam menmen.

³ Te m̄ite niuk m̄ire Maria, h̄ire yenten pe Lasaras wekin m̄in̄ t̄ipar me nu nad m̄in̄in mekr̄erem me m̄it h̄ir new̄ir pewek iuwe nant̄iwem, h̄ire wewenem mentar Jisas h̄it m̄irak. Epei au, h̄ire wesiunenim meriuwe paan k̄ire. T̄ipar yaaim m̄in̄in mekre w̄inak au han iuwe kewen.

⁴ Mitīk disaipel hak kiutip ke Jisas niuk mirak Judas ke Iskeriot, kerek maain kakwepyapir Jisas kakno his me mit iuwe ne Isrel, hirak katip,

⁵ “Nenmak te mit ap neit tipar yaaim minin im em nesiwerem nanit pewek mererim mar 300 kina te hir enwet mit enun ap netenen menmen enwetirem?”

⁶ Hirak ap han tewenin mit enun ap netenen menmen au. Hirak enuk kekintip menmen. Hirak naanmipre tikenup kerek Jisas ketike disaipel nirak newis pewek mekrerek ek te hirak kekenim kisawinem.

⁷ Hirak katip kenerep, te Jisas ketpivek, “Ewisiye ewirp! Hire wetenen menmen im wiriakem me maain hi hahi hir mit nanwisa akre hei.

⁸ Mit enun netenen menmen au hir nanu nantikewi hekrit, te hi au. Wi ham hi anaiwiri.”

Hir mit iuwe pris natip naninep Lasaras kaki

⁹ Mit yapirwe ne Isrel nemtau Jisas keit wit Betani, te hir nen en nanirek. Hir ap nanir Jisas kiutip kerekek au. Hir nanir Lasaras kerek Jisas kikiak kaa ek pike kekrit kau.

¹⁰ Te mit iuwe pris nimenipin naninep Lasaras ketike Jisas.

¹¹ Mit yapirwe neweikin sip newet him me mit iuwe ne Isrel hir nises Jisas, nentar menmen Jisas kiriakem.

*Jisas ken wit Jerusalem kire mitik iuwe king
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)*

¹² Maain wi ham hekrit, mit yapirwe kerek epei nan nererik nanim menmen me wi Pasova

kerek h̄ir han tewen̄n God kenep m̄it ne Isip, h̄ir nemtau Jisas kaknen wit Jerusalem.

¹³ Te h̄ir neit wapnake neiȳim nen newenyip̄rek neit yayiwe eik. Te h̄ir n̄nap nat̄ip,

“God ti yaaik. Haiu emwen̄pi niuk me m̄it̄ik ik kan kak̄ikreh̄ir ke ti M̄it̄ik luwe God.

Ti akaap m̄it̄ik ik naanmamre haiu m̄it ne Isrel.”

¹⁴ Jisas k̄nap̄in donki (h̄irak k̄ire hos), te h̄irak kewik kar ke h̄im me God mau t̄iwei metpim mar im:

¹⁵ “Yi m̄it yau wit Saion, yi ap einapen!

In ek M̄it̄ik luwe ki kaknen kakri kau donki wen yaaik k̄pniu.”

¹⁶ M̄it disaipel n̄irak ap nertei nenmak h̄ir n̄ir̄iak menmen im ere maain Jisas kaa p̄ike kekrit ken wit ke God kak̄it niuk iuwe. Maain h̄ir han kitet menmen n̄ipaa t̄iwei me God metpim, h̄ir nertei nenmak h̄ir nerekȳiwek im em.

¹⁷ M̄it yap̄irwe kerek n̄ipaa nau netike Jisas me w̄i kerek h̄irak ken̄ne Lasaras n̄ipaa h̄irak kaa te h̄irak kekrit kekre herwe hei kan. M̄it in n̄ir menmen im, te h̄ir nen newepyap̄ir menmen h̄irak k̄ir̄iakem.

¹⁸ Mar keremem te h̄ir m̄it yap̄irwe nen newenyip̄ir Jisas. H̄ir nemtau Jisas k̄ir̄iak menmen iuwe mar im.

¹⁹ Te h̄ir m̄it ne Farisi nesiuwehan h̄im nat̄ipan nar ik: “Yi eiȳiri! Menmen haiu m̄ir̄iakem ap te mamwenek taau! M̄it yap̄irwe ne t̄i ik nisesik.”

M̄it han ne Grik hanhan nan̄ir Jisas

20 Mít han ne weiwik me Grik nan Jerusalem netike mít han ne Isrel, te hír nererik naam menmen han tewenin wí nípaa God hírak kenep mít ne Isip.

21 Hír nan nír mítik Filip (hírak ke wit Betsaida keit provins Galili), te hír natip, “Mítik iuwe haiu hanhan mamír Jisas mamítpíwek menmen.”

22 Filip ken katip Endru, te hírakit wiketeret ten tatip Jisas.

23 Jisas ketpíwekit, “Wí apei menep man te hi Mítik ke wit ke Mítik luwe, God kakweto niuk mírak yaaim iuwe hi etíwem.

24 Hi hetpi hím werek. Yehes kei kiutip ke rais kínatín kíwaai tí au, te yehes kiutip kerekek kakpau. Yi eikír ekíkře tí, te kakine níkim yapírwe. Mar im hi hír mít nanwisa akre hei. Maain hi akrit hi akaap mít yapírwe nanises hím me God.

25 Neimín hanhan nanises han kíř naníwaank híras. Neimín ap nises han kíř nau tí ik ek, híř nises han ke God, te maain han kíř kaku werek werek tipmain tipmain enum eik.

26 Mít neimín nanríak menmen mai hi híříakem, te híř enisísa híř nani nanír ke hi hahi. Wit kerek hi hewiyen te mít níríak menmen mai híř nanwiyen. Te Haai kai kakwis niuk mír iuwe kentar híř nisísa.

Hír mít enwenípi niuk me hi Mítik ke wit ke God

27 In ek han kai kekrit kehínhín te hi atíp mekam? Te hi atíp Haai hi anaaiwír menmen im mamnen mamiyep? Au, mar keremem te hi han hau tí ik e.

28 Haai, ti enip niuk me mīt emre iuwe!” Jisas katip kar ik te hīm meke nepni man matip mar ik: “Hi henip niuk mai mire iuwe, te hi pīke ariakem mamre iuwe.”

29 Te mīt yapirwe nerp menep nemtau hīm kerekek, te hīr natip, “Nepni mewenin.” Mīt han au, natip, “Mītip ensel ke God ketpīwek.”

30 Jisas ketpor, “Hīm em ap man me menmen mai mamkepa au. Hīram man te mamīkepi yi eiyirtei God keriuweta hi han tī ik e.

31 In ek, wī epei man, te God skelim hīr mīt nau tī ik ek me menmen enum nīpaa hīr nīriakem. In ek hīrak kakinin Seten kerek naanmīpre menmen enum me tī.

32 Te maain mīt nanwenkīka hi ahu nu ten-tarakī, te hi ari han ke mīt yapirwe nanisīsa.”

33 (Jisas katip hīm im keteikīn mīt karkeik te hīrak kaki.)

34 Te mīt yapirwe pīke newenhi natip nar ik: “Hīr haiu misesim nīpaa mīt newisīm mau tīwei hīram matip mītīk kerek God kehimitanek kakīkaap mīt en te hīrak kaku kakītipmain tipmain enum eik. Ti henmak te ti hatip mītīk ke wit ke Mītīk luwe mīt han hīr nanwenkekīk hīrak kaki? Keimīn hīrak Mītīk ke wit ke Mītīk luwe God a?”

35 Jisas kewenhi ketpor hīm tok piksa kar ik: “Wepni kakīr kike kau nīmīn ke yi mīt. Yi eiyitet yayiwe me wī wepni (o yanm) kīr, te yi eiyu werek, te wītaan ap mamsawīn yayiwe. Maain hi anaiwīri ano, yi eiyīr mītīk kerek ke wītaan kakno kepītari yayiwe hīrak ken nein.

³⁶ Yi eiyisisa hi hire wepni (o yanm) wɪ hi hepu in, te maain yi yire mɪt yi eiyises menmen yaaim.”

Mɪt yapɪrwe ne Isrel ap nises hɪm me Jisas

Jisas katɪp menmen im epei au, hɪrak ken kɪsawɪn hirekes kenpɪn kekeipnor.

³⁷ Hɪr mɪt nɪpaa nɪrek kɪrɪak menmen iuwe kɪkaap mɪt nɪnap hɪr nɪre yaain, te hɪr ap han kitet hɪrak Mesaia, mɪtik kerek God keriuwetek kan tɪ au.

³⁸ Hɪr ap nisesik, te hɪm nɪpaa mɪtik profet Aisaia ketpim kewisɪm mau tɪwei mamnen mar im:

“Mɪtik luwe, neimɪn nises hɪm maiu? Mɪt auye! Mɪtik luwe keteikɪn menmen mɪrak iuwe men neimɪn? Mɪt yapɪrwe!”

³⁹ Te mɪt ap nisesik nentar hɪm nɪpaa Aisaia pɪke kewisɪm mau tɪwei mar im:

⁴⁰ “God hɪrak kesor nanamɪr (o naan) kɪr te hɪrak tokik kepu, hɪrak kenipi te hɪr han toenuk. Te hɪr ap nɪr menmen werek werek au, hɪr ap nertei menmen werek werek.

Hɪr nertei menmen werek werek, te hɪr nanisesik te hɪrak kakɪkepi hɪr nɪre yaain, te hɪr au.”

⁴¹ Mɪtik profet Aisaia katɪp menmen im kentar hɪrak kɪr Jisas keit niuk mɪrak iuwe te hɪrak kewepyapɪrek.

⁴² Me wɪ im, mɪt iuwe ne Isrel yapɪrwe hɪr nises Jisas. Hɪr nɪnapen mɪt ne Farisi, te hɪr ap newepyapɪr hɪr nises Jisas. Hɪr natɪp te mɪt ne Farisi nanɪpɪri nanɪnepɪn nankeipɪn wɪnak kerek mɪt nererik nekine hɪm me Moses neitai.

⁴³ Hír hanhan iuwe mît nantîp hír yaain, te hír hanhan kike God hírak kakîtpor hír yaain. Híram menmen weinîm.

Maain Jisas skelim mît nanit wit ke God kakriuwe hím nípaá hírak katîp mît em

⁴⁴ Jisas katîp hím iuwe kar ik: “Neimîn nisîsap ap nisîsa hi kiutîp kerekek au. Hírak kises Mîtik luwe kerek keriuweta hi han tî ik e.

⁴⁵ Neimîn níra, te híram mamîr ke hír nír Mîtik luwe kerek keriuweta hi han tî ik e.

⁴⁶ Hi han tî ik ek, hi híre wepni kír. Mît neimîn niutîp niutîp kerek nisîsa, hír ap nanu enum nanîr ke mîtik ke wîtaan kau auye!

⁴⁷ Neimîn nemtau hím mai te ap nisesim, hi ap skelim hír mît au. Hi ap han tî skelim mît nau tî ik ek au. Hi han te hi akepi.

⁴⁸ Mîtik keimîn ke yi mît keweikîn sip keweto ap kemtau hím mai, maain menmen mekam skelim mîtik ik a? Me hím kerek nípaá hi hetpiyem, híram skelim mîtik ik me wî kerek God skelim mît.

⁴⁹ Menmen im híram werek mentar hi ap hises han kai hetpim au. Haai kerek keriuweta hi han ketpo hím te hi ewepyapîrem.

⁵⁰ Hi hertei hím hírak ketpim mamríak mît nanu werek tipmain tipmain enum eik. Menmen hi hetpiyem híram menmen Haai kai ketpewem.”

13

Jisas kekemyetî hit me mît disaipel nírak

¹ Wî me mît nererik nanîm menmen me Pasova kerek hír han tewenîn God kenep mît ne Isíp teipmen mamnen. Jisas kertei wî mírak epei man

te h̄irak kaki kaknaaiw̄ir t̄i ik, te h̄irak p̄ike kakno kak̄ir God Haai. Hekrit hekrit h̄irak han tewen̄in m̄it n̄irak yaain nau t̄i ik ek. (H̄irak han tewen̄ini ere maain h̄irak kaki.) Te in ek h̄irak kakteiknor h̄irak han tewen̄ini w̄isenum.

² Jisas ketike m̄it disaipel n̄irak naam menmen. Seten epei kakri han ke Judas, n̄ikan ke Saimon ke wit Iskeriot, te h̄irak kakwep̄yap̄ir Jisas kakwet m̄it enun ek.

³ Jisas kertei Haai k̄irak God epei kewet̄iw̄ek menmen iuwe werek, h̄irak kertei h̄irak kan keke wit ke God, te h̄irak p̄ike kakno kak̄irek.

⁴ Te Jisas kekrit kekeip̄in yeno kerek h̄ir naam menmen menterim em, kenemt̄in laplap saket men, te h̄irak kak̄ir laplap taul nokik mau mam̄in m̄irak.

⁵ Epei au, h̄irak kewen t̄ipar mekre t̄ikenup kekemyet̄it m̄it disaipel n̄irak h̄it hiyap m̄ir. H̄irak kesiunenim ker̄iuwe taul kerek kak̄ir kau mam̄in m̄irak em, k̄ire m̄it̄ik enuk wein̄ik k̄ir̄iak menmen me m̄it iuwe n̄irak.

⁶ Jisas ken kak̄ir Saimon Pita, te h̄irak Pita ketp̄iw̄ek, “M̄it̄ik luwe, ti henmak te ti hekem̄yet̄it h̄it mai?”

⁷ Jisas kewenhi ketp̄iw̄ek kar ik: “In ek ti ap hertei menmen in ek hi h̄ir̄iakem. Te maain ti tewen erteiyem.”

⁸ Pita kat̄ip Jisas, “Ti ap te ekemyetau h̄it mai taauye!”

Te Jisas p̄ike ketp̄iw̄ek, “Hi ap akemyetut h̄it, te ti ap har ke m̄it̄ik disaipel kai taau!”

⁹ Saimon Pita kewenhi kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik luwe, ti ap ekemyet h̄it mai keremem au. Ti akemyet̄it his metike paan.”

10 Jisas katip, “Keim+n kis+sa hirak kire mitik kerek epei kikir, hirak yaaik prar prar, te hirak ap pike kakikir hirekes. Au, me hit miutip keremem, hirak ekikirem. Yi yapirwe yi yaain yire mit epei nikir prar prar neit. Kiutip kerekek au. Hirak kire mitik hapik mewik.”

11 Jisas epei kertei keim+n kerek maain kakwepyapirek kakno his me mit enun, te hirak katip mit nirak, “Yi mit han ki kire mit epei nikir prar prar. Te kiutip au han kirak enuk kire mitik ap kikir hapik mewik.”

12 Jisas epei kekemyetit hit mir epei au, te hirak pike keriuwet saket mirak mire laplap, te hirak pike kau yeno. Hirak kau yeno, hirak kitorhi, “Yi yertei hi henmak te hi epei herekiyem o au? Hi hetpi.

13 Yi yenewa hi Mitik luwe enuk hi ewepiyapir him. Hiram werak te yi yenewa mar im yentar hi hirekes luwe kerekek.

14 Hi Mitik luwe ki hewepiyapir him, te hi hekemyeti hit. Yi yises menmen hi herekiyem, yi eikemyetit hit me ni yinan, yar ke mitik enuk weinik kirak menmen me mitik iuwe kirak.

15 Hi epei ateikniyem te yi eiyisesim empar kerek hi epei herekiyem.

16 Hi hetpi werak. Mitik kirak menmen me mitik hak, hirak ap te kakin+nek me menmen taau! Mitik kerek keriuwet mitik hak katip mit him mirak, hirak iuwe kin+nek.

17 In ek yi yertei menmen ti hetpiyem werak yi eiyisesim eir+akem. Hiram mamkepi te yi han yaaik eiyu.

18 “Hi ap hatip me yi yapirwe. Hi hertei neim+n

kerek hi nɪpaa hehimɪteni en. Te hɪm mau tɪwei me God em matɪp menmen mamnen mamɪr im: ‘Mɪtɪk kere hi hewetɪwek menmen hɪrak kaam, hɪrak kerekɔ enum.’

¹⁹ In ek hi hetpi menmen in. Maain menmen im mamnen mamiyep, te yi eiyɪrtei hi Mɪtɪk ik kerek God keriuweta hi han akaap mɪt ne tɪ.

²⁰ Hi hetpi hɪm werek! Keimɪn hɪrak kakɪthis mɪt naanmampror kerek hi heriuweti nanɪno ek, hɪrak kakɪr hɪrak kaktauhɪs. Keimɪn kaktauhɪs naanmɪprau, hɪrak kakɪr ke hɪrak kakɪthis Mɪtɪk luwe kerek keriuweta hi han in.”

Jisas katɪp Judas maain kakwepyapɪrek te mɪt enun nankɪp

(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Jisas katɪp hɪm im epei au, hɪrak han enuk kekɪre han kɪrak, te hɪrak kewepyapɪr ketpor hɪm im. “Hi hetpi werek, Mɪtɪk kiutɪp ke yi mɪt hɪrak maain kakwepyapɪr kakime yipɪr mɪt enun hɪr naniyep.”

²² Te mɪt disaipel niutɪp niutɪp nɪwaainaan nɪran. Hɪr nepɪtari hɪrak katɪp mɪtɪk keimɪn.

²³ Mɪtɪk disaipel kiutɪp hi John hɪrekes kerekek Jisas hanhana, hi hau hɪrapɪt Jisas menep.

²⁴ Saimon Pita kitauhi keriuwe his katɪp, “Ti hitɪwekhi hɪrak katɪp ke keimɪn.”

²⁵ Pita kitauhi epei au, hi mɪtɪk disaipel ik ek henke hau hɪrapɪt Jisas hitɪwekhi, “Mɪtɪk luwe, keimɪn kakɪrak menmen im?”

²⁶ Jisas ketpo kar ik: “Hi hatɪp bret ik ek kerek hi awisɪk ekre mɪn tɪpar mekrerek, te hi ewet mɪtɪk kere kakɪrak menmen im em.” Hɪrak katɪp

epei au, h̄irak kewet Judas n̄ikan ke Saimon ke wit Iskeriot bret ik h̄irak kaak.

²⁷ Judas keit bret ik kaak epei au, Seten kan kari han k̄irak, te Jisas ketp̄iwek kar ik: “Ti eno waswas eriak menmen ti hanhan eriakem.”

²⁸ Haiu m̄it kerek mekiyan maam menmen em ap mertei mekam Jisas ketp̄iwekem.

²⁹ Haiu m̄it disaipel mertei Judas ketenen pewek maiu mekre tan̄ik, te haiu m̄it han kaiu han kitet Jisas ketp̄iwek kakno kakw̄ir pewek keiȳim kak̄it menmen me haiu mam̄im, o h̄irak ketp̄iwek h̄irak kakno kakwet m̄it kerek ap netenen menmen kakwet̄ir pewek mei.

³⁰ Te Judas keit bret wasenum, h̄irak ketpaan ken witeik. In ek h̄irak w̄itaan toto.

Jisas kat̄ip m̄it n̄irak h̄im ham yaaim h̄ir enis-esim

³¹ Judas epei ken witeik, Jisas kat̄ip, “In ek hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe ah̄it niuk iuwe me menmen hi ar̄iakem akaap m̄it. Te in ek God kak̄it niuk iuwe kent̄ar menmen hi ar̄iakem.

³² God kak̄it niuk iuwe, te h̄irak kakteik̄in m̄it hi M̄it̄ik ke wit k̄irak kakteik̄nor hi niuk mai iuwe. H̄irak kakr̄iakem waswas.

³³ N̄ikerek nai hi ap te hahu t̄i ik ek atikewi w̄i yap̄irwe. Maain yi yaȳin yaȳitno te hi hetpi h̄im im em. Hi epei hept̄ip m̄it iuwe ne Isrel em mar im: ‘Yi ap te yaino wit kerek hi anori en.’

³⁴ Hi etpi h̄im ham yaaim yi eiyisesim. Yi han etwen̄inan eiȳir ke han tewen̄ini, te yi han etwen̄inan em̄it ek keremem.

³⁵ Yi han tewen̄inan, te h̄ir m̄it nerer wit wit nanri nant̄ip yi disaipel ne hi Jisas.

*Jisas katip Pita kakweikin sip kakwetiwek
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita kitiwekhi kar ik: “Mitik luwe ti eno nein?”

Jisas ketpiwek, “Ti ap ehisisa eno wit kerek hi anori en. Te maain ti ehisisa.”

³⁷ Pita kitiwekhi, “Mitik luwe ti henmak te hi ap ehisesit in ek a? Hi epei hanhan hahi akepit.”

³⁸ Jisas kewenhi katip, “Ti werék te ti hanhan hahi akepa a? Hi etput him werék. Suware ap te kaknep enum wen au, te ti ehiune atip wikak ti herteiya au.”

14

*Jisas hirak kire yayiwe te mit nanisesik hir
nanino God Haai*

¹ Jisas wen katip kar ik: “Yi ap han enuk te yi han ekitet menmen au emit! Yi yises God, te in ek yi eiysisasa.

² Winak ke Haai kai haau yapirwe mekrerek. Hi ehinino ano etnini wit kakmeriri. Hi etpiyem mentar menmen im mepu. Au hi ap te etpiyem.

³ Maain hi epei hetnini wit epei au, te hi pike anen atihis yainen, te yi eiyyu wit kerek hi hewiyen.

⁴ Yi yertei eiyses menmen te yi eino wit kerek hi enori en.”

⁵ Mitik Tomas katip Jisas, “Mitik luwe, haiu ap mertei nein ti enori en. Emirkeik te haiu emirkeik te haiu emirtei yayiwe kakno keriyen a?”

⁶ Jisas ketpiwek, “Hi hire yayiwe, te mit nanir God. Hi Haai ke him yaaim, hi Haai ke menmen

mamkaap mit nanit himin yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Neimin nanino Haai kai God ek, te hir nanisisa nanre hir nitet yayiwe.

⁷ In ek yi epei yerteiya. Te yi yayirtei Haai kai God. Te in ek ere maain yi yerteiyek, yi nepei yirek.”

⁸ Mitik Filip katip Jisas, “Mitik luwe, to eteiknai God Haai, te haiu han yaaik emu.”

⁹ Jisas ketpiwek, “Nipaa enum eik hi epei hau hetikewi wi yapirwe, te in ek Filip, yi wen au yepitari menmen? Neimin epei nira, te hir epei nir Haai kai. Ti henmak te ti hitauhi, ‘Eteiknai God Haai hirak kire mekak a?’

¹⁰ Filip ti ap hertei Haai kai God ketikewa hawir wekiyakit wau niutip? Menmen hi hetpiyem hirak ap him mai au. Haai kerek kau kekere han kai hirak kerekek kises han kirak kiriak menmen mirak.

¹¹ Yi eiyises him hi etpiyem kerek hi etpi hi hetike Haai kai God hawir wekiyakit wau niutip. Te him im au yi eiyir menmen kerek hi hiriakem hikaap mit ninap his hit enum nire yaain, te yi eiyirtei hi etike Haai kai hawir wekiyakit wau niutip.

¹² Hi hetpi him wererek. Mit neimin nanisisa, hir nanriak menmen iuwe mamir ke hi hiriakem. Menmen hir nanriakem hiram maminin menmen mai mamintar hi ano ahir Haai kai ehu etikerek esiuwe God Himin Yaaik kaknen kakikaap yi mit.

¹³ Te hi eweti menmen kerek yi eiyitehi God em meriuwe niuk mai iuwe. Hi ewetiyem, te mit nanwenipi niuk me God Haai nanintar menmen hi arekiyem.

14 Yi eiyitauhi menmen heriyai heriyai eiriuwe niuk mai iuwe, te hi ariakem ewetiyem.

Jisas katip hirak kaksuwe Himin Yaaik ke God kaknen

15 “Yi hanhana, te yi eiyises him hi hetpiyem.

16 Hi tewen ehitehi Haai kai kakweti keyiak kaknen kakikepi kaku kaktikewi tipmain tipmain enum eik.

17 Hirak God Himin Yaaik kaktip mit him yaaim kakikre han kir. Hirak ap kaku han ke mit ne ti kentar hir ap nirek nerteiyek. Te yi eiyirteiyek eiyintar hirak kaku kaktikewi kaku kakikre han ki.

18 Maain wi hi ano wit ke Haai kai, hi ap enaiwiri te yi yayu weinim eiyir ke nikan miye haai aurek. Au, hi pike anen.

19 Wi epei menep te mit ne ti ik ek ap te pike nanira au. Te yi eiyira. Maain yi yayi yi pike yayikrit yayu eiyintar hi hahi hi pike akrit ehu.

20 Maain hi pike ekrit ehu, yi eiyirtei hi etike Haai kai God hawir wekiyakit wau niutip. Yi eiyirtei hi hetikewi haiu mekiyan mau niutip.

21 Mit neimin nertei him mai nisesim, hir keriyen hanhana. Te Haai kai hanhani kentar hir hanhana. Te hi hanhani heteiknor hekre han kir hi hau hetikeri.”

22 Mitik Judas hak (ap mitik Judas ke wit Iskeriot au) hirak katip, “Mitik luwe, ahirkeik te ti anen eteiknai hirekes, te mit yapirwe ne ti ik ek au a?”

23 Jisas ketpivek, “Mit neimin hanhan nanises him mai, te Haai kai hanhani. Te Haai kai ketikewa hawir wawu wawikre han kir.

24 Mít neimín ap hanhana ap nanises hím mai au. Hím kerek hi epei etpiyem em ap mekre han kai man au. Híram menmen me Haai kai kerek keriuweta te hi han tí ik ek, híram man.

25 “Hi hepu hetikewi te hi epei hetpi hím im em.

26 God Hímín Yaaik kakíkepi, God Haai kakísiuwerek kaknen kakíntera kakteikni menmen yapírwe te kakíkepi han tewenín hím kerek nípaa hi epei hetpiyem.

27 “Hi are aneiwíri te hi han yaaik kai kaku kakíkri. Hi han yaaik kai hi ewetiyem, híram mamre han yaaik ke mít ne tí ik ek netiwem au. Yi ap han kekrit einaain menmen mamnen au emít!

28 Yi epei yemtau hi hetpi hi epei eneiwíri ano. Te hi píke anen ari. Yi hanhana, te yi han yaaik hi píke ano ahír Haai kai kentar hírak iuwe kinína kakíkepi iuwe te yi eiríak menmen yapírwe.

29 Hi epei hinín hetpi menmen im em in ek me wí menmen ap mamnen wen au. Te maain híram mamnen, yí eiyírtei hi Mítík kerek nípaa God hírak keriuweta hi han tí ik ek.

30 Hi ap hatíp hetikwei yapírwe hentar mítík enuk Seten hírak iuwe kinín naanmípre mít miyapír ne tí ik e kaknen kaktauhís. Hírak ap kinína au.

31 Te hi ewisík hírak kaktauhís, te mít yapírwe ne tí ik ek, hír enírtei hi hanhan Haai kai God, hi híríak menmen yapírwe hírak ketpo hi híríakem. Eiyíkrit, emnaaiwír wit ik haiu emno.”

15

Hi híre waai yaaím híkaap mít

¹ Jisas katip, “Hi hire waai yaaim. Haai kai God hirak kire mitik naanmipre waai mekre ni.

² Mit nisisa hir nire nu heneik mari. Neim+n hir ap nisisa werek werek, hir nire nu heneik ap mari, te Haai kai kakremir. Nu heneik mari mine n+kim, Haai kai keremir yinam ere hiram yaaim te tito ham hiram mamri mamu menep menep.

³ Yi epei yaain yentar him mai hi hetpiyem hiram mau mekre han ki.

⁴ Yi eiyisisa, te hi ehu ekre han ki. Nu heneik ap mau waai, hiram mamri mamine n+kim au. Yi mit ap yisisa, te yi ap yriak menmen yaaim au.

⁵ “Hi hire waai, yi yire heneik mai. Neim+n hir nisisa, hi hahu akre han kir, hir nanriak menmen yaaim. Yi ap yisisa, te yi yriak menmen yaaim au.

⁶ Neim+n ap nisisa, God keriuweti nen nire mit neket heneik enum newirem m+waai ti meweiwei meit. Maain hir nan+ heneik mar im nanwirem mamno si, si tatim.

⁷ Yi yisisa, him mai mau mekre han ki merekyi yi yisesim, maain yi eiyitehi God menmen yi hanhanem, te hiram mamnen mamir ke yi yitiwekhiyem.

⁸ Yi yriak menmen yaaim, te mit nanwenipi niuk me Haai kai, te yi yeteik+n mit yi mit disaipel nai yi yisisa.

⁹ Hi hanhan eriuwi har ke Haai hanhan keriuwa. Yi yewisa hi wen naanempri hanhan heriuwi.

¹⁰ Yi yises him mai, te yi yewisa hi wen naanmpri hanhan heriuwi har ke hi hises him me Haai kai, te hirak naanmprou hanhan keriuwa.

11 “Hi epei etpi menmen im te menmen menipa hi han yaaik mamu maikre han ki, te yi han yaaik iuwe.

12 Hi hetpi hım im yi eiyisesim. Yi hanhan yeriuwehan eiyır ke hi hanhan heriuwi.

13 Mitik hak ap kırak menmen han kakinın kakteikın mit hırak hanhan keriuwi wisenum, te hırak kaki te kakıkepi.

14 Yi yises menmen hi epei etpiyem, yi yire nai yinan.

15 In ek, hi ap atıp yi yire mit nırak menmen mai weinım au, hentar mit nırak nar ik hır netari menmen mitik kır kırakem. Au, hi atıp yi nai yinan yentar hi epei etpi menmen yapırwe Haai kai ketpewem.

16 Yi ap yehimıtena yi yisısa au. Hi hehimıteni yi yisısa, yi eırak menmen yaaim, te menmen im mamu mamıt. Yi yırak menmen im, te Haai kakweti menmen menmeiyam yi yitıwekhiyem kakıntar yi yisısa.

17 Te hi etpi hım mai im: Yi hanhan mit han.

Mıt ne tı maain nanre mit enun nepan netike mit nises hım me Kraıs

18 “Mıt ne tı hır nıneini, te yi han ekitet nıpaa hır nıneina.

19 Yi mit yi yises menmen me tı im e te mit ne tı hanhan neriuwi nar ke hır hanhan hıras. Au, hi hehimıteni yi yisısa, te yi ap ne tı au, hır mit ne tı nıneini.

20 Yi han ekitet menmen hi hetpiyem. Mitik kırak menmen me mitik iuwe kırak ap kinınek au. Nıpaa hır mit nerekiyo menmen enum, te

h̄ir nanrekyi menmen enum. N̄ipaa h̄ir m̄it han nises h̄im mai, te maain h̄ir nanises h̄im mai.

²¹ H̄ir nanrekyi menmen im enum nan̄ntar yi yis̄isa. H̄ir ap nertei God kerek keruweta hi han, te h̄ir nisesik au.

²² Hi ap han hetpor menmen, h̄ir̄iak menmen yaaim te m̄it nanweik̄in sip nanwet God h̄iram menmen enum kike. Au, hi epei etpor menmen h̄ir̄iak menmen yaaim, te in ek h̄ir neweik̄in sip newet God te h̄irak kakt̄ip h̄ir n̄ir̄iak menmen enum iuwe h̄irak kak̄iwaanki.

²³ Neim̄in n̄ineina ap nis̄isa, h̄ir n̄inaain Haai kai ap nisesik au.

²⁴ Hi ap h̄ir̄iak menmen menmeiyam kerek n̄ipaa m̄it n̄ir̄iakem au, te h̄ir neweik̄in sip newet God, h̄ir n̄ir̄iak menmen enum kike. Te h̄ir epei n̄ir menmen iuwe hi h̄ir̄iakem, h̄ir neweik̄in sip newet God h̄ir n̄ineina hetike Haai kai.

²⁵ Menmen im h̄ir n̄ir̄iakem epei man, te h̄im mau t̄iwei h̄ir nisesim h̄iram mamnen mam̄ir ke h̄im n̄ipaa m̄it netpim h̄iram mamnen. H̄im im mat̄ip mar im: ‘H̄ir n̄ineina nentar menmen au wein̄im keremem.’

²⁶ “Maain, h̄irak kerek kak̄ikaap m̄it, h̄irak kaknen. H̄irak God H̄im̄in Yaaik kat̄ip h̄im yaaim, h̄irak keke wit ke God kaknen. H̄irak kaknaaiw̄ir Haai, hi eriuwetek kaknen yi m̄it, h̄irak kakwepyap̄ir menmen mai kak̄itpiyem.

²⁷ Yi yetikerek yi yait̄ip m̄it me menmen mai yentar n̄ipaa w̄i kerek hi hin̄in ewepyap̄ir h̄im mai, yi yetikewa haiu mariyan.”

16

¹ Jisas kat̄ip, “Hi epei hetpi h̄im im em te yi ap

einaaiwɨr hɨm mai yayises menmen ham enum.

² Te hɨr mɨt nanɨpɨri yi yainepɨn wɨnak ke God kerek hɨr nererik nekine hɨm me Moses nekrerem. Maain wɨ mamnen te mɨt han kitet hɨr naniwep te hɨr nankaap God.

³ Hɨr nanrekyi menmen enum mar im nentar hɨr ap nertei hi hetike Haai kai God, hɨr ap nisɨsawɨr au.

⁴ Hi epei hetpi hɨm im te maain wɨn mamnen me hɨr nanrekyi menmen mar im, yi han ekitet nɨpaa hi epei hetpiyem.

Menmen God Hɨmɨn Yaaik kakɨakem

“Nɨpaa hi ap hetpi menmen in ek hi are etpiyem hentar hi wen hepu hetikewi.

⁵ Te in ek hi han hahɨr Haai kai kerek kerɨuweta hi han in. Te ap keimɨn ke yi mɨt hanhan yɨtauhi, ‘Ti eno nein.’

⁶ Te in ek hi epei hetpi, te yi epei han enuk kekre han ki.

⁷ Te hi hetpi werek. Hɨrak yaaik kakɨkepi te hi ano hahɨntar hi ap ano, te Hɨmɨn Yaaik kerek kakɨkepi ek ap te kaknen kaku kaktikewi taau. Hi ano, te hi erɨuwetek kaknen kaku kaktikewi.

⁸ Te maain hɨrak kaknen hɨrak kakteikɨn kaktɨp mɨt ne tɨ ik ek ap nanɨrtei hɨr nises menmen enum, ap nertei mekam yaaim, te God skelim.

⁹ Hɨrak kakteikɨn mɨt hɨr nɨɨak enum nentar hɨr ap nisɨsa.

¹⁰ Hɨrak kakteiknor mekam yaaim iuwe kakɨntar hi ano ahɨr Haai kai hɨrak Hɨmɨn yaaik kakɨkrehɨr kai. Te yi ap pɨke eiyɨra au.

¹¹ Hɨrak kakteikɨn mɨt God skelim mɨt ne tɨ nises menmen enum kakɨntar God epei skelim mɨtik Seten kerek kinɨn naanmɨpre tɨ.

12 “Hi hım yapırwe mepu te hi ap etpiyem hentar in ek yi ap yayırteiyem werek au.

13 Maain God Hımın Yaaik kerek katıp hım yaaım kaknen, hırak kakteikni menmen yapırwe yaaım. Hırak ap te kaktıp menmen me han kırak au. Nıpaa hırak kemtewem, te hırak kakıtpiyem te maain hıram mamnen.

14 Hırak kakwenıpi niuk mai kentar menmen kerek hi hetpim, hırak kaktıwem kakıtpiyem kekre han ki.

15 Menmen yapırwe me Haai kai God hıram mai. Mar keremem, te hi hatıp God Hımın Yaaik kakıt hım mai te hırak kakıtpiyem kakıkre han ki.

In ek yi han enuk eiyu, te maain yi han yaaik

16 “Maain kike yi ap yayıra au. Maain wı ham yi pıke eiyıra.”

17 Mıt han ne mııt disaipel nırak nitehiyan nar ik: “Mekam im hırak ketpaiyem katıp, ‘Maain yi ap yayıra au, maain wı ham yi pıke eiyıra.’ Hım im metike hım ham im e: ‘Hi hentar hi eno ahır Haai.’ Kenmak te hırak ketpim?”

18 Hır natıpan nar ik: “Mekam hım hırak katıp: ‘Me wı kike?’ Haiu mepıtari hım im!”

19 Jisas kertei hır hanhan nitıwekhi me menmen in te hırak ketpor, “Yi yitehiyan menmen hi etpim me maain kike yi ap yayıra, maain wı ham yi pıke eiyıra a?”

20 Hi etpi werek. Maain yi yayııkta wısenum han tatwenına, te mııt ne tı hır han yaaik iuwe. Yi han enuk eiyu te maain yi han yaaik iuwe.

21 Mıte sip newenep weteiknen weriuwe nıkerek hıre han enuk wenterim. Maain hıre

wine nĭkerek hĭre ap han kitet menmen im mewo au. Hĭre han yaaik wentar hĭre wine nĭkerek.

²² In ek yi han enuk yentar hi hahi, te maain hi pĭke ekrit ari, te yi han yaaik eiyu. Mĭtĭk keiyak ap te kakri menmen im yaaim mau mekre han ki au.

²³ “Maain wĭ eim mamnen, te yi ap eiyitauhi me menmen. Hi etpi werek, yi eiyitehi Haai me menmen in ek, te hĭrak kakwetiyeŋ yeriuwe niuk mai iuwe.

²⁴ Nĭpaa ere in yi ap yitehi God me menmen yentar yi yeriuwe niuk mai iuwe. Yi yitĭwekhi menmen yi yaitĭwem, te hĭrak kakrekyi han yaaik iuwe.

Jisas epei kinĭn menmen enum me tĭ

²⁵ “Hi epei hetpi hĭm mei mĭre tok piksa, te maain wĭ mamnen te hi etpi eriuwe menmen im au. Hi etpi eriuwe hĭm yaaim me God Haai, te yi eiyĭrteiyem werek werek.

²⁶ Maain wĭ eim mamnen yi yitehi God yeriuwe niuk mai iuwe. Hi ap hitĭwekhi menmen me yi mĭt au

²⁷ hentar Haai kai God hĭrekes hanhani kakĭmtau menmen mi yi yitĭwekhiyeŋ. Hĭrak hanhani kentar yi hanhana, yi yertei hi hĭnaaiwĭr Haai hi han tĭ ik.

²⁸ Nĭpaa hi hĭnaaiwĭr Haai hi han tĭ ik e. In ek, hi hĭnaaiwĭr tĭ ik pĭke ano ahĭr Haai.”

²⁹ Mĭt disaipel nĭrak netpĭwek nar ik: “In ek ti atĭp werek. Ti ap atĭp hĭm tok piksa au.

³⁰ In ek haiu mertei ti hertei menmen yapĭrwe, te haiu mituthi menmen ti hetpim hĭram yaaim

au. Haiu mertei ti hinaaiwır God ti han tı eik mentar menmen im ti etpaiyem.”

³¹ Jisas ketpor, “In ek yi han kitet yi yertei hi hinaaiwır God han in.

³² Te wı epei man te mıt nanripır yi eirır ein eino ein ein, te hi kiutıpın kerekek ehu. Hi kerekek ehu au. God kau ketikewa.

³³ Hi epei etpi menmen im te yi yetikewa emkiyan han kiutıp emu, te yi han yaaik eiyu. Mıt ne tı nanrekyi menmen enum, te yi han tokik eiyu. Hi epei hinın menmen enum mıt ne tı hır nisesim.”

17

Jisas kitehi God kakıkaap mıt nırak nisesik

¹ Jisas katıp menmen im epei au, hırak kıkıamnaan katıp kar ik: “Haai, wı epei man. Ti ewenıpi niuk mai, hi Nıkan kit heriuwe menmen ti herekyewem, te hi ewenıpi niuk mit.

² Ti epei heweto hım mit ti atıp hıram yaaim werek, te hi ewet mıt miyapır ne tı hewetır hımın yaaik te hır nanu werek tipmain tipmain enum eik.

³ Mıt nertei ti, ti God kiutıp kerekek, ti etikewa hi Jisas Kraıs, Mıtık kerek ti heriuweta hi han, hır enırteiyawır enisısawır. Neriuwe menmen im hır nisesim, hıram mamkepi hır nanu werek tipmain tipmain enum eik.

⁴ Hi heteikın mıt miyapır niuk mit iuwe heit tı ik e. Hi epei hırık menmen ti ehimıtanem hi hırıkem.

⁵ Haai, ti pıke eweto niuk mai iuwe kerek nıpaa tı kepu wen au, hi hetenenim hau hetikewit.

⁶ “Hi epei hewepyapir hatip mit kerek ti ewetori ne ti ik e, hetpor ti hire mekam. Hir mit nit te ti ewetori hir epei nises him mi.

⁷ In ek hir nertei menmen yapirwe hi hiriakem, nipaa ti ewetewem hi hiriakem.

⁸ Hi epei hetpor him nipaa ti etpewem, te hir nisesim. Hir nertei ti heriuweta hi heke wit kit hekuwe han in.

⁹ “Hi hituthi ti ekaap mit in. Hi ap hituthi ti ekaap mit nises menmen me ti au. Hi hituthi ti ekaap mit kerek ti ewetori hentar hir mit nit.

¹⁰ Menmen yapirwe hi hetenenim hiram mit. Menmen yapirwe ti hetenenim hiram mai. Mit nanirtei niuk mai iuwe nentar menmen mit nai in niriakem.

¹¹ In ek, hi anen arit. Maain hi ap hahu ti ik, te hir nanu ti ik e. Haai Kai Yaaik, ti naanmampror eriuwe niuk mit iuwe, niuk im kerek nipaa ti ewetewem, te mit in nantikewit nankiyan han kiutip nar ke ti etikewa hawir wekiyakit han kiutip.

¹² Wi kerek hi hau hetikeri hi naanempror heriuwe menmen iuwe mit. Hir yapirwe nepu werek te kiutipen au kerek hirak kakawaank hirekes, te him mit kerek mit hir newisim mau tiwei mamnen mamir ke nipaa mit newisim.

¹³ In ek hi enen arit. In ek hi hatip him im hi hau ti te hir nemtau him hi hetputem hir nanit han yaaik kai iuwe kaku kakikri.

¹⁴ Hi epei hetpor him ti etpewem. Mit miyapir nau ti hir nineini nentar mit in hir ap nises menmen me ti nar ke hi ap hisesim.

¹⁵ Hi ap hituthi ti etorhis hir ninaaiwir ti ik ek

au. Hi hituthi te ti naanempror, te mitik enuk Seten ap kakawaanki.

¹⁶ Hır ap nises menmen me tı mit nisesim nar ke hi ap hisesim au.

¹⁷ Ti ehimiteni hır mit nit neriuwe hım yaaim mit hi etporem. Hım mit hıram yaaim.

¹⁸ Hi heriuweti nen mit miyapır ne tı nırık menmen mai nıre nıpaa ti heriuweta hi hen mit miyapır ne tı hırık menmen mit.

¹⁹ Hi hehimitan hırekes hi ewetut yınk kai hi hahi, te hır mit ti ehimiteni hır nisesit werek werek neriuwe hım yaaim mit hi etporem.

²⁰ “Hi hituthi me mit in keriyen au. Hi hituthi ti akaap mit miyapır nanises hım mit nanıtar hım hır mit in nanıtporem te hır nanımtewem.

²¹ Haai, hi hanhan hır yapırwe nankiyan nanu han kiutıp, nar ke ti etikewa hawır wekiyakıt wau han kiutıp. Hi hanhan hır han kiutıp nanısawır te mit miyapır nau tı nanırtei ti heriuweta hi han in.

²² Hi epei ewetır niuk mai iuwe kerek nıpaa ti ewetewem, te hır enu han kiutıp nanır ke ti etikewa hawır wekiyakıt wau han kiutıp.

²³ Hi hahu ekre han kır har ke ti hau ekre han kai, te hır nekiyan nanu han kiutıp te mit miyapır ne tı nanırtei ti heriuweta hi han tı ik. Ti hanhan heriuweri har ke ti hanhan heriuwa.

²⁴ “Haai, ti epei heweto mit in hır nai. Hi hanhan hır nanınen nanu nantikewa nanu wit kerek maain hi hahu en, te hır nanırtei niuk mai iuwe. Niuk mai iuwe im me wı ti hırık tı wen au, ti hanhan heriuwa ti ewetewem.

²⁵ Haai Kai Yaaik. Mit ne tı ap nerteiyit nisesit werek werek au. Hi kerekek. Mit in hır nertei ti

heriuweta hi han.

²⁶ Hi epei hetpor me ti, hi wen etporem te ti hanhani har ke ti hanhana, hi ehu ekre han k̄ir.”

18

M̄it nan neithis Jisas neiȳik nen

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Jisas kitehi God menmen epei au, h̄irak k̄inaaiw̄ir wit ketike m̄it disaipel n̄irak h̄ir nerekir h̄it̄ik Kidron. Ni miut̄ipen mepu in te Jisas ketikeri nen nau en.

² Mit̄ik Judas h̄irak enuk kewepyap̄ir Jisas kertei ni ik ek kentar n̄ipaa me w̄i yap̄irwe Jisas ketike m̄it disaipel n̄irak nererik nau en.

³ Judas keit m̄it ne ami han netike m̄it kerek naanm̄ipre winak iuwe ke God kerek m̄it iuwe pris netike m̄it han ne Farisi h̄ir neriuweti nan̄no, h̄ir yap̄irwe netike Judas nen ni im em. H̄ir netenen yipo henmik, h̄ir nemsiu si nen.

⁴ Jisas kertei menmen yap̄irwe m̄it nan-rekȳiwekem, te h̄irak kin̄in ken kat̄ip, “Yi ȳinyat̄in keim̄in?”

⁵ H̄ir netp̄iwek, “Haiu man m̄inmat̄in Jisas ke wit Nasaret mamt̄iwekhis.”

H̄irak ketpor, “Hi h̄irekes Jisas.”

⁶ Judas mit̄ik enuk kewepyap̄ir Jisas kerp ketikeri.

⁷ Jisas ketpor, “Hi h̄irekes Jisas,” te m̄it en h̄ir p̄ike neriuwet nen nenke n̄iwaai t̄i.

H̄ir nen nenke n̄iwaai t̄i, Jisas kitorhi keteipim, “Yi ȳinyat̄in keim̄in?”

H̄ir netp̄iwek neteipim, “Haiu man m̄inmat̄in Jisas ke wit Nasaret mamt̄iwekhis.”

8 Jisas p̄ike ketpor, “Hi epei hetpi hi h̄irekes Jisas. Yi epei yan yetauhis te yi eiwis m̄it nai in nan̄ino.”

9 H̄irak kat̄ip menmen im, te h̄im n̄ipaa h̄irak ketpim mamnen mam̄ir em. N̄ipaa h̄irak kat̄ip, “Haai, m̄it kerek ti ewetauri, hi ap h̄inaaiw̄ir keiyak au.”

10 Saimon Pita ketenen h̄ine ke his, h̄irak keketik kekre paus k̄irak k̄iwaaiyek keremir n̄ik̄ip me m̄it̄ik niuk m̄irak Malkas, kerek k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik pris iuwe.

11 Jisas kat̄ip Pita kar ik: “Ti p̄ike ewis h̄ine ke his kakno paus k̄irak. Hi are ewis m̄it nanrekiyo menmen Haai kai kehimitan h̄ir nanrekiyewem naniyep nanrewaank.”

M̄it nari Jisas nen n̄ir m̄it̄ik iuwe Anas

12 M̄it ne ami netike m̄it̄ik iuwe k̄ir, h̄ir netike m̄it kerek naanm̄ipre w̄inak iuwe ke God, h̄ir neithis Jisas nesenkek his m̄irak,

13 h̄ir neiȳik nin̄in nen n̄ir m̄it̄ik Anas. H̄irak ken̄ine Kaiafas yenik k̄irak. Kaiafas me tito im h̄irak k̄ire m̄it̄ik iuwe kin̄in pris han yap̄irwe.

14 H̄irak Kaiafas kerekek n̄ipaa kat̄ip m̄it ne Isrel h̄iram yaaim te m̄it̄ik kiut̄ip kaki kak̄ikreh̄ir ke haiu m̄it yap̄irwe.

Pita kepak̄in Jisas kat̄ip hi ep̄itariyek

15 *H̄ir neit Jisas neiȳik nen ein, Saimon Pita ketike hi disaipel hak wises Jisas. M̄it̄ik pris iuwe kin̄in pris han yap̄irwe h̄irak kertei m̄it̄ik disaipel hak, te h̄irak ken kerp ke n̄im̄in ke n̄iwa keweik̄in w̄inak.

* 18:15 Jo 20:3, 21:20; Mt 26:58

16 Pita au h̄rak kerp menep ya weip̄r ke niwa keit witeik. Hi m̄tik disaipel kerek m̄tik iuwe pris kerteiyek, hi p̄ike hen witeik hat̄p m̄te werp naanm̄pre ya weip̄r te h̄re weithis Pita weiȳk wen n̄m̄n.

17 M̄te kerek naanm̄pre weip̄r eik wat̄p Pita, “Ti ik e m̄tik hises h̄m me Jisas o au?” Pita ketp̄we, “Hi au.”

18 N̄ime menep m̄t n̄riak menmen me m̄tik iuwe pris, h̄r netike m̄t kerek naanm̄pre w̄nak iuwe ke God te h̄r n̄man si nerp neweikn̄wem nekin̄n ȳnk k̄r. Pita ken kerp ketikeri kekin̄n ȳnk k̄rak.

*M̄tik iuwe hetpris kitehi Jisas menmen
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)*

19 M̄tik n̄paa h̄rak hetpris kitehi Jisas ke m̄t h̄r nisesik, kit̄wekhi me h̄m h̄rak kat̄p m̄t em.

20 *Jisas ketp̄wek kar ik: “Hekrit hekrit hi hepu wit m̄t nererik, hi hat̄p m̄t miyap̄r menmen. Hi heit w̄nak kerek m̄t nererik nekine h̄m me Moses o hepu w̄nak tempel ke God wit kerek m̄t ne Isrel nererik, hi hewepyap̄r h̄m mai. Hi ap h̄saw̄n hat̄p menmen meiyam au.

21 Te henmak te ti hitauhi menmen? Ti hitehi m̄t kerek nemtau h̄m mai. Ti hitorhi hi at̄p mekam. H̄r nertei h̄m mai.”

22 *Jisas kat̄p menmen im epei au, m̄tik ke polis kerp menep k̄waai his kak̄p kesin̄wek kar ik: “Ti ap at̄p m̄tik pris iuwe enum mar im au emit.”

---

* 18:20 Mt 26:55; Jo 7:26   * 18:22 Ap 23:2; Jo 19:3

23 Jisas ketp*iw*ek kar ik: “Hi at*ip* enum ti at*ip* m*it* in h*ir*am mekam, o au en, hi at*ip* werek ti henmak te ti eiyep a?”

24 H*ir* nitehi Jisas epei au, h*ir* n*ip*aa ne-senk*ik**w*ek his neriuwe waai h*ir*am wen mepu, m*it* neriuwetek keriuwerem ken k*ir* m*it**ik* hak h*ir*ak pris iuwe niuk m*ir*ak Kaiafas.

*Pita p*ik*e kepak*in* Jisas kat*ip* hi hep*it*ariyek
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)*

25 Pita wen keperp si kekin*in* y*in*k k*ir*ak, te m*it* han netp*iw*ek nar ik: “Ti etike m*it* han yises h*im* me Jisas o au?”

Pita kepak*in*ek ketpor kar ik, “Hi au.”

26 *M*it**ik* kiut*ip* k*ir**ak* menmen me m*it**ik* pris iuwe, h*ir*ak ke weiw*ik* me m*it**ik* kerek Pita keremir n*ik**ip* m*ir*ak, h*ir*ak kit*w*ekhi kar ik: “N*ip*aa hi herp ni eim, hi h*ir*it ti herp hetikerek yeit ein o au?”

27 *Pita au kiune keteipim kat*ip* kar ik: “Ti h*ir*a au.” H*ir*ak kat*ip* epei au, suware kat*ip*.

*M*it* nesiuwe Jisas ken k*ir* m*it**ik* ke gavman
Pailat
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)*

28 H*ir* m*it* neithis Jisas n*in*aa*w**ir* w*in*ak ke Kaiafas, h*ir* nesiuwerek ken w*in*ak ke m*it**ik* iuwe gavman. H*ir*ak wanewik. M*it* iuwe ne Isrel h*ir* n*in*apen nan*in*o w*in*ak ke gavman nentar h*ir* nan*in*o nan*ik*re w*in*ak ke m*it**ik* ap ke weiw*ik* me Isrel, h*im* me Moses mat*ip* h*ir* enun ne ninaan me God nar ke m*it**ik* hap*ik* mewik. Te h*ir* ap

* 18:26 Jo 18:1, 10 * 18:27 Jo 13:38

nanim menmen me wi Pasova kerek mit nererik han tewenin God kenep mit ne Isip.

²⁹ Hir ninapen nanino ninin, te mitik gavman Pailat ken witeik kitorhi kar ik: “Yi yesiuwe him mitik ik yentar mekam a?”

³⁰ Hir netpiwek nar ik: “Mitik ik ap kiriak menmen enum au, haiu ap te meriyaak man in au.”

³¹ *Pailat ketpor kar ik: “Yi hiras yetiwekhis yesiuwerek kakno kaunsil ni te yi yesiuwek him yises menmen mi nipaa maamrer netpim yi yirikem me mitik kiriak enum.”

Hir netpiwek nar ik: “Mit iuwe ne Rom ap newisai haiu mamnep mit hir nani.”

³² *(Menmen im epei man te hiram mises him kerek nipaa Jisas katip kakirkeik te hirak kaki.)

³³ Pailat katip epei au, hirak pike ken ninin winak. Hirak kenine mit nanit Jisas neiyik naninen menep. Epei au, hirak kitiwekhi kar ik: “Ti Mitik Iuwe King hinin naanmampre mit ne Isrel o au?”

³⁴ Jisas kitiwekhi kar ik: “Ti hirekes han kitetim o ti hemtau mit han netputem?”

³⁵ *Pailat ketpiwek kar ik: “Ti han kitet hi mitik ke weiwik me Isrel a? Hi au. Mit ne weiwik me Isrel netike mit iuwe pris nir netuthis neriuwetit ti han in. Ti hirak mekam?”

³⁶ Jisas ketpiwek, “Hi ap ehinin naanempre mit ne tin ek au. Hi naanempre mit in, te mit kerek nisasa hir nankepa nantikeri naninapan, te hir ap

* **18:31** Jo 19:6-7; Ap 18:15

* **18:32** Mt 20:19; Jo 3:14, 12:33

* **18:35** Jo 1:11

nantauhis. Au, hi ehū in ehin+n naanm+pre m+it au.”

³⁷ *H+irak kat+ip epei au, Pailat kit+wekhi kar ik: “Ti m+it+ik iuwe ehin+n m+it a?”

Jisas ketp+wek, “Ti at+ip hi M+it+ik Iuwe. Miye pai wina hi herp t+ te hi h+ir+ak menmen im miut+ip. Hi hat+ip m+it h+m yaaim. Neim+n nises h+m yaaim h+ir nan+mtau h+m mai.”

³⁸ Pailat kit+wekhi, “H+m yaaim h+iram mekam?”

Pailat kat+ip kewis m+it nanwenkek Jisas kau nu tentakak+it

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

H+irakit tat+ip epei au, Pailat p+ike ken witeik kat+ip m+it ne Isrel kar ik: “Hi ap hertei menmen enum h+irak k+ir+akem, te hi ak+ip kaki au.

³⁹ Me tito miut+ip tito miut+ip hi hises menmen n+ipaa yi y+ir+akem. Me w+ Pasova hi esiupan m+it+ik enuk kiut+ip kau kekre w+inak enuk kaknen yi m+it. Yi hanhan hi esiupan M+it+ik Iuwe ke Isrel ik e o au?”

⁴⁰ H+ir n+inap netp+wek nar ik: “H+irak au. Haiu hanhan ti esiupan Barabas.” (M+it+ik Barabas h+irak m+it+ik enuk kenep m+it naa h+irak kekint+ip menmen.)

19

¹ H+ir m+it en n+inap nat+ip menmen epei au, m+it+ik Pailat keit Jisas ken n+m+n kat+ip m+it n+irak ne ami h+ir nanwaai n+ip+n nank+ip.

² *H+ir nak+ip epei au, h+ir neit waai nekepen ni-maak k+ire teperiye nekiun kau paan k+irak. Epei

* **18:37** 1Ti 6:13; Jo 3:32-33, 8:47 * **19:2** Lu 23:11

au, h̄ir neit laplap m̄ire ȳwir neriuwet̄iwekem nar ke m̄it iuwe ne gavman neriuwetem, te h̄ir nan nit̄it̄iweknaan nat̄ip,

³ * “Haiu hanhan m̄it̄ik iuwe king kin̄n naanm̄ipre m̄it ne Isrel kaku tipmain tipmain enum eik.” Epei au, h̄ir n̄iwaai his nak̄ip.

⁴ * Epei au, h̄irak Pailat p̄ike ken witeik kat̄ip m̄it en kar ik: “Yi eiȳmtau. Hi et̄iwekhis eiȳk enen witeik te yi yertei hi ep̄itari menmen miut̄ip h̄irak k̄ir̄iakem te h̄irak kaki kak̄interim.”

⁵ H̄irak kat̄ip epei au, Jisas ketpaan kan witeik keriuwe waai nekepen kau paan k̄irak laplap m̄ire ȳwir mau ȳnk k̄irak. Jisas kan witeik, Pailat kat̄ip, “Yi eiȳrek. H̄irak m̄it̄ik ik e.”

⁶ * M̄it iuwe pris netike m̄it kerek naanm̄ipre w̄inak iuwe ke God n̄irek, h̄ir n̄inap nat̄ip nar ik: “Yi eiwenkekik eku nu tentarak̄it. Yi eiwenkekik eku nu tentarak̄it.” H̄ir n̄inap nat̄ip, te Pailat ketpor, “Yi yait̄iwekhis eiwenkekik eku nu tentakak̄it. Hi ep̄itari menmen enum h̄irak k̄ir̄iakem, te h̄irak kaki kak̄interim.”

⁷ * M̄it iuwe ne Isrel nat̄ip nar ik: “H̄im lo mekre t̄iwei haiu misesim h̄iram mat̄ip h̄irak eki ek̄intar h̄irak kat̄ip h̄irak N̄ikan ke God.”

⁸ Pailat h̄irak kemtau h̄im im, te h̄irak k̄inaain wisenum kentar Jisas kat̄ip h̄irak N̄ikan ke God.

⁹ * H̄irak kari Jisas keiȳk kan w̄inak iuwe eik kentar h̄irak han kitet Jisas h̄irak N̄ikan ke God. Te h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “Ti ekine wit kit keik.” Jisas au, kekint̄ip keit.

---

* **19:3** Jo 18:22   * **19:4** Jo 18:38   * **19:6** Jo 18:31   * **19:7** Lev 24:16; Jo 5:18, 18:31   * **19:9** Mt 26:62-63, 27:12; Lu 23:9

10 Pailat ketp>wek, “Ti henmak te ti etpo au? Ti epitari hi iuwe te hi esiupenit o hi ewenkekit ehu nu tentarakit a?”

11 *Jisas ketp>wek, “Ti iuwe hin+na hentar God kewisit ti h>riakem. Mitik kerek keriuweta hi han hau his mit h>rak k>riak menmen enum wisenum. Ti au h>riak enum kike.”

12 *Pailat kentaum h>im im h>rak han kitet karkeik te h>rak kaksiupan Jisas. Au, mit ne Isrel netp>wek nar ik: “Ti esiupanek ti ap ekaap mitik iuwe Sisa keit Rom. Keim+n katip h>rak mitik iuwe kin+n mit, h>rak mitik enuk kepan ke Sisa.”

13 Pailat kentaum h>im im, h>rak keithis Jisas keiyik ken witeik kau yeno ke mitik iuwe m>sistret keit wit niuk m>rak “Ya nan” (Mit ne Isrel nekine wit ik “Gabata”)

14 W>i im h>iram w>i mit ne Isrel nemani menmen me w>i Pasova kerek h>ir hantewen+n n>ipaa God kenep mit ne Isip te h>ir mit ne Isrel au. Wepni kau n>im+n iuwe, te Pailat ketpor kar ik: “Yi eiy>r mitik iuwe king ki ik e.”

15 H>ir p>ike n>inap netp>wek, “Ak>ip! Ak>ip! Ti ewenkekik eku nu tentarakit.”

Pailat kitorhi, “Mekam? Yi hanhan hi ewenkek mitik iuwe king ki eku nu tentarakit a?”

Mit iuwe pris p>ike netp>wek nar ik: “Sisa kerekek h>rak mitik iuwe kiau. Mit han au.”

16 H>ir natip menmen im epei au, Pailat kewet mit n>irak ek te h>ir net>wekhis neriyaak nen newenkekik kaku nu tentarakit.

*Mit h>ir newenkek Jisas kentar nu tentarakit
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)*

* 19:11 Jo 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1   * 19:12 Lu 23:2; Ap 17:7

17 Mít ne ami nírak hír netíwekhis, hírak kekerír nu kírak hírak keiyík ken wit niuk mírak “Wit Herwe Paan” kerek mít ne Isrel nenewek “Wit Golgota.”

18 Hír newenkekik keit ein. Hír newenkek mítíkít wiketeret tentar nu tentarakít tetikerek. Kiutíp kau ken his yaaim kiutíp kau ken his henkik, Jisas kekre nímín.

19 Pailat kewis hím mau menmen katíp mít nírak hír newisík kentar nu tentarakít. Hím mírak matíp mar im: “IK JISAS KE NASARET, MÍTÍK IUWE KE ISREL.”

20 Mít yapírwe ne Isrel nekine menmen im nentar wit kerek Jisas mít newenkekik kau nu tentarakít hírak menep wit iuwe Jerusalem. Hím hír newisím mekre hím me mít ne Isrel, hím me mít Grik metike hím me mít ne Rom.

21 Mít iuwe pris ne Isrel nen natíp pailat nar ik: “Ti ap ewis mítík iuwe king ke Isrel au. Ti ewis mítík ik katíp hírekes mítík iuwe king ke Isrel.”

22 Pailat pike ketpor kar ik: “Menmen hi nepei ewisím emírem emu!”

23 Mítíkít te ami tewenkekik epei au, hírakít tekyaaít teit Jisas klos mírak tenkerem tewetakíttem. Hír neit laplap saket nokim mírak kerek míre miutíp hír mewim au.

24 *Te mítíkít te ami tatíp tar ik: “Haiu ap mamwepim au. Haiu emretít satu eiyík emwírem te haiu emírem emírtei keimín kaktíwem, ti o hi.” Hírakít tíriak menmen im, te hím me God mau tíwei nípaá mít profet newisím hírak mamnen. Hím im matíp mar ik:

---

* 19:24 Sam 22:18

“Hir mit nenke klos mai newetan. Hir neretit Satu me laplap nokim mai.” Te mitikit te ami tirak menmen im.

25 *Jisas miye pirak werp wetikewa hi Jon kerek Jisas hanhan keriuwa.

26 *Te hirak katip miye pirak, “Mite, nikan kit kerp in kereptit.”

27 Nepei au, hirak katip hi mitik disaipel kirak har ik: “Ip e hire miye pit.” Me wi ik Jisas ketpim ere maain, hire wen wau wetikewa wau weit winak kai.

Jisas kaa

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

28 *Jisas katip epei au, hirak kertei hirak kirak menmen yapirwe epei au kerek nipaa mit profet newisim mau tiwei. Menmen miutip keremem mau tiwei. Hirak hanhan hiram mamnen mamir nipaa mit newisim, te hirak katip, “Hi him niu enuk (o mar kewenkika him) ehim tipar mei.”

29 *Min kiutip kepu tipar si enum mekrerek. Mit en neit mosong nikiam newenem mekre tipar nesenkekim mentar nu heneik ke nu hisop (hiram mire mapik) hir neriuwetem men him mirak.

30 Jisas kaam tipar si enum. Epei au, hirak katip kar ik: “Menmen God katip hi hirakem hiram epei au.” Hirak katip epei au, hirak kitehir kaa keriuwet himin kirak ken.

Mitik ke ami kan kewir yipo keneper hirepit me Jisas

* 19:25 Mt 27:55-56   * 19:26 Jo 13:23   * 19:28 Sam 22:15

* 19:29 Sam 69:21

31 *Mīt iuwe ne Isrel nen nitehi Pailat hīrak kaksiuwe mīt nīrak nanwen hīt nīan ne mīt nau nu tentarakīt hīr nani waswas nentar ik ek wī kerek mīt nemani menmen me wī Sabat. Hīr nīnapen mīt en wen nanu nanīt nanīntar nu tentarakīt ne wī Sabat nentar Sabat im hīram wī Pasova mekrit, hīram wī yaaim holi iuwe.

32 Hīr nitehi Pailat epei au, hīrak keriuwet mīt hīr nen newen hīt me mītīk ke his yaaim, mītīk ke his henkik kerek hīr newenkekikīt tau nu tentarakīt tetike Jisas.

33 Hīr nan nīr Jisas hīrak epei kaa, te hīr ap newen hīt mīrak.

34 Mītīk kiutīp ke mīt ne ami hīrak kewīr yipo kīrak kakīp keneper hīrepit me Jisas te tīpar metike hemkre mewen.

35 *(Hi mītīk kerek hi hīr menmen im hi hewisīm mau tīwei te yi eiyrtei Jisas hīrak Nīkan ke God. Menmen hi hewisīm hīram yaaim. Hi ap hemipīn au. Hi atīp werek.)

36 *Menmen epei man mīre hīm me God mau tīwei nīpaa mīt profet newisīm hīram matīp. Hīm im matīp mar im:

“Mīt ap nanwen hemik mei mīrak miutīp au.”

37 *Hīm ham mau tīwei matīp mar im:

“Mīt nanīr mītīk kerek nīpaa hīrnewīr yipo nankīp neneper hīrepit.”

Mītīkīt tewis Jisas herwe yīnk mīrak mekre han kewen kīnīk

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

38 *Mīt nīriak menmen im epei au, mītīk Josep

---

* 19:31 Diu 21:22-23 * 19:35 Jo 21:24 * 19:36 Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20 * 19:37 Sek 12:10; Rev 1:7 * 19:38 Jo 7:13, 12:42

ke wit Arimatia kitehi Pailat h̄rak kak̄inke Jisas herwe ȳnk k̄rak keit nu tentarak̄it. Josep h̄rak kises h̄m me Jisas, te h̄rak kepakinem kentar h̄rak k̄naain m̄it iuwe ne Isrel. Pailat kewenhi, te h̄rak ken keit ȳnk k̄rak keiȳk ken.

³⁹ *M̄it̄ik Nikodimas kerek n̄paa ken k̄r Jisas ke w̄itaan ken ketike Josep, h̄rak keit 50 kilo me t̄par me nu wik m̄+n̄n yaaim.

⁴⁰ H̄rak̄it teit Jisas herwe ȳnk k̄rak, h̄r nesenkekik mekre laplap yaaim metike nu t̄par. Mar im m̄it ne Isrel nemani herwe ȳnk ke m̄it, h̄r newis̄ik kekre han.

⁴¹ Wit kerek m̄it newenkek Jisas kau nu tentarak̄it, ni mepu menep han kewen k̄n̄k kepu kerek herwe ap mei m̄+waai mekrerek ap n̄paa ein au.

⁴² Te h̄rak̄it tewis Jisas herwe ȳnk k̄rak kekrerek tentar w̄i im h̄ram w̄i kerek m̄it nemani menmen me w̄i Sabat. W̄i ham mepeit te h̄rak̄it t̄intat̄in wit hak tewis̄ik kekrerek au.

20

Jisas p̄ike kekrit kepu
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ W̄i Sande hekrit enum h̄rkiwo, Maria pe Magdala h̄re wan han kerek m̄it̄ik̄it tewis Jisas kekrerek. H̄re wan w̄irek, h̄re w̄ir nan kerek n̄paa keiyepet h̄m ke han eik, m̄it nenkerek kenp̄in kekeip̄in hei eik.

² *H̄re w̄irek epei au, h̄re w̄ir̄ir wen w̄ir Saimon Pita ketike hi m̄it̄ik̄it disaipel hak kerek Jisas hanhana. H̄re wetpaw̄ir war ik: “H̄r m̄it

* 19:39 Jo 3:1-2   * 20:2 Jo 13:23

epei neit yink ke Mitik Kaiu Iuwe kekre han eik, h̄r neiyik nen newisik kiwaai nein te haw̄r miyap̄r ap w̄nap̄nek au.”

³ H̄re watip̄ epei au, Pita ketikewa haw̄r w̄nainw̄ri wen han eik e.

⁴ Haw̄r wesiuknen te hi mitik hak eik hin̄n Pita hen h̄r han eik.

⁵ Hi hiteh̄r herenaan h̄r laplap m̄waai te hi ap hen nim̄n en au.

⁶ Saimon Pita k̄karu kan kewenayip̄r. H̄rak ken kekre han eik k̄r laplap yaaim m̄waai en.

⁷ *H̄rak k̄r laplap n̄paa h̄rakit mit̄kit wik tewis̄m teiȳm teweik̄n paan ke Jisas keriuw-erem. H̄ram ap m̄waai metike laplap ham au. H̄ram miut̄pen m̄waai ham, h̄rak Jisas keweiknenim m̄waai meit.

⁸ Pita ken nim̄n en epei au, hi mitik disaipel hak kerek hi hin̄n han hiun han kewen k̄nik eik, hi hisesik h̄r menmen te hi hertei Jisas p̄ike kekrit.

⁹ *N̄paa ere wi im em, mit̄ wen nep̄itari him me God mekre tiwei h̄ram matip̄ mar im: “H̄rak p̄ike kak̄krit kaku kak̄t.”

¹⁰ Haw̄r w̄rek epei au, haw̄r p̄ike wen naw̄r en.

Jisas h̄rak kewepyap̄r Maria pe Magdala h̄rekes

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria wan werp han werp witeik witeh̄r w̄waainaan wik̄itek. H̄re wik̄itek, h̄re witeh̄r werenaan.

---

* 20:7 Jo 11:44   * 20:9 Ap 2:24-32; 1Ko 15:4

12 Te hire wir mitik it ensel wik teriuwet laplap me hike tau yeno kerek nipaa Jisas herwe yink kirak kiwaairi, kiutip kau yeno paan, kiutip kau yeno me hit.

13 Hirakit titiwehi tar ik: “Mite, ti henmak te ti hikit?”

Hire wetpivekit, “Mit epei neit herwe yink ke Mitik Iuwe kai neiyik nen wit hak, te hi hepitari hir newisik keit nein.”

14 *Hire watip epei au, hire weweikin wir Jisas kerp menep te hire wepitari hirak Jisas.

15 Jisas kitwehi kar ik: “Mite ti henmak te ti hikit? Ti hinhatin keimin?”

Hire han kitet hirak mitik kerek naanmipre ni, te hire wetpivek, “Mitik, ti heit yink kirak hewisik kiwaai wit hak ti etpau te hi ano etivek.”

16 Jisas ketpive, “Maria.”

Hire weweikin wikipannaan wirek, te hire wenke him me Isrel wetpivek war ik: “Rabonai.” Hiram matip tisa.

17 *Jisas ketpive kar ik: “Ti ap etenina au emit. Hi ap han hir Haai kai wen au. Ti eno atip nai yinan mit disaipel har ik: ‘Hi ano ahirek kerek hirak Haai kai, Haai ki, God kai, God ki.’ ”

18 Hirak katip epei au, Maria pe Magdala pike wen watip mit disaipel me menmen hire watip, “Hi epei hir Mitik Iuwe.” Te hire wetpor him kerek hirak nepei ketpiverem.

Jisas kewepyapir haiu mit disaipel nirak hirekes

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

---

* 20:14 Lu 24:16; Jo 21:4   * 20:17 Ro 8:29; Hi 2:11-12

19 *Witaan me wɨ Sande, haiu mɨt disaipel haiu mererik meiyepet weipɨr, te mɨt ap nɨrai mentar haiu mɨnaain mɨt iuwe ne Isrel nantaihis naniwep. Haiu wen mepeit en, Jisas kan koknɨnai kerp nɨmɨn ketpai, “Yi han yaaik eiyu.”

20 *Hɨrak ketpai epei au, hɨrak keteiknai his mɨrak nɨpaa mɨt nekenpet nil mekre his mɨrak, keteiknai hɨrepit kerek mɨtɨk ke ami kakɨp keneper keriuwe yipo. Haiu mɨt disaipel mɨrem, haiu han yaaik iuwe mentar haiu mertei Mɨtɨk kiau Iuwe pɨke kekrit.

21 *Jisas pɨke ketpai, “Yi han yaaik eiyu. Hi heriuweti yi yepno yɨrɨak menmen mai yar ke Haai kai keriuweta hi han tɨ ik e.”

22 Hɨrak ketpai epei au, hɨrak ketenwɨwai ketpai kar ik: “Yi eiyɨt God Hɨmɨn Yaaik.

23 *Yi yesiuwe menmen enum mau mekre han ke mɨt ap han kitetim, hɨram mamno, o au en, hɨram mamu han kɨr mamu mamɨt.”

Jisas kewepyapɨr Tomas hɨrekes

24 *Wɨ kerek Jisas kan kewepyapɨr haiu mɨt disaipel nɨrak hɨrekes, mɨtɨk kiutɨp Tomas kepu ketikewai au. Niuk mɨrak ham Didimas.

25 Maain, haiu mɨt disaipel haiu mɨrek haiu metpɨwek mar ik: “Haiu epei mɨr Mɨtɨk Iuwe Jisas.” Au, Tomas ketpai, “Hi ap hɨr pap mekre his o heriuwet his mai mamno mitet pap me hɨrepit mɨrak, hi ap han kitet hɨrak kepu au.”

---

* 20:19 Jo 19:38   * 20:20 Jo 19:34, 16:22; 1Jo 1:1   * 20:21 Jo 17:18   * 20:23 Mt 18:18   * 20:24 Jo 11:16, 14:5, 21:2

26 *Maain wɨ hispɨnak wikak (8) epei au, haiu mererik meit nɨmɨn hɨr neiyepet weipɨr, Tomas kau ketikewai. Haiu meiyepet weipɨr te Jisas hɨrak kan koknɨnai kerp nɨmɨn ke haiu mɨt miyapɨr ketpai kar ik: “Yi han yaaik eiyu.”

27 Epei au, hɨrak katɨp Tomas kar ik: “Ti ewis histuwak kit eknen in ehɨr his mai. Epei au ti eriuwet his mamnen mitet hɨrepit mai. Ti ap eweikɨn sip eweto au. Ti eisɨsa!”

28 Tomas ketpɨwek kar ik: “Ti Mɨtɨk Iuwe kai, ti God kai!”

29 *Jisas ketpɨwek, “Ti han kitet hi pɨke hekrit hentar ti hɨra a? Neimɨn ap nɨra te hɨr han kitet hi pɨke hekrit, hɨr ninɨnit.”

Jon katɨp kenmak hɨrak kewis tɨwei ik.

30 *Jisas kɨrɨak menmen yapɨrwe yaaim ham kɨkaap mɨt han. Haiu mɨt disaipel epei mɨrem te hi ap hewisɨm mekre tɨwei ik.

31 *Menmen hi hewisɨm im hi hewisɨm, te yi mɨt kerek yekine tɨwei ik, yi yertei Jisas hɨrak mɨtɨk Krai kerek God keriuwetek kan tɨ ik kɨkaap haiu mɨt ne tɨ. Hɨrak nɨkan ke God yi eiyisesik yi yayɨt hɨmɨn yaaik eiyu eitikerek eiyɨntar hɨrak Mɨtɨk Iuwe ik kerek nɨpaa God ketpaiyem.

21

Jisas kewepyapɨr haiu mɨt disaipel mar hispɨnak wik hirekes

---

* 20:26 Jo 20:19-20 * 20:29 1Pi 1:8 * 20:30 Jo 21:25 * 20:31 Jo 3:15; Ro 1:17; 1Jo 5:13

¹ *Maain wi ham Jisas kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes keit wan Taibirias. Hirak kiriakem kar ik.

² *Saimon Pita, Tomas (kerek niuk mirak ham Didimas), Nataniel ke wit Kena ke provins Galili, hawir nikerek hirakit wik te mitik Sebedi, haiu metike disaipel wik hakit te Jisas. Haiu mererik mau meit.

³ Haiu mererik mau meit, Saimon ketpai kar ik: “Hi are ano hahu bot ewir hepin ehit saauk mei.” Hirak katip, te haiu metpiwek, “Haiu mamno mamtikewit.” Haiu men mau bot men mewir hepin witaan ere wanewik, te haiu meit saauk mei miutip au.

⁴ *Wepni kewep kan, Jisas kerp tenhaan menep tipar, te haiu mit disaipel ap mertei hirak Jisas au. Haiu han kitet hirak mitik hak.

⁵ *Hirak ketpai kar ik: “Yi pipep, yi yeit menmen o au?” Haiu matip, “Ap saauk mei au.”

⁶ *Hirak katip kar ik: “Yi eiwir hepin mi emno his yaaim mekre tipar te yi eiyit saauk mei.” Hirak katip epei au, haiu mewir hepin mekre tipar, te haiu ap pike meriyaam meriuwe saauk yapirwe miwaai mekrerem.

⁷ *Hi mitik disaipel kerek Jisas hanhana hi hatip Pita, “Mitik Iuwe Jisas eik e.” Pita kementewek, te hirak keriuwet saket iuwe miwapin yink kirak. (Hirak keriuwet saket kentar hirak kenke klos mirak te kakit saauk.) Hirak keriuwetem epei au, hirak kehin kamin tipar kari wan ken kiun Jisas.

---

* 21:1 Jo 6:1 * 21:2 Jo 1:45-51, 20:24 * 21:4 Jo 20:14 * 21:5

Lu 24:41 * 21:6 Lu 5:4-7 * 21:7 Jo 13:23; Mt 14:29

8 Haiu mīt disaipel han nau bot man tenhaan mari hepin saauk mekrerem mau niu. Haiu meit yanim̄n au. Haiu menep tenhaan m̄re 90 mita keriyen.

9 Haiu man merp tenhaan, haiu m̄r si m̄waai meit ein, saauk mekre si metike bret mei.

10 Haiu epei man merp ein, te Jisas ketpai, “Yi eiȳt saauk mei mekre hepin yi epei yet̄wem eiȳm einen.”

11 *H̄rak kat̄p, te Saimon Pita ken kerp kekre bot kari hepin keiȳm kan tenhaan. Saauk iuwe mar 153 m̄waai mekre hepin, te h̄ram mewep saauk m̄r̄r̄r au.

12 Epei au, Jisas ketpai kar ik: “Yi einen eiȳm.” Keiyak ke haiu mīt en ap kit̄wekhi h̄rak keim̄n kentar haiu yap̄rwe mertei h̄rak M̄t̄k Iuwe Jisas.

13 *Haiu merp, te Jisas kan keit bret keiȳm kan kewetaiyem.

14 *In ek haiu mīt haiu m̄r Jisas meteipim wikak me w̄ n̄paa Jisas kaa p̄ke kekrit kepu ere in.

Jisas kitehi Pita menmen

15 *Haiu mīt maam menmen epei au, Jisas kat̄p Saimon Pita, “Saimon ti n̄kan ke Jon, ti hin̄n mīt in hanhana hi o au?” Pita ketp̄wek kar ik: “O M̄t̄k Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketp̄wek, “Te ti naanmampre mīt nanis̄sa ti har ke m̄t̄k naanm̄pre sipsip mai.”

---

* 21:11 Lu 5:6   * 21:13 Jo 6:11   * 21:14 Jo 20:19, 26   * 21:15 Jo 1:42; Mt 26:33

16 *Jisas kit+wekhi keteipim, “Saimon ti n+kan ke Jon, ti hanhana hi o au?” Pita ketp+wek keteipim, “O M+it+ik Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketp+wek, “Ti naanmamre m+it nanis+sa ti har ke m+it+ik naanm+pre sipsip mai.”

17 *Jisas p+ike kit+wekhi keteipim, “Pita, n+kan ke Jon, ti hanhan hi o au?” Pita y+nk enuk kentar Jisas p+ike kit+wekhiyem wikak, te h+rak p+ike ketp+wek kar ik: “M+it+ik Iuwe ti hertei menmen yap+rwe. Ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketp+wek keteipim kar ik: “Ti naanmamre m+it nanis+sa ti har ke m+it+ik naanm+pre sipsip mai.”

18 * “Hi hetput werek. N+paa ti pip+ak ti heit tan+ik kit ti hises han kit hen in hen ein. Maain ti he m+it+ik, ti eriuwet his mit, m+it+ik hak kak-senkekim kakriuwe waai keiy+ik kak+ryit ti eno wit kerek ti h+napen enori.”

19 (Jisas kat+p menmen im kewepyap+r karkeik te maain Pita kaki kakwen+pi niuk me God.) Epei au, Jisas ketp+wek kar ik. “Ti ehis+sa.”

Jisas kat+p ke hi m+it+ik disaipel kerek h+rak hanhana iuwe

20 *Pita keweik+in kerenaan kira hi m+it+ik disaipel kiut+p herp sip k+rak kerek Jisas hanhana. Hi m+it+ik disaipel kerek n+paa hepu yeno hetike Jisas w+rap+itak+it hi hit+wekhi har ik: ‘M+it+ik Iuwe, keim+in kewepityap+r ti eno m+it enun?’

21 Pita kira h+rak kitehi Jisas kar ik: “M+it+ik Iuwe, mekam mamnen m+it+ik ik?”

---

* 21:16 Ap 20:28; 1Pi 5:2   * 21:17 Jo 13:38, 16:30   * 21:18 2Pi 1:14; Mt 16:24-25; Mk 1:17; Jo 13:36   * 21:20 Jo 13:23-25

²² *Jisas ketp̄wek, “Hi hanhan h̄rak kaku ere hi p̄ike anen, h̄ram menmen mit au. Ti ehisa.”

²³ Te h̄m epei mekrit te m̄t nises h̄m me Krai nat̄p hi m̄t̄ik disaipel ik ek hahi au. Te Jisas ap kat̄p hi ap hahi au. H̄rak kat̄p, “Hi hanhan m̄t̄ik ik kaku ere hi p̄ike anen, h̄ram menmen mit au.”

²⁴ *Hi kerekek hi disaipel hi at̄p me menmen im, hi ewis̄m mau t̄wei. Yi yertei menmen hi hetpim, h̄ram h̄m yaaim, hi ap emip̄n au.

²⁵ *Jisas k̄r̄iak menmen yap̄rwe ham. Mit h̄r nanwis̄m mamu t̄wei ham, hi han kitet t̄ im h̄aiu m̄t̄ mewim ap ketenen t̄wei yap̄rwe mar im taau.

Mep̄r keremem

---

* 21:22 Mt 16:28   * 21:24 Jo 19:35   * 21:25 Jo 20:30

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a